Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-8871-7

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

GAZETECİLİK ALANI
HABER SPİKERLİĞİ
11-12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ | **GAZETECİLİK** ALANI

HABER SPİKERLİĞİ

11-12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

GAZETECİLİK ALANI

HABER SPİKERLİĞİ

11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Birsen SEZGİ KÖSE

Hasan TAŞKIN

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 9891
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ .....: 3343

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı: Ferhat AYDIN

Program Geliştirme Uzmanı: Seçil YILDIRIM PALABIYIK

Rehberlik Uzmanı: Zahide Merve KÜÇÜKÇELİK SEVGİ

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı: Dr. İlkay ÜÇGÜL ÖCAL

Görsel Tasarım Uzmanı: Aysun ERTEN

ISBN: 978-975-11-8871-7

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

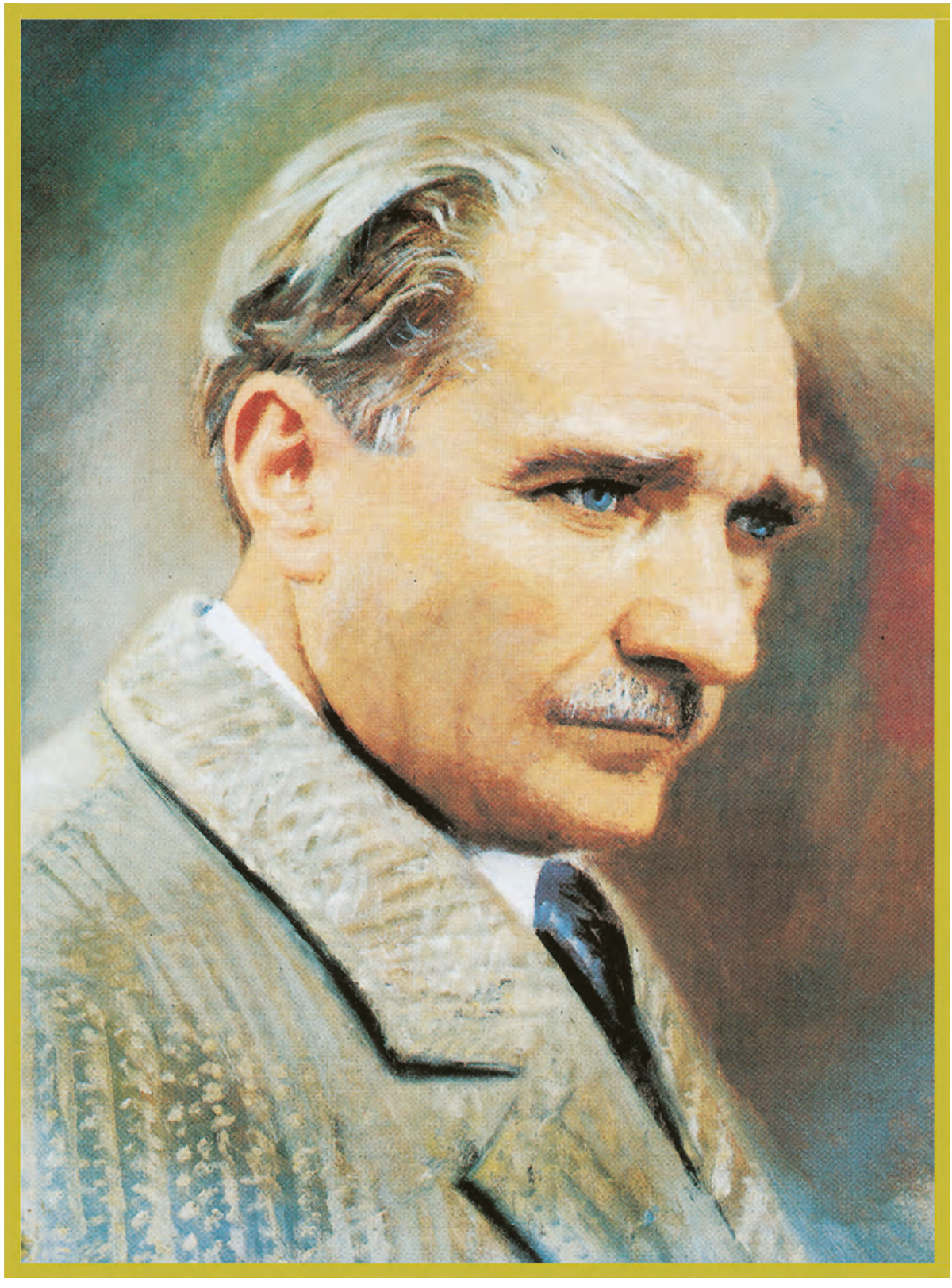
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 11

1. ÖĞRENME BİRİMİ: SPİKERLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI 13

1.1. SPİKERLİĞİN ÖZELLİKLERİ 14

1.1.1. Spikerliğin Ortaya Çıkışı 14

1.1.2. Yeni Teknolojilerin Ortaya Çıkardığı Yeni Meslekler 15

1.1.3. Spikerliğin Radyo ve Televizyon Yayıncılığındaki Önemi 17

1.1.4. Spikerin Sahip Olması Gereken Nitelikler 17

1. UYGULAMA 21

2. UYGULAMA 22

1.1.5. Spikerlik Eğitimi 24

1.1.6. Radyo ve Televizyon Spikerliğinin Karşılaştırılması 25

3. UYGULAMA 27

1.2. SPİKERLİK TÜRLERİ 28

1.2.1. Radyo ve Televizyon Spikerliği 28

1.2.2. Yayın Spikerliği (Devamlılık Spikerliği) 28

1.2.3. Haber Spikerliği 29

1.2.4. Spor Spikerliği 30

1.2.5. Röportaj Spikerliği (Görüşme Spikerliği) 31

1.2.6. Eğlence Programı Spikerliği 31

4. UYGULAMA 32

1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 33

2. ÖĞRENME BİRİMİ: RADYO SPİKERLİĞİ 35

2.1. RADYO SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ 36

2.1.1. Radyo Spikerliği İle İlgili Temel Kavramlar 36

5. UYGULAMA 43

2.1.2. Radyo Spikerinde Bulunması Gereken Özellikler 44

2.2. RADYO PROGRAM SPİKERLİĞİ 45

2.2.1. Radyo Program Türleri ve Özellikleri 45

2.2.2. Program Türlerine Göre Sunum Teknikleri 47

6. UYGULAMA 52

7. UYGULAMA 53

2.2.3. Radyo Spikerlerinin Dikkat Etmesi Gereken Durumlar 54

8. UYGULAMA 55

2.3. RADYO HABER SPİKERLİĞİ 56

2.3.1. Radyo Haber Programları 56

9. UYGULAMA 59

2.3.2. Radyo Haber Spikerliğinin Özellikleri 60

2.3.3. Radyo Haber Spikerinin Uyması Gereken Etik Kurallar 60
10. UYGULAMA 62
11. UYGULAMA 63
2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 64

3. ÖĞRENME BİRİMİ: TELEVİZYON SPİKERLİĞİ 67

3.1. TELEVİZYON SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ 68
3.1.1. Televizyon Spikeri 68
3.1.2. Televizyon Spikerliği İle İlgili Temel Kavramlar 69
12. UYGULAMA 72
3.1.3. Televizyon Spikerinde Bulunması Gereken Özellikler 73
13. UYGULAMA 75

3.2. TELEVİZYON PROGRAM SUNUCULUĞU 76
3.2.1. Televizyon Program Sunucusu 76
3.2.2. Televizyon Yayın Kuşakları 76
3.2.3. Televizyon Program Türleri 77
14. UYGULAMA 80
15. UYGULAMA 81
16. UYGULAMA 82
17. UYGULAMA 85
18. UYGULAMA 90

3.3. HABER SPİKERLİĞİ 91
3.3.1. Haber Spikerinin Özellikleri 92
19. UYGULAMA 93
20. UYGULAMA 94

3.4. TELEVİZYON RÖPORTAJ TEKNİKLERİ 95
3.4.1. Televizyon Röportaj Türleri 95
21. UYGULAMA 96
22. UYGULAMA 97
3.4.2. İyi Bir Haber Röportajcısının Özellikleri 98

3.5. HABER SESLENDİRME 99
3.5.1. Haberde Kullanılan Sesler 99
3.5.2. Haber Seslendirme Çeşitleri 100
23. UYGULAMA 100
24. UYGULAMA 102
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 103

CEVAP ANAHTARLARI 105

KAYNAKÇA 106

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin sıra numarası

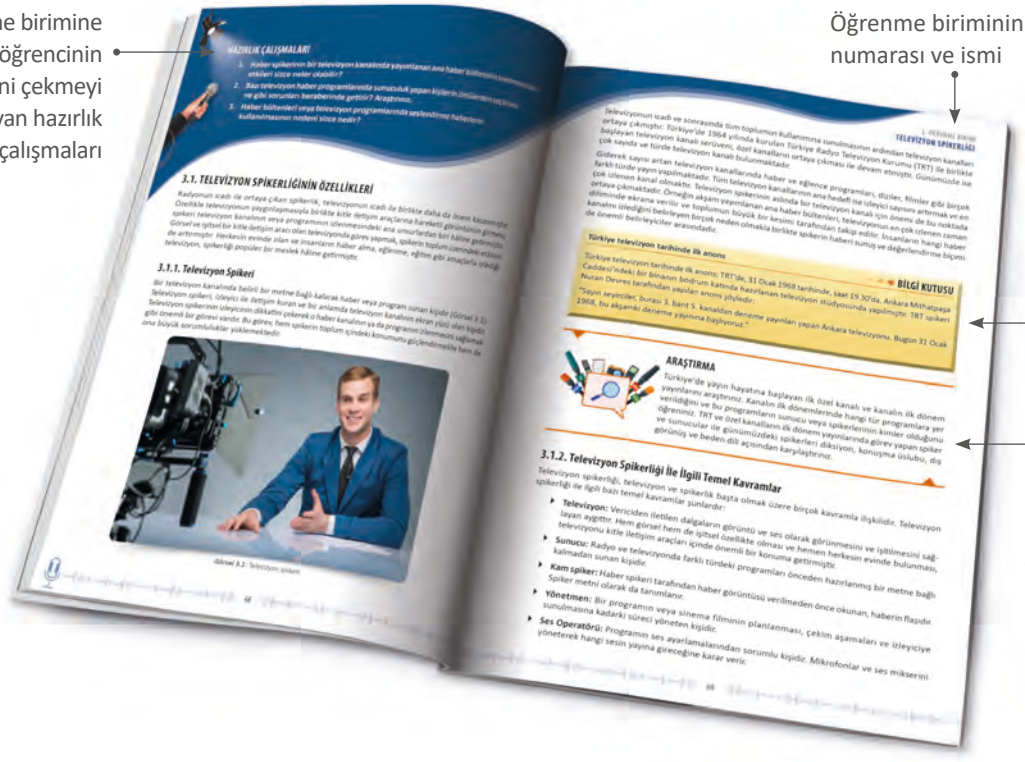
Öğrenme biriminin ismi

Öğrenme biriminin konu başlıkları

Öğrenme biriminde yer alan temel kavramlar

Öğrenme birimi sonunda edinilecek kazanımlar

Öğrenme birimiyle ilgili etkileşimli kitap, video, ses, animasyon, uygulama vb. ilave kaynaklara yönlendiren karekod

Öğrenme birimine başlarken öğrencinin derse ilgisini çekmeyi amaçlayan hazırlık çalışmaları

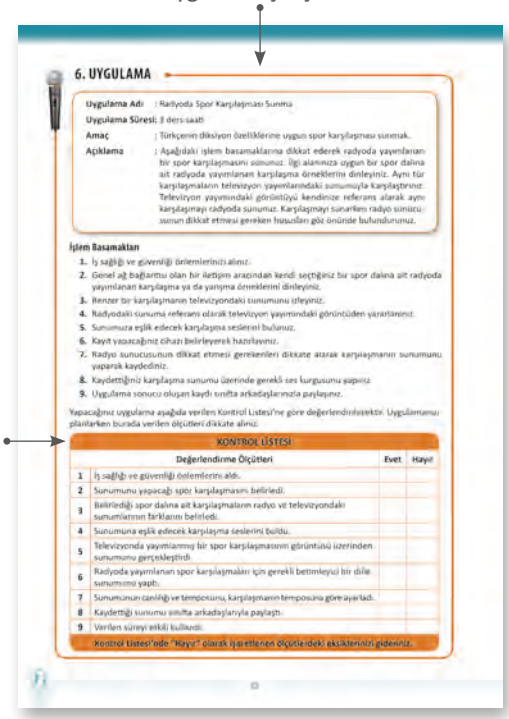
Öğrenme biriminin sıra numarası ve ismi

Konuyla ilgili merak uyandırıcı ek bilgiler

Konuyu pekiştirmeyi sağlayan araştırma çalışmaları

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Uygulama çalışması

6. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Spor Karşılaşması Sunma
Uygulama Süresi: 2 ders saati
Amaç : Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun spor karşılaşması sunmak.
Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda yayınlanan bir spor karşılaşmasını sununuz. İlgi alanınıza uygun bir spor dalına ait radyoda yayınlanan karşılaşma örneklerini dinleyiniz. Aynı tür karşılaşmaların televizyon yayınlarındaki sunumuyla karşılaştırınız. Televizyon yayınındaki görüntüyü kendinize referans alarak aynı karşılaşmayı radyoda sununuz. Karşılaşmayı sunarken radyo sunucusunun dikkat etmesi gereken hususları göz önünde bulundurunuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Genel ağ bağlantısı olan bir iletişim aracından kendi seçtiğiniz bir spor dalına ait radyoda yayınlanan karşılaşma ya da yarışma örneklerini dinleyiniz.
3. Benzer bir karşılaşmanın televizyondaki sunumunu izleyiniz.
4. Radyodaki sunuma referans olarak televizyon yayınındaki görüntüden yararlanınız.
5. Sunumuza eşlik edecek karşılaşma seslerini bulunuz.
6. Kayıt yapacağınız cihazı belirleyerek hazırlayınız.
7. Radyo sunucusunun dikkat etmesi gerekenleri dikkate alarak karşılaşmanın sunumunu yaparak kaydediniz.
8. Kaydettiğiniz karşılaşma sunumu üzerinde gerekli ses kurgusunu yapınız.
9. Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

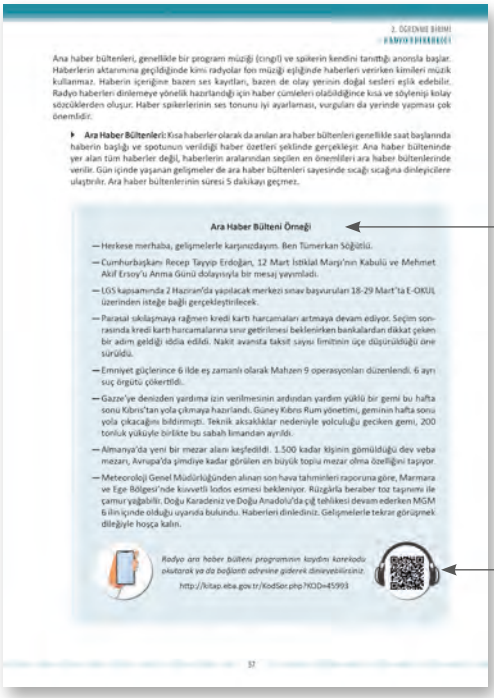
Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Sunumunu yapacağı spor karşılaşmasını belirledi.		
3	Belirlediği spor dalına ait karşılaşmaların radyo ve televizyondaki sunumlarının farklarını belirledi.		
4	Sunumuna eşlik edecek karşılaşma seslerini buldu.		
5	Televizyonda yayımlanmış bir spor karşılaşmasının görüntüsü üzerinden sunumunu gerçekleştirdi.		
6	Radyoda yayımlanan spor karşılaşmaları için gerekli bettimleyici bir dille sunumunu yaptı.		
7	Sunumunun canlılığı ve temposunu, karşılaşmanın temposuna göre ayarladı.		
8	Kaydettiği sunumu sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütle ilgili eksikliklerinizi gideriniz.

Uygulamanın değerlendirildiği kontrol listesi

2. ÖĞRENME BİRİMİ
RADYO YAYINCILIĞI

Ana haber bültenleri, genellikle bir program müziği (cingıl) ve spikerin kendini tanıttığı anonsla başlar. Haberlerin aktarımına geçildiğinde kimi radyolar fon müziği eşliğinde haberleri verirken kimileri müzik kullanmaz. Haberin içeriğine bazen ses kayıtları, bazen de olay yerinin doğal sesleri eşlik edebilir. Radyo haberleri dinlemeye yönelik hazırlandığı için haber cümleleri olabildiğince kısa ve söyleniş kolay sözcüklerden oluşur. Haber spikerlerinin ses tonunu iyi ayarlaması, vurguları da yerinde yapması çok önemlidir.

▸ **Ara Haber Bültenleri:** Kısa haberler olarak da anılan ara haber bültenleri genellikle saat başlarında haberin başlığı ve spotunun verildiği haber özetleri şeklinde gerçekleşir. Ana haber bülteninde yer alan tüm haberler değil, haberlerin aralarından seçilen en önemlileri ara haber bültenlerinde verilir. Gün içinde yaşanan gelişmeler de ara haber bültenleri sayesinde sıcağı sıcağına dinleyicilere ulaştırılır. Ara haber bültenlerinin süresi 5 dakikayı geçmez.

Ara Haber Bülteni Örneği

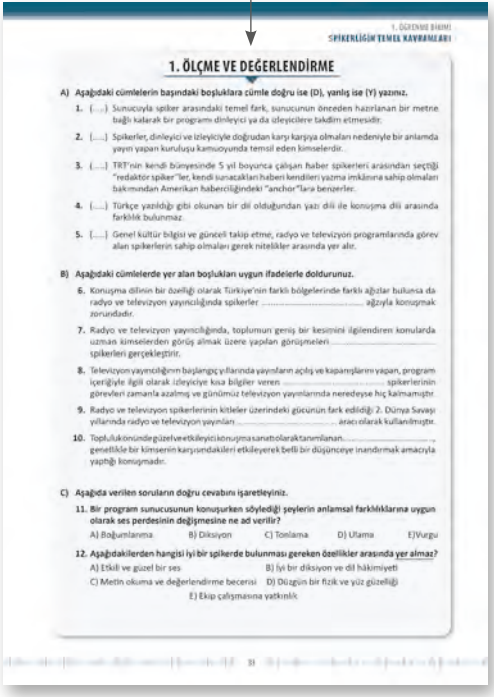
— Herkese merhaba, gelişmelerle karşınızdayım. Ben Tümerkan Söğütlü.
— Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü dolayısıyla bir mesaj yayımladı.
— LGS kapsamında 2 Haziran'da yapılacak merkezi sınav başvuruları 18-29 Mart'ta E-OKUL üzerinden isteğe bağlı gerçekleştirilecek.
— Parasal sıkılaşmaya rağmen kredi kartı harcamaları artmaya devam ediyor. Seçim sonrasında kredi kartı harcamalarına sınır getirilmesi beklenirken bankalardan dikkat çekem bir adım geldiği iddia edildi. Nakit avansta taksit sayısı limitinin üçe düşürüldüğü öne sürüldü.
— Emniyet güçlerince 6 ilde eş zamanlı olarak Mahzen 9 operasyonları düzenlendi. 6 aynı suç örgütü çökertildi.
— Gazze'ye denizden yardıma izin verilmesinin ardından yardım yüklü bir gemi bu hafta sonu Kıbrıs'tan yola çıkmaya hazırlandı. Güney Kıbrıs Rum yönetimi, geminin hafta sonu yola çıkacağını bildirmişti. Teknik aksaklıklar nedeniyle yolculuğu geciken gemi, 200 tonluk yüklüye birlikte bu sabah limanından ayrıldı.
— Almanya'da yeni bir mezar alanı keşfedildi. 1.500 kadar kişinin gömüldüğü dev veba mezarı, Avrupa'da şimdiye kadar görülen en büyük topiu mezar olma özelliğini taşıyor.
— Meteoroloji Genel Müdürlüğünden alınan son hava tahminleri raporuna göre, Marmara ve Ege Bölgesi'nde kuvvetli lodos esmesi bekleniyor. Rüzgârla beraber toz taşınımı ile çamur yağabilir. Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'da çığ tehlikesi devam ederken MGM 6 ilin içinde olduğu uyarıda bulundu. Haberleri dinlediniz. Gelişmelerle tekrar görüşmek dileğiyle hoşça kalın.

Radyo ara haber bülteni programının kaydını karekodu okutarak ya da bağlantı adresine giderek dinleyebilirsiniz.
http://kitap.eba.gov.tr/KodSor.php?KOD=45993

Konuyla ilgili örnek

Örneğe ait ses dosyası karekodu ve bağlantı adresi

Öğrenme biriminin sonunda yer alan ölçme ve değerlendirme soruları

1. ÖĞRENME BİRİMİ
SPİKERLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI

1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başındaki boşluklara cümle doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (...) Sunucuyla spiker arasındaki temel fark, sunucunun önceden hazırlanan bir metne bağlı kalarak bir programı dinleyici ya da izleyicilere takdim etmesidir.
2. (...) Spikerler, dinleyici ve izleyiciyle doğrudan karşı karşıya olmaları nedeniyle bir anlamda yayın yapan kuruluşu kamuoyunda temsil eden kimselerdir.
3. (...) TRT'nin kendi bünyesinde 5 yıl boyunca çalışan haber spikerleri arasından seçtiği "redaktör spiker"ler, kendi sunacakları haberi kendileri yazma imkânına sahip olmaları bakımından Amerikan haberciliğindeki "anchor"lara benzerler.
4. (...) Türkçe yanlığı gibi okunan bir dil olduğundan yazı dili ile konuşma dili arasında farklılık bulunmaz.
5. (...) Genel kültür bilgisi ve günceli takip etme, radyo ve televizyon programlarında görev alan spikerlerin sahip olmaları gerek nitelikler arasında yer alır.

B) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

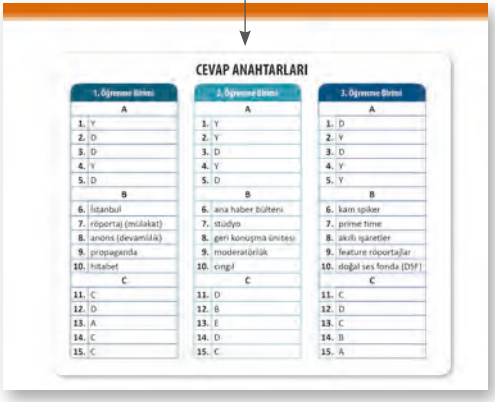
6. Konuşma dilinin bir özelliği olarak Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı ağızlar bulunsa da radyo ve televizyon yayıncılığında spikerler ..... ağızıyla konuşmak zorundadır.
7. Radyo ve televizyon yayıncılığında, toplumun geniş bir kesinini ilgilendiren konularda uzman kimselerden görüş almak üzere yapılan görüşmeleri ..... spikerleri gerçekleştirir.
8. Televizyon yayıncılığının başlangıç yıllarında yayınların açılış ve kapanışlarını yapan, program içeriğiyle ilgili olarak izleyiciye kısa bilgiler veren ..... spikerlerinin görevleri zamanla azalmış ve günümüz televizyon yayınlarında neredeyse hiç kalmamıştır.
9. Radyo ve televizyon spikerlerinin kitleler üzerindeki gücünün fark edildiği 2. Dünya Savaşı yıllarında radyo ve televizyon yayınları ..... aracı olarak kullanılmıştır.
10. Toplulukönündegüzelvetkileyicikonuşmasanatıolaraktanımlanan ..... genellikle bir kimserin karşısındakileri etkileyerek belli bir düşünceye inandırmak amacıyla yapılı konuşmadır.

C) Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

11. Bir program sunucusunun konuşurken söylediği şeylerin anlamsal farklılıklarına uygun olarak ses perdesinin değişmesine ne ad verilir?
A) Boğumlanma B) Diksiyon C) Tonlama D) Ufama E)Vurgu

12. Aşağıdakilerden hangisi iyi bir spikerde bulunması gereken özellikler arasında yer almaz?
A) Etkili ve güzel bir ses B) İyi bir diksiyon ve dil hâkimiyeti
C) Metin okuma ve değerlendirme becerisi D) Düzgün bir fizik ve yüz güzelliği
E) Ekip çalışmasına yatkınlık

Ölçme ve değerlendirme sorularının cevap anahtarı

CEVAP ANAHTARLARI

1. Öğrenme Birimi		2. Öğrenme Birimi		3. Öğrenme Birimi	
A		A		A	
1.	Y	1.	Y	1.	D
2.	D	2.	Y	2.	Y
3.	D	3.	D	3.	D
4.	Y	4.	Y	4.	Y
5.	D	5.	D	5.	Y
B		B		B	
6.	İstanbul	6.	ana haber bülteni	6.	kamı spiker
7.	röportaj (mülakat)	7.	stüdyo	7.	prime time
8.	anons (devamlılık)	8.	geri konuşma ünitesi	8.	akıllı işaretler
9.	propaganda	9.	moderatörlük	9.	feature röportajlar
10.	hitabet	10.	cingıl	10.	doğal ses fonda (DSF)
C		C		C	
11.	C	11.	D	11.	C
12.	D	12.	B	12.	D
13.	A	13.	E	13.	C
14.	C	14.	D	14.	B
15.	C	15.	C	15.	A

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ ve görsel kaynakçasına karekod okutularak ya da karekodun altındaki bağlantı adresi kullanılarak ulaşılır.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2103

Ders materyalindeki genel ağ, görsel ve şekillerin kaynakçasına ulaşmayı sağlayan karekod ve bağlantı adresi

1. ÖĞRENME BİRİMİ

SPİKERLİĞİN TEMEL KAVRAMLARI

KONULAR

1.1. SPİKERLİĞİN ÖZELLİKLERİ
1.2. SPİKERLİK TÜRLERİ

TEMEL KAVRAMLAR

spikerlik, sunuculuk, anonsörlük, radyo ve televizyon yayıncılığı, hitabet, tonlama, artikülasyon

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

1. Spikerliğin ortaya çıkışı
2. Anonsörlük, sunuculuk ve spikerlik arasındaki farklar
3. Spikerliğin radyo ve televizyon yayıncılığındaki önemi
4. İyi bir spikerde bulunması gereken özellikler
5. Radyo ve televizyon spikerliği arasındaki benzerlikler ve farklılıklar
6. Spikerlik türleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Spikerlik ve sunuculuk kavramları arasındaki benzerlik ve farklılıklar sizce nelerdir?**
2. **Sizce yapay zekanın sunduğu haber programlarının avantaj ve dezavantajları neler olabilir?**
3. **Televizyon haber spikerlerinin fiziksel görünümlerinin ön planda olması hakkında ne düşünüyorsunuz?**

1.1. SPİKERLİĞİN ÖZELLİKLERİ

Spikerlik, medya ve iletişim sektöründe oldukça göz önünde bulunan bir meslek dalıdır. Radyo ve televizyon yayıncılığıyla başlayan spikerlik, günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte farklı mecra ve alanlarda da karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte spikerliğin radyo yayıncılığının başladığı yıllarda atılan mesleki temelleri hâlâ önemli ölçüde geçerliğini korumaktadır. Bu alanda çalışmak isteyen kimselere bu temeller yol gösterici olmaktadır.

1.1.1. Spikerliğin Ortaya Çıkışı

Kitle iletişim araçlarının teknolojik gelişmelerden etkilenmesi, radyo ve televizyon yayıncılığını ve bu araçlara özgü habercilik anlayışlarını ortaya çıkardı. 20. yüzyılın ilk yarısında önce ilk radyo yayınının, ardından da ilk televizyon yayınının gerçekleştirilmesi, insanlık tarihinin yanı sıra basın tarihini de kökten değiştirdi (Görsel 1.1). İnsanlar artık yaşanan gelişmelerden sadece gazete ve dergilerdeki haberleri okuyarak haberdar olmak zorunda değildi. Dergi ve gazete okurlarının iç seslerinin yerini radyo ve televizyonda haberleri seslendiren spikerler aldı.

Görsel 1.1: 1924'te İstanbul'da kulaklıkla dinlenebilen radyo yayını

1.1.2. Yeni Teknolojilerin Ortaya Çıkardığı Yeni Meslekler

Latince "radius" (ışınlama) ve Yunanca "fone" (ses) sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşan "radyofoni" sözcüğünün kısaltılmış biçimi olan **radyo**, "elektromanyetik dalgalar aracılığıyla sesin iletimi" anlamına gelir.

Görsel 1.2: Lee de FOREST'ın boşluk tüpü

Radyonun icadı ve radyo yayınlarının başlaması sürecine katkı sağlayan birçok mucit ve bilim insanı olmuştur. Radyonun tüm insanların kullanabileceği bir haberleşme aracı olmasının önünü açan isimse Fransız bilim insanı Lee de Forest'dır (Li Dı Forıst). Forest, 1906 yılında radyodan gelen ses sinyallerinin sürekliliğini sağlayan "boşluk tüpü"nü geliştirerek ses ve müziğin kesintisiz bir şekilde iletilmesini başardı (Görsel 1.2). Bu gelişmenin üzerine 1920'li yılların başında pek çok ülkede radyo, kitle iletişim aracı olarak yaygınlaştı ve kitlelere yönelik haber ve müzik yayınları yapılmaya başlandı.

Radyonun icadı ve radyo yayınlarının yaygınlaşmasının ardından elektromanyetik dalgalar aracılığıyla görüntü ve ses iletimi sağlayacak olan televizyonun geliştirilmesi çalışmaları hız kazanmıştır. **Televizyon**, Eski Yunanca "telos" (uzak) ve Latince "visio" (görmek) sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır ve uzakları görmek anlamına gelmektedir. 1925 yılında İskoç mühendis John Logie Baird (Con Loci Beird), "televisor" adını verdiği ve televizyonun atası kabul edilen bir mekanik cihaz geliştirdi. Hareketli görüntünün bir başka yere aktarıldığı bu cihaz kısa zamanda geliştirilerek elektronik bir sisteme dönüştü ve radyo yayıncılığından sonra televizyon yayıncılığı da farklı ülkelerde başlamış oldu (Görsel 1.3).

Görsel 1.3: Türkiye'de ilk televizyon yayınlarının gerçekleştirildiği İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu (İTÜ TV)

20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan elektronik devrim sonucu ortaya çıkan radyo ve televizyon yayıncılığı, kitle iletişimi anlamında yepyeni mesleklerin ortaya çıkmasını sağladı. Kameraman, kurgucu, montaj sorumlusu, teknik yönetmen gibi dinleyici ya da izleyicinin karşısına doğrudan çıkmayan mesleki kişiliklerin yanı sıra radyo ve televizyon yayınına sesi ya da görüntüsü ile çıkan "anonsör, sunucu ve spiker" adıyla anılan mesleki kişilikler de ortaya çıktı.

Öncelikle radyo yayınları sırasında dinleyicilerin tanıştıkları "radyodan gelen sesin sahibi"nin görevi değiştikçe bu kişinin adlandırması da değişti. Genel olarak bir radyo yayınının dinleyiciye sunulması görevini yapan kişiye "spiker" denir ancak "spiker, sunucu ve anonsör" kavramları arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır.

- **Spiker:** İngilizcedeki "to speak" [tu spik (konuşmak)] kelimesinden türetilen ve "konuşan kimse" anlamına gelen spiker, *TDK Türkçe Sözlük*'te "Radyo ve televizyonda programları, haberleri sunan kimse." olarak tanımlanmaktadır. Radyo ve televizyon yayıncılığındaki genel kullanımına göre spikerin tanımı ise "kendisine verilen ve önceden hazırlanmış metni okuyan ve anında değerlendirerek dinleyici ya da izleyiciye aktaran" kimsedir (Görsel 1.4). Bir metnin seslendirilerek aktarılmasında diksiyon kurallarına uyma, tonlamaya dikkat etme ve konuşma dilini doğru kullanma spikerin öncelikle dikkat etmesi gereken unsurlar arasında yer alır.

Görsel 1.4: Türkiye'nin ilk kadın radyo haber spikeri Emel GAZİMİHAL

Tonlama — **BİLGİ KUTUSU**

Konuşma esnasında, sözcüklerin anlamsal farklılıklarına uygun olarak sesin yüksekliğini artırıp azaltmaya tonlama ya da ses perdesini değiştirme denir. Sözcüklerin içerdiği duygu ve düşünceye dikkat etmeden hep aynı tonda konuşmak, tekdüzeliğe neden olur. Bunu önlemek ve konuşmaya ahenk katmak için "tiz, orta ve pes sesler" olarak adlandırılan ses perdelerini kullanmak gerekir.

Türkiye'de radyo yayıncılığının başladığı yıllarda yöneticilik görevleri üstlenmiş olan gazeteci ve yazar Vedat Nedim Tör, spikerliği şöyle tanımlar: "Spiker, radyo istasyonunun dış âlem nezdindeki büyükelçisidir. Spiker istasyonu açar, programları tatbik ve sevk eder, haberleri okur, beklenmedik herhangi bir hadise karşısında derhâl tedbirleri alır. Kısaca spiker, şerefi kadar mesuliyeti de yüksek olan bir vazife taşır." Bu tanımdan anlaşılmaktadır ki spikerin tek görevi kendine verilen metni okumak değildir, yayının sorumluluğu da spikerin üstlenmesi gereken bir görevdir.

Spiker kelimesinin konuşma anlamından yola çıkıldığında anonsör ya da sunucular da birer spikerdir ancak onların görevleri birbirlerinden farklılık gösterir.

Türkiye'deki İlk Radyo Yayını Anonsu — **BİLGİ KUTUSU**

Türkiye'deki ilk düzenli radyo yayını 6 Mayıs 1927'de Telsiz Telefon AŞ tarafından gerçekleştirildi. Bu yayının ilk anonsu Türkiye'nin ilk radyo spikeri olan Eşref Şefik tarafından yapıldı: "Alo, alo muhterem samiin (dinleyiciler), burası İstanbul Telsiz Telefonu 1200 metre tul-i mevç (dalga boyu), 250 kilosaykıl (frekans)... Şimdi akşam neşriyatımıza başlıyoruz."

- **Sunucu:** Radyo ve televizyon yayıncılığında farklı konulardaki programların dinleyici ve izleyicilere aktarılması gerekir. Bu görev program sunucularına aittir. Sunucunun spikerden temel farkı "kendisine önceden hazırlanmış bir metnin verilmemesi"dir. Bu sebeple sunucunun bir metne bağlı kalmaksızın doğaçlama biçiminde programı dinleyici ya da izleyicilere aktarması gerekir. Bu gereklilik, sunucuya yine spikerden farklı olarak konuşma diline üst düzey bir hâkimiyet becerisini zorunlu kılar. Sunucu da tıpkı spiker gibi tonlama ve diksiyona dikkat etmelidir. Bunun yanında genel kültürü yüksek, güncel olaylardan haberdar biri olmalıdır. Ayrıca sesi ve görüntüsü ile vitrindeki kişi pozisyonunda olması nedeniyle dinleyici ve izleyiciyle samimi bir bağ kurabilmelidir.

  Sunucu ve spiker arasındaki farklar dikkate alındığında denebilir ki iyi bir spiker her zaman iyi bir sunucu olmayabilir ancak iyi bir sunucu mutlaka iyi bir spiker olmalıdır.

- **Anonsör:** Takdim ya da anons etme işini yapan kimse anlamında kullanılan anonsör kelimesi de radyo ve televizyon yayıncılığında kullanılan başka bir ünvandır. **Anonsörler**, yayın açılışlarında ya da yayın aralarında dinleyici ya da izleyicilere yayın akışı ya da program içerikleri hakkında kısa bilgiler veren kişilerdir. Programların devamlılığını ve yayının sürekliliğini sağlamak onların görevidir. Spikerlerin sahip olması geren özelliklere anonsörlerin de sahip olması gerekir. Zamanla radyo ve televizyon yayınlarında görevleri azalmış ve anonsör sözcüğünün kullanımı da yaygınlığını yitirmiştir.

ARAŞTIRMA

Bir televizyon haber kanalı seçiniz. Bu haber kanalını izleyerek spiker, sunucu ve anonsör olarak görev yapan kişileri belirleyiniz. Aralarındaki farkları not ediniz ve notlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1.3. Spikerliğin Radyo ve Televizyon Yayıncılığındaki Önemi

Spikerlik, radyo ve televizyon yayıncılığında önemli bir rol oynar ve spikerler birçok önemli işlevi yerine getirir. Özellikle dinleyici ve izleyiciyle doğrudan karşı karşıya olmaları nedeniyle radyo ve televizyon yayıncılığında görevli diğer bütün çalışanlardan daha görünür ve tanınır olmaları spikerliğin önemini artırır. Bir anlamda yayın yapan kuruluşu kamuoyunda temsil eden kimselerdir. Yaptıkları her hata ya da sebep oldukları her yanlış anlama kendileri dışında kamuoyu nezdinde kurumlarını da bağlar yani spikerlerin sahip olduğu nitelikler, radyo ve televizyon yayıncılığının kalitesini ve etkisini doğrudan doğruya etkiler. Spikerlerin üstlendikleri sorumluluklar ve yerine getirdikleri görevler şöyle sıralanabilir:

» Dinleyici ve izleyici ile yayın arasındaki bağlantıyı sağlayan kişidir.

» Tonlama ve vurgu gibi diksiyon unsurlarına dikkat ederek aktarılmak istenen mesajın doğru ve etkili şekilde dinleyici ve izleyiciye ulaşmasını sağlar.

» Yayın yapan kuruluşu temsil etme sebebiyle dinleyici veya izleyicilerle samimi bir bağ kurma görevini üstlenir.

» Yayının sürekliliğini ve programların akışını sağlayarak dinleyici ve izleyiciye rehberlik eder.

» Sesinin rengi, hitabeti ve sunuş tarzıyla programların dinleyici ve izleyici tarafından ilgiyle takip edilmesini sağlar.

» Beğenilen yanları ve güvenilir kişiliği ile çalıştığı kurumun tanınırlığına ve tercih edilirliğine katkı sunar.

» Canlı yayınlar sırasında ya da konukların bulunduğu yayınlarda yönlendirici rolüyle programın sağlıklı biçimde devam etmesini sağlar.

» Haber sunumu esnasında tarafsızlık sorumluluğunu yerine getirerek çalıştığı kurumun güvenilir bir kaynak olarak görülmesini sağlar.

1.1.4. Spikerin Sahip Olması Gereken Nitelikler

Spikerlik, elektronik kitle iletişim araçları olan radyo ve televizyonların yayınlarına başlamasıyla birlikte ortaya çıkan bir meslektir. Bu mesleği yapanlar; sözlü olarak dinleyici ve izleyicilere seslenerek haber verme, eğlendirme, eğitme, mal ve hizmetleri tanıtma gibi çeşitli işlevleri yerine getirirler. Bununla birlikte bir bilgiyi insanlara aktarmak, bir olayı anlatmak ya da herhangi bir konu hakkında konuşma yapmak spikerlikten önce de farklı meslekleri yapanların sahip oldukları beceriler arasında yer alır. Tiyatro oyuncuları, meddahlar, hikâye anlatıcıları ve hitabet yeteneğine sahip kimseler, genel olarak spikerlerle benzer özellikleri kendilerinde barındıran kişilerdir. Bu kimselerin en temel ortak noktaları farklı amaçlarla da olsa dili etkili ve güzel kullanmak zorunda olmalarıdır.

Sözlü iletişime dayalı her meslek için olduğu gibi spikerlik için de iletişim kurulan dile hâkim olmak bir ön şarttır. Bu sebeple konuşulan dilin kurallarını, yapısını, kendine özgü özelliklerini, fonetiğini (ses bilgisi), kelimelerin doğru telaffuzunu bilmek spikerlik için bir zorunluluktur. Ayrıca kitle iletişim araçlarının da ana dilin şekillenmesinde üstlendiği önemli bir rolü vardır. Bir dilin coğrafyasında dünyaya gelen insanların ana dili öğrenme sürecinde en önemli kaynakları; aile, çevre, eğitim hayatı ve kitle iletişim araçlarıdır. Ana dilin doğru kullanılıp korunması noktasında elektronik kitle iletişim araçlarının üstlendiği bu sorumluluğu spikerler yerine getirir. Bu bakımdan spikerlerin dil bilincine sahip olması gerekir.

Hitabet ◀◀◀ **BİLGİ KUTUSU**

Hitabet ya da diğer adıyla retorik (belagat), kişinin karşısındakileri etkilemek amacıyla güzel ve etkileyici bir biçimde konuşmasıdır. Kısaca, topluluk önünde güzel ve etkileyici konuşma sanatı olarak da tanımlanabilir. Hitabetin amacı çoğunlukla karşı tarafı bir düşünceye inandırmak ve ikna etmektir. Bu yeteneğe sahip kimselere hatip denir. Konuşurken vurguya ve duraklara dikkat etmek, ses tonunu doğru şekilde ayarlamak, kelimeleri doğru telaffuz etmek hitabetin olmazsa olmaz unsurlarıdır.

Dil; yaşayan, zamanla değişen, kendi mantığı içinde dönüşen bir iletişim aracıdır. Aynı dilin konuşulduğu bir ülkenin farklı bölgelerinde bile bazı değişiklikler olabilir. Konuşma dilinde genellikle sözcüklerdeki ses farklılıklarından oluşan bu değişiklikler "ağız" olarak adlandırılır ve bir ana dilin pek çok ağzı bulunabilir.

Türkiye Türkçesinin Karadeniz, Rumeli, Konya ağzı gibi pek çok ağzı vardır ancak yazı dilinde bu durum söz konusu değildir. Yazıda birlik esastır ve bir ülkedeki tüm basılı ürünlerin yanı sıra elektronik kitle iletişim araçlarında yazı diline kaynak teşkil eden tek bir ağız kullanılır. Türkiye'de yazı dilinde kullanılan ağız "İstanbul ağzı" olduğundan radyo ve televizyon yayıncılığında da spikerler, İstanbul ağzını kullanmak zorundadır. Spikerler, doğdukları ve yetiştikleri coğrafya ne olursa olsun yayın esnasındaki sunumlarında İstanbul ağzının söyleyiş özelliğine uygun biçimde konuşurlar.

Spikerliğin doğuştan getirilen ve kolay kolay değiştirilemeyen bir özelliğe bağlı olduğu söylenebilir. Bu kişisel özellik sahip olunan "ses rengi"dir. Dinleyici ya da izleyiciyi rahatsız etmeyecek mikrofonik bir ses rengine sahip olmak spikerlik açısından önemlidir. Kulağa hoş gelen ve beğenilen bir sese sahip olmak tek başına yeterli değildir. Sesi doğru kullanabilmek adına nefes kontrolü ve ses organlarının nasıl çalıştığının bilinmesi spikerlik adına bir zorunluluktur.

Spikerlik, çoğu zaman yazılı bir metnin sunumu şeklinde gerçekleştiği için noktalama işaretlerinin görevlerini bilmeyi gerektirir. Bununla birlikte yazılı bir metnin sunumu, yalnızca noktalama işaretlerine bakılarak metnin okunmasından ibaret değildir. Spiker, seslendiği kitleyi de göz önünde bulundurarak metnin sunumuna tonlama, vurgu, tempo ve ses şiddetiyle kendinden bir yorum katar. Bu özgün tavır, hitap ettiği kitle ile arasında samimi bir bağ kurulmasını sağlar. Burada kastedilen şey sunulan metnin içeriğinin yorumlanması değildir. Spikerlikte esas olan şey tarafsız ve objektif bir biçimde içeriğin dinleyici ya da izleyiciye aktarılmasıdır. Bu sebeple tonlama, tını kullanımı, vurgu, jest ya da mimiklerle spikerin içeriği yorumlaması meslek etiği açısından hoş karşılanmaz.

Spiker, pek çok kişinin hazırlanmasına katkı sunduğu bir ürünün dinleyici ya da izleyiciye ulaşmasında görev alan son kişidir. Bu sebeple ekip çalışmasına uyumlu bir karaktere sahip olmalı, aynı zamanda dinleyici ve izleyici karşısına çıkması sebebiyle liderlik rolünü üstlenip olası bir sıkıntı anında inisiyatif almayı bilmelidir. Bu rollerinin gereği olarak da günceli takip eden, genel kültürü yüksek ve kendini sürekli geliştirmeye açık biri olmalıdır.

Buraya kadar sayılan nitelikler göz önünde bulundurulduğunda iyi bir spikerde bulunması gereken özellikler şöyle özetlenebilir:

- **Etkili ve Güzel Bir Ses:** Dinleyicinin rahatsız olmayacağı, etkileyici ve hoş bir sese sahip olmak spikerlik açısından gerekli bir özelliktir. Bununla birlikte ses kontrolü ve eğitimi de sesin etkileyiciliğini tamamlayan unsurlardır.

- **Diksiyon Eğitimi ve Dile Hâkimiyet:** Konuşulan dilin kurallarını ve doğru kullanımını bilmek spikerlik açısından mesleki bir gerekliliktir. Ayrıca nefes kontrolü, fonetik, artikülasyon ve telaffuz konusunda gerekli eğitimi alıp bunlara uygun diksiyon becerisi oluşturmak da bir başka sorumluluktur.

Artikülasyon — **BİLGİ KUTUSU**

Ses tellerine çarpan havanın oluşturduğu ses, ses yolundaki organlara çarparak ya da bu organların konum değişikliklerinden etkilenerek ağız içinde biçimlendirilir. Buna boğumlanma ya da artikülasyon adı verilir.

- **Okuma ve Konuşma Hızının Ayarlanması:** Aktarılan içeriğin özelliğine uygun olarak okuma ve konuşma hızının ayarlanması spikerlik açısından geliştirilmesi gereken bir deneyimdir.
- **Metin Okuma ve Yorumlama Becerisi:** Önceden hazırlanmış bir metni etkili bir biçimde seslendirme ve kendi yorumuyla konuşma diline aktarmak spikerlik açısından önemlidir. Türkçede konuşma diliyle yazı dili arasında belirgin farklılıklar vardır. Bu farklılıklara dikkat edilmeden yazı dilini olduğu gibi seslendirmede temel almak yanlış söyleyişlere neden olur (Tablo 1.1). Spikerler bu konuda eğitim almalı ve mesleğini yaparken bu telaffuz kurallarına dikkat etmelidir.

Tablo 1.1: Türkçede Telaffuzu Sıklıkla Karıştırılan Bazı Sözcükler

Yazılış	Doğru Söyleniş	Yanlış Söyleniş
Adale	Adale	Adele
Ağız	A:z (a uzatılır, "ğ" ve "ı" okunmaz)	Ağaz
Anlayan	Anlıyan	Anlayan
Astsubay	Assubay	Astsubay
Bağırsak	Ba:rsak	Bağırsak
Böyle	Bö:le	Böyle
Cereyan	Cereyan	Ceryan
Cüret	Cürét	Cürret
Değil	Di:l	Deil
Genç	Génç (kapalı é)	Genç (açık e)
Hakikaten	Haki:katen	Hakkaten
Hamallık	Hamallık	Hammallık
Hanımefendi	Hanımefendi	Hanfendi
Herkes	Herkes	Herkez
Hukuku	Huku:ku	Hukuğu
Kâğıt	Kâ:t (ince a uzatılır, "ğ" ve "ı" okunmaz)	Kağıt (kalın a)
Kemal	Kemāl (ince l)	Kemal (kalın l)
Kilitlemek	Kilitlemek	Kitlemek
Koreografi	Koreografi	Kareografi

Yazılış	Doğru Söyleniş	Yanlış Söyleniş
Lakap	Lakap	La:kap
Lise	Lise (kısa i)	Li:se (uzun i)
Miting	Miting	Mi:ting
Mizah	Mizah	Mi:zah
Muhatap	Muhatap	Muhattap
Müteahhit	Müteahhit	Mütayit
Sağır	Sa:r	Sair
Saklayacağım	Saklıyca:m	Saklayacam
Sezaryen	Sezaryen	Sezeryan
Spiker	Spi:ker	Sipiker
Şarj	Şarj	Şarz
Şoför	Şoför	Şöför
Tarikat	Tari:kat (uzun i)	Ta:rikat (uzun a, kısa i)
Teğmen	Teymen	Teğmen
Teneffüs	Teneffüs	Tenefüs
Tespit	Tespit	Tesbit
Umurumda	Umurumda	Umrumda
Yapacak	Yapıcak	Yapacak
Yarın	Yarın	Ya:rın

- **İletişim Becerisi:** Spikerlerin dinleyici ve izleyicilerle aralarında samimi bir bağ kurulabilmeleri sahip oldukları iletişim becerisiyle mümkündür. Özellikle canlı yayınlar ve konuklarla karşılıklı diyaloğun gerekli olduğu durumlarda etkili bir iletişim kurabilmenin önemi çok daha belirginleşir.
- **Genel Kültür Bilgisi:** Spikerlerin güncel olayları takip etmeleri yanında yüksek bir genel kültür bilgisine sahip olmaları, mesleklerinde başarılı olmaları açısından önemlidir.
- **Odaklanma Becerisi ve Güçlü Bir Hafıza:** Spikerler yayının sağlıklı biçimde sürdürülmesi açısından dikkatlerini yaptığı iş üzerinde yoğunlaştırabilmelidir. Ayrıca önceden hazırlanmış bir metnin olmadığı yayınlarda sağlıklı ve doğru bir bilgilendirmenin yapılabilmesi için güçlü bir hafızaya sahip olmalıdırlar.
- **Ekip Çalışmasına Uyum:** Spikerler yayın öncesi ve yayın sırasında farklı görevler üstlenen çalışanlardan oluşan bir takımın üyesi olduğundan ekip çalışmasına uyumlu kişiler olmalıdır.
- **Beden Dili Kullanımı:** Özellikle televizyon spikerleri, sözlü iletişimin yanında beden dilini de etkili bir şekilde kullanarak izleyiciler üzerinde olumlu bir etki bırakabilirler. Bu sebeple jest ve mimik kullanımı, göz teması, iyi bir duruş, hareket ve yer değiştirme gibi beden dili unsurlarına hâkim olunmalıdır (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Jest ve mimikler

- **Öz güven ve Sorumluluk Alma:** Spikerler, yayın sırasında dinleyici ya da izleyiciyle karşı karşıya olmaları sebebiyle yaşanacak bir aksilik ya da sorun karşısında soğukkanlı olmayı bilmelidir. Böyle anlarda sorumluluk alarak yayının sağlıklı biçimde devam ettirilmesi spikerlerin görevidir.
- **Mesleğe Duyulan Saygı:** Kamusal bir görevi yerine getiren spikerler, yaptıkları işin önemini kavrayan, kendini geliştirmeye çalışan ve çalışma düzenine önem veren kimseler olmalıdır.
- **Örnek Bir Özel Yaşam:** Spikerler, yaptıkları iş gereği göz önünde bulunmaları sebebiyle dinleyici ya da izleyicilerin samimi bir bağ kurdukları kimselerdir. İnsanlar kitle iletişim araçlarının temsilcisi kabul ettikleri spikerlere güven duyar ve onları örnek alırlar. Bu bakımdan spikerlerin özel yaşamlarına dikkat etmeleri gerekir. Toplumun değer yargılarına ters düşen tavırlar ve söylemlerden uzak durup kendilerine duyulan güveni sarsmamaları gerekir.

1. UYGULAMA

Uygulama Adı : Haber Spikerinin Nitelikleri

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Haber bülteni spikerlerini nitelikleri bakımından değerlendirmek.

Açıklama : Seçtiğiniz bir televizyon kanalının ana haber bültenini sunan haber spikerini, **nefes kontrolü, göz teması, metin okuma hızı, beden dili kullanımı, Türkçeye hâkimiyeti, diksiyon ve telaffuz özellikleri, fiziksel özellikleri ve objektif haber sunumu** gibi unsurları göz önünde bulundurarak değerlendiriniz. Olumlu ya da olumsuz bulduğunuz yanlarını bunların gerekçelerini de sunarak açıklayınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Bir haber bülteni spikeri seçerek spikerin sunduğu haber bültenini baştan sona izleyiniz.
3. Haber bültenini izlerken yapacağınız değerlendirmenin unsurlarını da göz önünde tutarak bültenden notlar çıkarınız.
4. Açıklamada verilen değerlendirme kriterlerinin her birine bir başlık açarak değerlendirmenizi başlık altlarına yazınız.
5. Beden dili ile ilgili değerlendirmenizi destekleyecek görsel malzemeyi değerlendirmenize ekleyiniz.
6. Hazırladığınız çalışmayı sınıf arkadaşlarınız ve öğretmenizle paylaşınız.
7. Sınıf arkadaşlarınızın yaptığı değerlendirmelerle kendi değerlendirmenizi karşılaştırınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamanın özelliklerine uygun bir haber bülteni spikeri seçti.		
3	Değerlendirme kriterlerine uygun notlar çıkardı.		
4	Değerlendirme kriterlerine uygun başlıklar altında değerlendirmelerini yazdı.		
5	Değerlendirmeyi destekleyecek görsel malzemeyi ekledi.		
6	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2. UYGULAMA

Uygulama Adı : Spikerlik ve Türkçe Diksiyon

Uygulama Süresi: 2 ders saati

Amaç : Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun haber seslendirmek.

Açıklama : Aşağıda verilen haber metinlerini bir haber bülteni spikeri olduğunuzu düşünerek seslendiriniz. Haber seslendirmesinde Türkçenin diksiyon özelliklerine dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun spiker konuşma örnekleri araştırınız.
3. Türkçenin özelliklerine uygun olan spiker konuşma örneklerini dinleyiniz.
4. Bu uygulamada verilen haber metinlerini Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun olarak okuyunuz.
5. Haber metnini seslendirirken nefes kontrolünüze dikkat ediniz.
6. Haber metnini seslendirirken sözcüklerin söyleniş özelliklerini göz önünde bulundurunuz.
7. Haber metnini seslendirirken sesinizin şiddeti ve tonunu ayarlamaya çalışınız.
8. Haber metnini seslendirirken metnin vurgu, ulama ve noktalama işaretleri gibi unsurlarına dikkat ediniz.
9. Haber metnini seslendirirken beden dili, jest ve mimik gibi unsurlarla da destekleyiniz.
10. Haber seslendirmenizi ve sınıf arkadaşlarınızın yaptığı haber seslendirmelerini değerlendiriniz.

Okullarda Üç Dalda "Sıfır Atık" Yarışması

Millî Eğitim Bakanlığınca, okullarda üç dalda "sıfır atık" temalı yarışma düzenlenecek. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel okullarda, öğrencilerde atık üretimini azaltmak, geri dönüşümü teşvik etmek ve çevreye duyarlılık konularında farkındalık oluşturmak amacıyla "Sıfır Atık Yarışması" yapılacak. Resmî ya da özel anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin bireysel eserlerinin yanı sıra okullardan iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasının hedeflendiği yarışma kapsamında, "Atıktan Sanata İleri Dönüşüm", "Sıfır Atık Projeleri" ve "İyi Uygulama Yapan Okul" olmak üzere üç farklı kategoride yarışma düzenlenecek.

Yarışmalar kapsamında 26 Şubat'a kadar başvuru yapılabilecek. Ödül almaya hak kazananlara ödülleri, 30 Mart'ta verilecek.

Nükleer Enerjide Akademik Fırsat

Türkiye bir yandan nükleer enerjiyi elektrik üretim portföyüne katmak için çalışmalar yürütürken diğer taraftan bu alanda yetişmiş nitelikli insan kaynağı oluşturmak için enerji diplomasisini kullanıyor. Çin ile imzalanan «Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması» çerçevesinde lisans mezunu 25 Türk öğrenci Çin'de yüksek lisans ve doktora eğitimi yapacak.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı bir kamu şirketi olan Türkiye Nükleer Enerji A.Ş. (TÜNAŞ) koordinatörlüğündeki program ile Türk öğrenciler, Çin'deki Harbin Mühendislik Üniversitesinde doktora ve yüksek lisans, Tsinghua Üniversitesinde ise yüksek lisans yapacak. İngilizce olarak yürütülecek olan program; ders, staj ve tez süreçleri dâhil olmak üzere yüksek lisansta 2 ila 3 yıl, doktorada ise 4 yıl sürecek. Programa nükleer enerji, mühendislik, fizik veya kimya alanından mezun olanlar veya bu alanlardan Temmuz 2024'e kadar mezun olacak olan adaylar başvuru yapabilecek.

Adayların İngilizce olarak yazdıkları öz geçmişlerini, lisans not dökümlerini ve niyet mektuplarını 29 Şubat 2024 tarihine kadar Türkiye Nükleer Enerji Anonim Şirketine elektronik posta yoluyla ulaştırmaları gerekiyor.

Hava Durumu

Meteoroloji Genel Müdürlüğünden verilen bilgiye göre, bugün yurt genelinde yağış beklenmiyor. Batı Karadeniz'in iç kesimleri, İç Anadolu'nun güney ve doğusu ile Akdeniz'in iç kesimlerinin parçalı yer yer çok bulutlu, diğer yerlerin parçalı ve az bulutlu geçeceği tahmin ediliyor. Sabah ve gece saatlerinde Marmara ile iç ve doğu kesimlerde pus ve yer yer sis hadisesi bekleniyor.

Hava sıcaklıklarında da önemli bir değişiklik beklenmiyor. Batı kesimlerde mevsim normallerinin üzerinde, doğu kesimlerde mevsim normalleri civarında, Doğu Anadolu'nun doğusunda yer yer mevsim normallerinin altında seyredeceği tahmin ediliyor.

Rüzgâr genellikle güney ve güneydoğu kesimlerde kuzey ve kuzeydoğu yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette; Hakkâri çevreleri ile Şırnak'ın doğusu ve Van'ın güneyinde kuzey ve kuzeydoğu yönlerden kuvvetli (saatte 40 ila 60 km), yüksek ve dağlık kesimlerde zaman zaman kısa süreli fırtına şeklinde eseceği tahmin ediliyor.

Bazı merkezlerin hava durumu ile günün en yüksek sıcaklığı şöyle olacak:

- *Ankara parçalı ve az bulutlu, akşam saatlerinde doğusu yer yer çok bulutlu 17°C,*
- *İstanbul parçalı ve az bulutlu 15°C,*
- *İzmir ve Adana parçalı ve az bulutlu 21°C,*
- *Antalya parçalı ve az bulutlu 19°C,*
- *Bolu parçalı ve az bulutlu, bu akşam saatlerinde yer yer çok bulutlu 17°C,*
- *Edirne parçalı ve az bulutlu 18°C*
- *Samsun ve Trabzon parçalı ve az bulutlu, akşam saatlerinde yer yer çok bulutlu 13°C,*
- *Erzurum ve Kars parçalı ve çok bulutlu 4°C*
- *Diyarbakır ve Gaziantep az bulutlu 13°C*
- *Şanlıurfa az bulutlu 16°C*

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamaya yönelik ön araştırma yaptı.		
3	Haber metinlerini Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun olarak seslendirdi.		
4	Haber metinlerini seslendirirken nefes kontrolüne dikkat etti.		
5	Haber metinlerini Türkçe sözcüklerin söyleniş özelliklerine uygun olarak seslendirdi.		
6	Sesin şiddeti ve tonuna dikkat etti.		
7	Vurgu, ulama ve noktalama işaretlerine dikkat etti.		
8	Beden dili, jest ve mimikleri etkili kullandı.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

1.1.5. Spikerlik Eğitimi

Spikerlik eğitimleri; bu alanda kendini geliştirmek isteyen kimselere radyo, televizyon ve alternatif medya platformları gibi iletişim araçlarında etkili biçimde konuşma ve iletişim becerilerini geliştirme çalışmalarından oluşur. Bu programlar, spiker ya da sunucu adaylarına teorik ve teknik bilgilerin yanı sıra pratik uygulama fırsatları da sunar. Yapılan pratik uygulamalar, simülasyonlar ve gerçek dünya deneyimleriyle desteklenir. Programlarda genellikle aşağıdaki çalışmalara yer verilir.

- Doğru nefes alma ve nefes kontrolü eğitimleri verilir.
- Konuşma sesinin doğallığını ortaya koymak için sesin nitelikleri olarak anılan "ses şiddeti, tonu ve tınısı"yla ilgili çalışmalar yaptırılır.
- Kelimeleri oluşturan seslerin doğru çıkarılması için ses aygıtını oluşturan organlar tanıtılır ve boğumlanma alıştırmaları yaptırılır.
- Yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklar ortaya konularak kelimelerin doğru söylenişleri öğretilir.
- Durak, ulama ve tonlama gibi kavramlar öğretilerek konuşma hızının ayarlanması çalışmaları yaptırılır.
- Farklı duygularla ses kullanımının öğretilmesi için metin okumaları yaptırılır.
- Radyo ve televizyonlarda sıklıkla yapılan söyleniş hataları gösterilerek Türkçe kelimelerdeki telaffuz özellikleri öğretilmeye çalışılır.
- Farklı spikerlik türlerine ait örnek metinlerin seslendirmeleri yaptırılarak yeteneklerin ortaya konulmasına çalışılır.
- Mikrofon kullanımına yönelik çalışmalar yaptırılarak spiker adayının mikrofon sesiyle tanışması sağlanır.
- Kamera karşısında spikerlik çalışmaları yaptırılarak jest ve mimik kontrolü öğretilmeye çalışılır.
- Beden dilinin etkili kullanılmasına dönük çalışmalar yaptırılır.
- Prompterdan gelen metinlerin seslendirilmesi çalışmasıyla metnin seslendirilmesi için ayrılan süreye uyum alıştırmaları yaptırılır.
- Doğaçlama anons çalışmaları yaptırılarak sunuculuk yeteneklerinin açığa çıkarılmasına çalışılır.
- Haber spikerliği, spor spikerliği, röportaj teknikleri, program sunuculuğu gibi alanlarda sunum uygulamaları yaptırılır.
- Belgesel, radyo tiyatrosu, reklam seslendirmesi gibi alanlarda seslendirme çalışmaları yaptırılır.

ARAŞTIRMA

Yaşadığınız şehirde faaliyet gösteren veya online eğitim veren spikerlik kurslarını araştırınız. Bu kursların eğitim süreci ve içeriği hakkında bilgi toplayınız. Topladığınız bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1.6. Radyo ve Televizyon Spikerliğinin Karşılaştırılması

Radyo ve televizyon, farklı özellikleriyle öne çıkan kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim aracı olarak aralarında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da mevcuttur. Spikerlik de radyoda veya televizyonda yapılması bakımından benzerlik ya da farlılıklar gösterir (Görsel 1.6, 1.7).

Görsel 1.6: Radyo spikeri

Görsel 1.7: Televizyon spikeri

Radyo ve televizyon arasındaki temel fark; radyonun sesli, televizyonun ise sesli ve görüntülü bir kitle iletişim aracı olmasıdır. Her ikisinin de kendilerine özgü avantajları bulunur. Radyo, dinleyicilerin hayal gücüne de seslenen sıcak bir kitle iletişim aracıdır yani dinleyicinin o anki durumuna müdahale etmeksizin belirli bir süre boyunca ona eşlik eder. Dinleyici radyo dinlerken başka işlerle de ilgilenebilir, araç kullanabilir ve yer değiştirebilir. Televizyon ise görüntünün cazibesine sahip olduğundan daha çok talep gören bir iletişim aracı olsa da izleyiciyi daha edilgen bir biçimde bulunduğu yere bağlar.

Tarihî süreç anlamında radyo spikerliği, televizyon spikerliğinden önce ortaya çıkmıştır. Radyo spikerleriyle dinleyiciler arasında daha sonra radyo ve televizyonun kitleler üzerindeki güçlü etkisini gösterecek bir bağ kurulmuştur. Önce radyo, sonra televizyon spikerliği sayesinde bu araçların inandırıcılığının yüksek olduğu ispatlanmıştır. Elbette bu durumdan faydalanmak isteyen iktidarlar, özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında radyo ve televizyonu propaganda aracı olarak kullanma yoluna da gitmiştir.

Radyo ve televizyon yayıncılığının farklı özellikleri sebebiyle radyo ve televizyon spikerliğini de belirli açılardan karşılaştırmak mümkündür:

- **Görsel ve İşitsel Unsurlar:** Radyo yayınları sadece sesle iletilir, bu nedenle radyo spikerleri sadece sesleri kullanarak mesajı aktarmak zorundadır. Radyo mikrofonu, spikerin hatalarını tüm çıplaklığı ile dinleyicinin önüne koyar. Bu hataların görsel unsurlarla kapatılması ya da önemsizleştirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple radyo spikerleri çok daha dikkatli olmalıdır.

  Televizyon spikerleri, seslerinin yanında beden dili unsurları olan jest ve mimikleriyle iletişime dâhil olurlar. Kendi görüntülerinin yanı sıra yayına verilen video ve grafik gibi görsel unsurların da avantajlarından yararlanabilirler.

- **Diksiyon ve İfade:** Radyo spikerliğinde dinleyiciye sadece ses aracılığıyla ulaşmak söz konusu olduğundan diksiyon becerisi ve ses güzelliği öncelikli aranan özelliktir.

  Televizyon spikerliğinde diksiyon ve ses güzelliğinin yanı sıra beden diline hâkimiyet de aranır. Özellikle özel televizyonların ortaya çıkması ve rekabetin artması, spikerlerin ekran yüzü olarak beğenilen ve fiziksel olarak güzel kabul edilen kimseler olması gibi bir yanlış algının yerleşmesine sebep olmuştur.

- **Nefes ve Ses Kontrolü:** Radyo spikerliğinde doğru nefes tekniklerinin bilinmesi sesin kontrolü açısından oldukça önemlidir.

  Televizyon spikerliğinde bunların yanı sıra sesin görüntü ile uyum içinde olması da spikerin dikkat etmek zorunda olduğu bir durumdur.

- **Metin Okuma ve Yorumlama:** Radyo spikerliğinde hazırlanan metnin okunması sırasında konuşma hızı, tonlama ve vurgu önemlidir.

  Televizyon spikerleri hazırlanan metinleri okuyup yorumlarken kamera önünde bulunduklarından izleyici ile görsel olarak da iletişim içindedirler. Bu sebeple jest, mimik ve ifadelerin de okunan metni tamamlaması gerekir. Kamera ile göz temasının sağlanması ve prompter kullanımı televizyon spikerlerinin tecrübe kazanmaları gereken unsurlardır (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Televizyon spikerinin prompter kullanımı

- **Görüntü ve Çekim Ortamı:** Radyo spikerliğinde kamera ile çekim söz konusu olmadığından görsel hazırlık ve çekim süreci söz konusu değildir.

  Televizyon spikerliğinde ise spikerlerin kamera karşısında olmaları sebebiyle ekranda nasıl göründükleri önemlidir. Stüdyonun düzeni, ortamın aydınlatılması, spikerin makyajı ve kılık kıyafeti gibi görsel unsurların dikkate alınması gereklidir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: Televizyon haber stüdyosu

3. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyo ve Televizyon Spikerliği Arasındaki Farklar

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Radyo ve televizyon spikerliklerini karşılaştırarak aralarındaki farkları belirlemek.

Açıklama : Türkiye'de yayın yapan bir radyo ve televizyon kanalından birer spiker seçiniz. Bu derste öğrendiğiniz bilgilere uygun olarak spikerlerin özellikleri ile ilgili ölçütler belirleyiniz. Radyo ve televizyon spikeri arasındaki farklılıkları bu başlıklar altında ele alınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Türkiye'de yayın yapan bir radyo ve televizyon kanalından birer spiker seçiniz.
3. Tablo 1.2'deki gibi bir tablo hazırlayarak karşılaştırma yapmak istediğiniz spikerlik özelliklerinden 5 tanesini tabloya yazınız.
4. Radyo spikerini dinleyerek radyo spikerinin özelliklerini tabloya yazınız.
5. Televizyon spikerini izleyerek televizyon spikerinin özelliklerini tabloya yazınız.
6. Radyo ve televizyon spikeri için belirlediğiniz özellikleri karşılaştırınız.
7. Hazırladığınız tabloyu ve sınıf arkadaşlarınızın tablolarını inceleyiniz.

Tablo 1.2: Spikerlik Özellikleri

Spikerlik Özellikleri	Radyo Spikeri	Televizyon Spikeri
1. 2. 3. 4. 5.		

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Karşılaştırma yapmak için belirlediği 5 spikerlik özelliğini tabloya yazdı.		
3	Radyo spikerini karşılaştırma yapacağı özellikleri göz önünde bulundurarak dinledi.		
4	Radyo spikerinin özelliklerini tabloda belirtilen yerlere yazdı.		
5	Televizyon spikerini karşılaştırma yapacağı özellikleri göz önünde bulundurarak dinledi.		
6	Televizyon spikerinin özelliklerini tabloda belirtilen yerlere yazdı.		
7	Radyo ve televizyon spikerinin özelliklerini karşılaştırdı.		
8	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

1.2. SPİKERLİK TÜRLERİ

Radyo ve televizyon yayıncılığında genel olarak spiker, sunucu ve anonsör kavramları arasında farklar vardır. Bu ayrımların yanı sıra spikerlik farklı ortamlarda ve amaçlarla da yapılabilir. Bu bakımdan da spikerlik türlerini sınıflandırmak mümkün olmaktadır.

1.2.1. Radyo ve Televizyon Spikerliği

Kitle iletişim aracı olarak farklı özellikleri bulunan radyo ve televizyon yayıncılığının spikerlik anlamında da farklılıkları bulunduğundan söz edilmişti. Genel olarak radyo ve televizyon yayınlarındaki farklı türlerdeki programları, haber bültenlerini, müzik yayınlarını, belgeselleri ve tanıtımları seslendiren kimseler, **radyo ve televizyon spikeri** olarak adlandırılır. Ayrıca bu yayınlardaki programların türlerine göre de spikerler kendi aralarında sınıflandırılır (Görsel 1.10).

Görsel 1.10: Radyo müzik programı sunucusu

1.2.2. Yayın Spikerliği (Devamlılık Spikerliği)

Anons spikerliği, radyo ya da televizyonlardaki bülten ve programlarda karşımıza çıkan sunuculuk ya da spikerlikten farklı bir iştir. Anonsör ya da devamlılık spikeri olarak da adlandırılan yayın spikerleri, radyo ve televizyon yayınlarının devamlılığını ve akıcılığını sağlamakla görevlidir.

Televizyon yayıncılığının başlangıç yıllarında belirli saatler arasında yapılan yayınların akışını yayın spikerleri sağlamıştır. Bu sebeple açılış ve kapanış anonsları, program içeriğiyle ilgili olarak izleyiciye kısa bilgiler vermek amacıyla yapılan anonslar ve programlar arasındaki geçişleri yumuşatmaya yönelik anonslar da yayın spikerlerinin sorumluluğunda olmuştur. Televizyon yayınlarında anons spikerlerinin kullanımı zamanla azalmış ve günümüz televizyon yayınlarında anons spikerliği kullanımı neredeyse kalmamıştır.

Radyo anons spikeri, yayının sağlıklı bir şekilde devam etmesinden sorumludur. Yayında bir aksaklık yaşandığında araya girerek özür anonsuyla yayının devam etmesini sağlar. Boşluğu kamu spotu niteliğindeki bir duyuru ya da gün içinde yayımlanacak bir program tanıtımıyla doldurur. Bu sebeple doğaçlama biçimde konuşma kabiliyetine de sahip olmalıdır.

1.2.3. Haber Spikerliği

Spikerlik dendiğinde akla ilk gelen tür, haber spikerliğidir. Bunun nedeni radyo ve televizyon yayıncılığında haber bültenlerinin en önemli yayınlar kabul edilmesidir. Haberler, radyo ve televizyonların en çok takip edilen programları olduğundan haber spikerleri de bir anlamda vitrindeki kimseler olmaktadır. Bu sebeple haber spikerlerinde sadece dile hâkimiyet ve iyi bir diksiyon yanında ciddiyet, güven veren bir duruş, genel kültür ve aksaklık durumunda serinkanlılık aranır (Görsel 1.11).

Görsel 1.11: Televizyon haber spikerleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde haber spikerleri "newcaster" (nüskestır), "anchor" (enkır), "reporter" (riportır) , "co anchor" (ko enkır) gibi kendi içinde ayrılır. **Newcaster** olarak tanımlananlar, haber metni okumanın yanı sıra muhabir olarak da haber kovalayan kişilerdir. Tamamen sahada, stüdyonun dışında çalışanlara **reporter** yani Türkiye'deki anlamıyla **muhabir** denir.

Anchor ise asıl haber sunma işinden sorumlu kimsedir. Anchor, yalnızca haberleri sunmakla kalmaz aynı zamanda haberlere kendi bakış açısıyla yorumlarını ekler hatta bu kişilerin bazıları haberleri kendi yazar. Kanalın haber çizgisini, kurumun yayın politikalarına göre belirler. Kanalın üst yönetimiyle haber merkezi arasındaki koordinasyonu sağlar.

TRT kendi bünyesinde 5 yıl boyunca çalışmış, üniversite mezunu haber spikerleri arasından sınavla **redaktör spiker** seçmektedir. Redaktör spikerlerin görevi; haber metinlerini dil ve anlatım bütünlüğü sağlayacak şekilde yazmak, düzenlemek, haber program metinlerini okumak, gerektiğinde habercilik (muhabirlik) hizmetleri yapmaktır yani bir anlamda kendi hazırlayıp yazdığı haberi okuyan bir spiker olabilmek için redaktör spiker olmak gerekir.

ARAŞTIRMA

Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarında anchorman olarak görev yapan kişileri araştırınız. Türkiye'de anchorman olarak nitelendirilen ilk isim ve sonraki isimleri etkin oldukları yıllara göre sıralayınız ve onların hangi kanallarda görev yaptıklarını belirtiniz. Araştırma sonuçlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.2.4. Spor Spikerliği

Spor spikerleri, televizyon ve radyoda spor etkinlikleri ile ilgili programlarda görev alırlar (Görsel 1.12). Bu programların türlerine göre sahip olmaları gereken nitelikler değişkenlik gösterir. Spor haberlerinden oluşan bültenleri sunanların öncelikle haber spikerliğinin gerektirdiği özelliklere sahip olması gerekir. Ses ve nefes kullanımı, diksiyon ve dile hâkimiyet spor haberlerini sunan spikerler için de olmazsa olmazdır. Ayrıca sporun nerdeyse tüm dalları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir.

Görsel 1.12: Spor spikerleri

Spor etkinliklerini, müsabakaları ve karşılaşmaları sunan spikerler ise özellikle belirli bir spor dalında uzmanlaşmış, o sporun kurallarını çok iyi bilen, takımları ya da sporcuları yakından takip eden kimselerdir. Futbol ve basketbol maçları, tenis karşılaşmaları, yüzme yarışları, boks müsabakaları gibi canlı olarak yayımlanan etkinliklerin spikerleri, program sırasında takımların hazırlık süreci, taktikler, sporcuların performansları gibi konularda analiz ve yorum yapma becerisine sahip olmalıdır.

Spor spikerlerinin izleyici ya da dinleyicinin ilgisini canlı tutmak amacıyla enerjik ve heyecanlı bir sunum tarzları olabilir. Bununla birlikte önemli olan sunumun öne çıkmasından ziyade dinleyici ya da izleyicinin oyunun içine çekilebilmesidir. Bir başka önemli özellik de spor spikerinin objektif sunumu ve tarafsızlığını yansıtması meselesidir. İnsanlar, spor karşılaşmalarında bir takımın ya da sporcunun taraftarı olabilir. Bir spor spikerinin özel yaşamında da bu olabilecek bir durumdur ancak sunum esnasında bunu belli eden bir söylem ya da ifade şekli spor spikerliğinde asla kabul edilemez.

ARAŞTIRMA

Türkiye'de ve dünyada spor haberlerini sunan pek çok kadın spiker ya da spor programlarını aktaran kadın sunucu yer alıyor. Türkiye'de spor karşılaşmalarının canlı sunumunda görev alan kadın spiker olup olmadığını araştırınız. Böyle bir örnek varsa bulduğunuz karşılaşmaların video görüntülerini sınıf ortamında izleyiniz. Spor karşılaşmalarını sunan spikerlerin erkek ağırlıklı olması konusundaki görüşlerinizi ve kadınların bu alanda daha çok yer alması noktasında neler yapılabileceği konusundaki önerilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.2.5. Röportaj Spikerliği (Görüşme Spikerliği)

Radyo ve televizyon yayıncılığında geniş kitleleri ilgilendiren, toplumun tartışması gereken konularda halkın aydınlatılması ve kamuoyu oluşturulması anlamında programlar yapılır. Bunlar bazen başlı başına bir program şeklinde gerçekleşirken bazen de başka bir programın içinde yer alabilir. Mülakat ya da röportaj adıyla anılan bu programlarda spiker tarafından ya alanında uzman bir kimse ya da kamuoyunca tanınmış birinden mülakatın konusu hakkında bilgi ya da görüşleri alınır. Röportaj spikerinin mülakat sırasında dikkat etmesi gereken unsurlardan bazıları şunlardır:

- Röportaj spikeri, konuğu olacak kimse hakkında araştırma yaparak ona soracağı soruları önceden hazırlamalıdır. Soruları genellikle konuyla ilgili, bilgilendirici ve izleyicinin veya dinleyicinin ilgisini çekecek şekilde düzenlemelidir.
- Röportajın başında dinleyici ya da izleyicilere konuğu kısaca tanıtmalı ve röportaj konusunun ne olduğunu aktarmalıdır.
- Konuğa hitap ederken saygı çerçevesinde "siz" ifadesini kullanmalı, soyadı ile hitap edecekse söze "sayın" ile başlamalıdır.
- Röportaj spikeri, programın asıl kişisinin konuk isim olduğunu unutmamalıdır. Kendini öne çıkaracak tavırlardan sakınmalıdır.
- Programın sorumluluğu spikerde olduğundan konukların stüdyo atmosferine alışmalarını ve rahatlamalarını spiker sağlamalıdır.
- Konukla samimi bir iletişim kurulmalıdır. Konuğun sözünü kesmemeli, onunla göz teması kurarak söylediklerini ciddiyetle dinlemelidir.
- Röportaj radyoda gerçekleşiyorsa sorulardan önce konuğun kim olduğunu dinleyicilere ara ara hatırlatmalıdır.
- Konuk kimsenin konunun dışına çıkması durumunda spiker, ona yönelteceği yeni bir soruyla röportaj konusuna dönmesini sağlamalıdır.
- Röportaj spikeri kendi görüşlerini ve yorumlarını açıklamamalıdır.
- Röportajın sonunda konuğa teşekkür ederek dinleyen ya da izleyenler için röportajda öne çıkan noktaları birkaç cümleyle özetlemelidir.

1.2.6. Eğlence Programı Spikerliği

Radyo ve televizyon yayınlarının dinleyici ve izleyiciler tarafından en çok takip edilenleri arasında eğlence programları gelmektedir. Bu programların arasında stüdyo konserleri, sözlü ve müzikli eğlence programları ile yarışma programları yer alır. Bu programların sunuculuğunu bazen kanalın kadrosunda bulunan spikerler üstlenirken bazen de program yapımcısının karar verdiği televizyon ya da sinema dünyasından popüler bir isim yapar. Bu ismin belirlenmesinde genellikle kanalın yayın politikası ve kimliği etkili olur. Her kim olursa olsun bu programların sunucusu; tarzı, kişiliği, sesi ve yüzü ile programın en önemli unsuru hâline gelir.

Eğlence programları dinleyici ya da izleyicilere hoşça vakit geçirtme amacına yöneliktir. Bu sebeple sunucularının da esprili, stüdyodaki ve radyo-televizyon başındaki insanlarla sıcak ve samimi bir ilişki kurabilen bir karaktere sahip olması önemlidir. Spikerliğin gerektirdiği temel özellikleri taşımakla birlikte neşeli, coşkulu, dinamik ve sempatik bir kişiliğe sahip oluş bu programlar için büyük avantaj sağlar.

Yarışma programlarını sunan kimselerde, iyi bir genel kültür, kıvrak bir zekâ, hızlı algılama, hazır cevap olma, dürüstlük ve espri yeteneği gibi özellikler aranır. Ayrıca sunucular, yarışmaya katılan insanları rahatlatmak ve onları yarışmanın havasına sokmak gibi bir sorumluluk da taşırlar. Bu da insanlarla çabuk yakınlık kurabilmeyi ve insan psikolojisini iyi anlamayı gerektirir.

4. UYGULAMA

Uygulama Adı : Spikerlik Türleri

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Spikerlik türlerinin özelliklerine göre medyadaki spikerleri türlerine ve özelliklerine göre sınıflandırmak.

Açıklama : Aşağıda verilen işlem basamakları doğrultusunda Tablo 1.3'teki boş bırakılan kısımları doldurunuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Tablo 1.3'teki gibi bir tablo hazırlayınız.
3. Tabloda verilen spikerlik türlerine uygun radyo veya televizyonda görev yapan spikerleri belirleyiniz.
4. Belirlediğiniz spikerlerin sunumlarını dinleyiniz/izleyiniz.
5. Spikerlerin adlarını tabloda ilgili yere yazınız.
6. Spikeri spikerlik türünün özelliklerine göre değerlendirerek ilgili yere değerlendirmenizi yazınız.
7. Değerlendirme sonuçlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tablo 1.3: Spikerlik Türleri

Spikerlik Türü	Spiker Adı	Değerlendirme
Haber Spikerliği		
Yayın Spikerliği		
Spor Spikerliği		
Röportaj Spikerliği		
Eğlence Programı Spikerliği		

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Spikerlik türlerine uygun birer spiker belirledi.		
3	Spikerlerin sunumlarını dinledi/izledi.		
4	Belirlediği spikerlerin adlarını tabloda ilgili spikerlik türünün yanına yazdı.		
5	Spikeri spikerlik türünün özelliklerine göre değerlendirdi.		
6	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başındaki boşluklara cümle doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (.....) Sunucuyla spiker arasındaki temel fark, sunucunun önceden hazırlanan bir metne bağlı kalarak bir programı dinleyici ya da izleyicilere takdim etmesidir.

2. (.....) Spikerler, dinleyici ve izleyiciyle doğrudan karşı karşıya olmaları nedeniyle bir anlamda yayın yapan kuruluşu kamuoyunda temsil eden kimselerdir.

3. (.....) TRT'nin kendi bünyesinde 5 yıl boyunca çalışan haber spikerleri arasından seçtiği "redaktör spiker"ler, kendi sunacakları haberi kendileri yazma imkânına sahip olmaları bakımından Amerikan haberciliğindeki "anchor"lara benzerler.

4. (.....) Türkçe yazıldığı gibi okunan bir dil olduğundan yazı dili ile konuşma dili arasında farklılık bulunmaz.

5. (.....) Genel kültür bilgisi ve günceli takip etme, radyo ve televizyon programlarında görev alan spikerlerin sahip olmaları gerek nitelikler arasında yer alır.

B) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

6. Konuşma dilinin bir özelliği olarak Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı ağızlar bulunsa da radyo ve televizyon yayıncılığında spikerler ..... ağzıyla konuşmak zorundadır.

7. Radyo ve televizyon yayıncılığında, toplumun geniş bir kesimini ilgilendiren konularda uzman kimselerden görüş almak üzere yapılan görüşmeleri ..... spikerleri gerçekleştirir.

8. Televizyon yayıncılığının başlangıç yıllarında yayınların açılış ve kapanışlarını yapan, program içeriğiyle ilgili olarak izleyiciye kısa bilgiler veren ..... spikerlerinin görevleri zamanla azalmış ve günümüz televizyon yayınlarında neredeyse hiç kalmamıştır.

9. Radyo ve televizyon spikerlerinin kitleler üzerindeki gücünün fark edildiği 2. Dünya Savaşı yıllarında radyo ve televizyon yayınları ..... aracı olarak kullanılmıştır.

10. Topluluk önünde güzel ve etkileyici konuşma sanatı olarak tanımlanan....., genellikle bir kimsenin karşısındakileri etkileyerek belli bir düşünceye inandırmak amacıyla yaptığı konuşmadır.

C) Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

11. Bir program sunucusunun konuşurken söylediği şeylerin anlamsal farklılıklarına uygun olarak ses perdesinin değişmesine ne ad verilir?

A) Boğumlanma B) Diksiyon C) Tonlama D) Ulama E)Vurgu

12. Aşağıdakilerden hangisi iyi bir spikerde bulunması gereken özellikler arasında yer almaz?

A) Etkili ve güzel bir ses
B) İyi bir diksiyon ve dil hâkimiyeti
C) Metin okuma ve değerlendirme becerisi
D) Düzgün bir fizik ve yüz güzelliği
E) Ekip çalışmasına yatkınlık

13. Akciğerlerden gelen havanın ses tellerine çarpmasıyla oluşturduğu sesin dudak, dil, damak, dişler ve çene gibi organların yardımıyla biçimlendirilmesine ne ad verilir?

A) Boğumlanma B) Büküm C) Diyafram D) Hitabet E) Tını

14. Spikerlerin görev ve sorumluluklarıyla ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Dinleyici ve izleyiciyle doğrudan karşı karşıya olmaları sebebiyle çalıştıkları kurumu temsil etme ve dinleyici veya izleyicilerle samimi bir bağ kurma görevini üstlenirler.

B) Güvenilir kişiliğiyle temsil ettiği kurumun tanınırlığına ve tercih edilirliğine katkı sunarlar.

C) Haber sunumu esnasında habere dair kişisel yorumlarını da aktararak konuyla ilgili toplumun kamuoyu oluşturmasını sağlamaya çalışırlar.

D) Konuklarla mülakatın söz konusu olduğu yayınlarda yönlendirici rolüyle programın sağlıklı biçimde devam etmesini sağlarlar.

E) Hitabet yetenekleri, tonlama ve vurgu gibi unsurlarla mesajın doğru ve etkili şekilde dinleyici ve izleyiciye ulaşmasını sağlarlar.

15. Aşağıdakilerden hangisi radyo ve televizyon yayınları esnasında gerçekleşen spikerlik ya da sunuculuk uygulamalarından biri değildir?

A) Hava durumu haberlerinin verilmesi B) Spor müsabakalarının aktarılması

C) Yabancı dizilerin Türkçe dublajı D) Haber bültenlerinin sunulması

E) Yarışma programlarının yönetilmesi

D) Aşağıda verilen soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

16. Radyo ve televizyon spikerliği arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

.....
.....
.....

17. Anonsörlük ne demektir ve günümüz radyo-televizyon yayıncılığındaki yeri nedir?

.....
.....
.....

18. Sunucu ve spiker arasındaki temel farklılık ve benzerlikler nelerdir?

.....
.....
.....

19. Spikerlik eğitimi veren kuruluşlar, spiker ya da sunucu adaylarına ne tür çalışmalar yaptırır?

.....
.....
.....

20. Eğlence programı spikerliğinin diğer spikerlik türlerinden başlıca farklılıkları nelerdir?

.....
.....
.....

2. ÖĞRENME BİRİMİ

RADYO SPİKERLİĞİ

KONULAR

2.1. RADYO SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ
2.2. RADYO PROGRAM SPİKERLİĞİ
2.3. RADYO HABER SPİKERLİĞİ

TEMEL KAVRAMLAR

radyo haber spikeri, radyo program sunucusu, radyo yayın stüdyosu, stüdyo donanımı, mikrofonlar, geri konuşma ünitesi, ses mikseri, öksürük butonu, deşifre çalışması, diskjokey, cıngıl

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

1. Radyo spikerliği ile ilgili temel kavramlar
2. Radyo spikerlerinin taşıması gereken özellikler
3. Radyo program türleri
4. Farklı türdeki radyo programlarının özellikleri
5. Farklı türdeki radyo programlarının sunum teknikleri
6. Radyo haber programlarının türleri ve özellikleri
7. Radyo haber spikerliğinin özellikleri
8. Radyo haber spikerlerinin uyması gereken etik kurallar

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Radyo haber spikerleri, seslendirecekleri haber metinlerinin içeriğine dair sizce hangi bilgilere sahip olmalıdır?**
2. **Radyo haber spikerlerinin haber metinlerini duygu katmadan seslendirmelerinin nedeni sizce ne olabilir?**
3. **Son yıllarda oldukça yaygınlaşan ve sesli blog olarak da tanımlanan podcast (potkest) yayıncılığının radyo yayıncılığına yönelik olumlu katkıları ya da olumsuz etkileri neler olabilir?**

2.1. RADYO SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ

1920'li yıllarda başlayan radyo yayıncılığı, kitle iletişim teknolojilerinin kapısını açan bir gelişme olmuştur. Bu gelişmenin ardından radyo; insanların çok kısa sürede büyük bir bağlılık gösterdikleri eğlence, bilgi edinme ve haber alma aracı hâline gelmiştir. Ses aracılığıyla iletişim kurma mantığına dayanan radyoda insan sesi, müzik ve efekt olmak üzere üç farklı ses unsuruyla karşılaşılır.

Radyoda dinleyicinin karşısına insan sesi anlamında çıkan en önemli unsur "spiker"dir. Radyo spikerleri; anonsör, spiker, sunucu, radyo programcısı ve DJ (dicey) gibi farklı adlarla dinleyicilere geçmişten günümüze seslenmişlerdir. Bu adlandırmalarda spikerlerin üstlendikleri görevlerin ve yaptıkları sunumların farklılıkları etkili olmuştur.

Türkiye'de radyo yayınlarının başladığı ilk yıllar, hem teknik hem de teorik anlamda radyoculuğun kendi yolunu bulmaya çalıştığı emekleme dönemi olarak adlandırılabilir. Bir meslek olarak ortaya çıkan spikerliğin kurallarını da bu mesleğe başlayan kimseler oluşturmuştur. Bugün olduğu gibi o zaman da bir üniversite ya da yüksekokul bölümünde eğitimi verilen bir meslek olmadığı için radyo stüdyosunda mikrofonla tanışan ilk isimler, radyo spikerliğinin niteliklerini ve spikerlikte uyulması gereken kuralları ortaya koymuştur.

Başlangıç yıllarında Falih Rıfkı Atay, Ercüment Behzat Lav ve Vedat Nedim Tör gibi ünlü edebiyatçıların kurucu, spiker ve yönetici olarak çalıştığı radyo yayınlarında dil hassasiyeti öne çıkmıştır. Bunun bir başka nedeni de o yıllarda yaşama geçirilen dilde sadeleşme çabalarının radyo yayınlarıyla desteklenmek istenişidir. Bundan dolayı radyo spikerleri, Türkçenin doğru kullanılması anlamında kendilerini sorumlu hissetmişlerdir. Bu sorumluluk duygusu zamanla kurumsallaşmış, 1940'lı yıllardan itibaren Ankara Radyosunda spikerler için diksiyon kursları açılmıştır. Spiker ihtiyacının artması sonucu açılan sınavlarda başarılı olan kimseler de bu kurslara alınarak usta-çırak ilişkisi ve deneme-yanılma yoluyla öğrenmenin yanı sıra bugünkü anlamıyla kurum içi eğitime tabi tutulmuşlardır.

İstanbul ve Ankara radyolarının ardından farklı şehirlerde radyoların açılması çalışmaları başlamış ve 1961'de İzmir'de, 1962'de Adana, Gaziantep ve Antalya'da, 1963'te Kars'ta ve sonrasında da 1964'te Van'da istasyonlar açılmıştır. 1964'te Türkiye Radyo Televizyonlarının (TRT) kurulmasıyla tüm istasyonlar tek bir çatı altında birleştirilmiştir.

2.1.1. Radyo Spikerliği İle İlgili Temel Kavramlar

Radyo yayıncılığının temel kavramlarından olan ve spikerlerin de çalışma ortamını oluşturan istasyonların yapısı ve teknik donanımı zaman içinde gelişmiş ve spikerlik uygulamaları da bu gelişmelere paralel olarak değişerek farklılaşmıştır. Radyo spikerliği ile ilgili bilinmesi gereken bazı kavramlar şunlardır:

Radyo Yayın Stüdyoları ve Özellikleri

Radyo yayınlarının yapıldığı ve yayına verilecek sesin alındığı, teknik donanımın bulunduğu kapalı mekânlara **radyo stüdyosu** denir. Radyo yayın stüdyolarının en temel özelliği ses yalıtımına sahip olmalarıdır. Yayına yansıması istenmeyen diğer seslerin bu kapalı ortamdan uzak tutulması amacıyla ses yalıtımının bulunması gerekir. Stüdyo duvarları, dışarıdan gelen sesi almayacak biçimde ve iki duvar arasında boşluk olacak şekilde yapılabileceği gibi ses yalıtımını sağlayan (cam pamuğu, duralit gibi) malzemeler kullanılarak da inşa edilebilir. Stüdyoların giriş kısımları da çift kapılı olacak şekilde yapılır. Stüdyolarda genellikle tek pencere bulunur, o da teknik personelin çalıştığı kumanda bölümüyle görsel iletişimi sağlamak için kullanılır. Bu pencere, ses yalıtımı amacıyla çift camlı olarak tasarlanır.

Stüdyoların kapalı ortamında çalışacak olan spikerlerin sağlığı açısından stüdyo havalandırma sistemi büyük önem taşır. Havalandırma sisteminin de yayına yansımayacak şekilde sessiz çalışması gerekir.

Stüdyolarının büyüklüğü, kullanım amaçlarına ya da türlerine göre değişiklik gösterir. Radyo yayın stüdyoları, genellikle birkaç kişinin çalışabileceği ve teknik donanımın sığabileceği bir genişliğe sahiptir.

Stüdyo Türleri

Stüdyolar, kullanım amaçlarına ve radyo istasyonunun çalışma birimlerinin düzenlenmesine göre türlere ayrılır:

Yayın Stüdyoları (On-Air Stüdyo)

Bir radyo istasyonunda canlı yayınların yapıldığı, yayının herhangi bir kurgu ve yapım sürecine girmeden dinleyiciye doğrudan ulaştığı stüdyo türüdür. On-Air, canlı yayının yapıldığı ve izleyicilere ya da dinleyicilere doğrudan ulaşıldığı anlamına gelir. Bu stüdyolarda spikerler programları sunar, haberleri okur ve canlı yayınları gerçekleştirirler. On-Air stüdyolar, canlı yayınların profesyonel ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak için gerekli olan tüm ekipman ve altyapıya sahiptir. Yayın stüdyoları kendi içinde geleneksel (akvaryum) ve yayın donanımlı [combo (kombo)] stüdyo olarak iki ayrılır:

- **Geleneksel (Akvaryum) Yayın Stüdyosu:** Bu stüdyolarda, sunucu ve konukların bulunduğu yayın stüdyosu ile teknik masa olarak da adlandırılan yapım stüdyosu birbirinden cam bir bölme ile ayrılır. Yayın stüdyosu kısmında yalnızca mikrofonlar, stüdyo hoparlörleri ve kulaklıklar bulunur. Teknik masa bölümünde ise yayın yazılımları, mikser panoları, bilgisayarlar, ses kartları ve jingle player [(cıngıl pileyır) cıngıl oynatıcı] gibi araçlar bulunur. Spiker, sunucu ve konuklar teknik masadaki kimselerle cam bölme sayesinde görsel ya da kulaklıkları sayesinde işitsel olarak iletişim kurabilirler. Akvaryum tipi yayın stüdyolarıyla özellikle TRT'nin radyo istasyonlarında karşılaşılır (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: Akvaryum tipi yayın stüdyosu

- **Yayın Donanımlı (Combo) Stüdyolar:** Programcı sunucu olarak da adlandırılan ve hazırladıkları programın tüm aşamalarından sorumlu olan sunucuların sundukları yayınlar bu stüdyolarda gerçekleştirilir. Yayın donanımlı stüdyolarda yayın masası ve yayın için gereken tüm araç gereç bir aradadır çünkü bu programların yapımcısı, sunucusu ve teknik elemanı çoğu zaman aynı kişidir. Programı hazırlayan kişi; yayın masasını yönetme, anonsları yapma, müzik ya da söz gibi yayın içerikleri ve reklam cıngıllarını yayına verme gibi tüm teknik işlemleri bu nedenle kendi yapar. Türkiye'deki özel radyo istasyonlarının çoğu bu tip stüdyolara sahiptir (Görsel 2.2).

Görsel 2.2: Yayın donanımlı bir radyo stüdyosu

Cıngıl **BİLGİ KUTUSU**

Radyo programlarının öncesinde veya sonrasında çalınan, tanıtıcı ve özel müzik parçasına cıngıl denir. Cıngıllar, radyo ve televizyon reklamlarında da sıkça kullanılır. Bu müzik parçalarının içinde slogan, ünlem sesleri ya da ses efektleri olabilir. Melodisi akılda kalıcı ve güçlü olsun istenir. Tanıtılan program, hizmet ya da ürünün akılda kalarak kolay hatırlanması bu sayede sağlanır.

Yapım (Prodüksiyon) Stüdyoları

Bir radyo yayınının hazırlık sürecinde gerekli tüm cihazların bulunduğu bu stüdyolar, aslında yayın stüdyolarının teknik masa olarak adlandırılan bölümünü oluşturur. Canlı yayın sırasında yayın stüdyosunda bulunan spiker ya da konukların seslerinde gerekli düzenlemeleri yaparak yayına veren bu bölümün çalışanları, daha sonra -yayımlanacak bir program söz konusu ise- bu yayın için ses kaydı alma, alınan kaydın seslerini temizleme, seslerin kurgusunu yapma gibi görevleri de üstlenir. Ses kayıt stüdyoları olarak da adlandırılan yapım stüdyoları; müzik kayıtları, ses efektleri, sesli kitaplar, radyo reklamları, podcastler ve diğer sesli içerikleri oluşturmak için de kullanılır. Ses kayıt stüdyoları, yüksek kaliteli ses ekipmanları ile bu sebeple donatılmıştır (Görsel 2.3).

Yapım stüdyolarında alınan kayıtlar kurgulanarak daha sonra yayımlanacak programların içeriği olarak kullanılabileceği gibi doğrudan yayına da verilebilir yani bu stüdyolar yayın stüdyosu olarak da kullanılabilir. Yayın stüdyolarında mikrofon hoparlör, kulaklık gibi cihazların yanı sıra ses miksi ve profesyonel ses düzenleme programlarının yüklü olduğu bilgisayarlar da bu sebeple bulunur.

Görsel 2.3: Yapım stüdyosu teknik masası

Kullanım amacına göre yapım stüdyoları türlere ayrılır:

- **Haber Stüdyosu:** Radyo yayınlarının başladığı günden bu yana en önemli yayınlar arasında yer alan haber programlarının hazırlandığı stüdyolardır. Haber spikerlerinin rahat çalışması için düzenlenen bu bölümler geçmişte bir arşiv gibi düzenlenmiştir. Haber havuzu oluşturacak şekilde farklı haber kaynaklarından gelen haberler sınıflandırılıp arşivlenmiştir. Geçmişte teleks ve faks gibi cihazların yer aldığı haber stüdyolarında bugün yüksek kaliteli bilgisayarlar ve elektronik haberleşme araçlarıyla arşivleme olanakları bulunur (Görsel 2.4).

Görsel 2.4: Radyo haber stüdyosu

- **Müzik Stüdyosu:** Müzik ve eğlence programları gibi daha kalabalık grupların yayına çıkacağı durumlarda kullanılan büyük stüdyolardır. Bu stüdyolar, sunucular tarafından yönetilen kalabalık tartışma programlarında da kullanılmaya uygundur.
- **Seslendirme Stüdyosu:** TRT gibi geniş imkânların olduğu kurumlarda bulunan bu stüdyolarda radyo tiyatrosu gibi drama programları kaydedilir (Görsel 2.5). Seslendirme sanatçılarının doğal ve yapay efektleri kullanabilecekleri donanımlara sahip stüdyolardır.

Görsel 2.5: 1940'larda bir radyo tiyatrosunun kaydı

ARAŞTIRMA

Türkiye'de radyo yayınlarının başladığı ilk yıllarda spiker ya da sunucuların stüdyo ortamlarını araştırınız. Ses yalıtımını sağlamak ve yayına istenmeyen seslerin karışmasını engellemek açısından bugünkü yayın stüdyolarıyla o günkü stüdyoları karşılaştırınız.

Stüdyoda Spikerlerin Kullandığı Araçlar

Radyo yapımlarında genellikle program yapımcısı, teknik sorumlu ve spikerden oluşan üçlü bir iş bölümü vardır. Yapımcı, programın içeriğinin tasarlanması ve hazırlanmasından; teknik sorumlu, ses kaydının alınması, düzenlenmesi ve yayına verilmesinden ve spiker ya da sunucu ise programa sesi ve söyleyişi ile katılarak tüm içeriğin dinleyiciye aktarılmasından sorumludur. Daha önce de belirtildiği gibi kimi durumlarda bu işten sorumlu olan tek bir kişi olabilir. Radyo programcısı ve sunucusu olarak anılan bu kişiler, spikerlik yetenekleri yanında teknik personelin bilmesi gereken bilgilere de sahip olmalıdır. Bir radyo istasyonunda spiker, sunucu ve programcının kullanmayı bilmesi gereken donanım ve cihazları tanımak bu sebeple gereklidir. Bu cihazlar ve donanımların belli başlıları şunlardır:

Mikrofon

Radyo yayıncılığının temel unsuru olan sesi toplayarak elektriksel sinyallere dönüştüren cihazlardır. Havadaki ses dalgalarını yakalayarak bunları önce mekanik titreşimlere, ardından da elektrik sinyaline dönüştürerek dalgaların ses mikserine kaydedilmesine olanak sağlar.

Mikrofonlar yapılarına göre genellikle üç ana kategoriye ayrılır:

- **Dinamik Mikrofon:** Mikrofon denildiğinde genelde herkesin aklına gelen ilk mikrofon türüdür (Görsel 2.6). Ses alma anlamında 15-20 cm yakınlığa kadar hassasiyetleri yüksektir. Güçlü ve dayanıklı yapıları ve yakın hassasiyet özelliği sebebiyle genellikle sahne performansları gibi açık alanlardaki vokal kayıtlarında kullanılır ancak radyo stüdyolarında da tercih edilebilir.
- **Kondenser Mikrofon:** Daha yüksek ses hassasiyeti ve geniş frekans tepkisine sahip olan kondenser mikrofonlar, radyo yayın stüdyolarındaki programlar ve canlı yayınlarda sıklıkla kullanılır (Görsel 2.7). Tek mikrofonun kullanılacağı kalabalık konuk ortamlarında tercih edilir. Hassas ses duyarlılıklarından ötürü, bazı istenmeyen gürültüleri de yayına yansıtabilir. Dinamik mikrofonlara göre daha pahalı olmaları bu türün en önemli dezavantajıdır.
- **Şerit [Ribbon (Ribın)] Mikrofon:** Yüksek kaliteli ses kaydı ve net bir ses iletimi sağlamaları nedeniyle yayıncılar ve ses profesyonelleri tarafından kullanılır (Görsel 2.8). Daha hassas ve doğal sesler için tercih edilir, genellikle enstrüman kayıtlarında kullanılır. Diğer mikrofon türlerine göre daha hassas ve pahalı oldukları için dikkatli kullanılmaları gerekir.

Görsel 2.6: Dinamik mikrofon

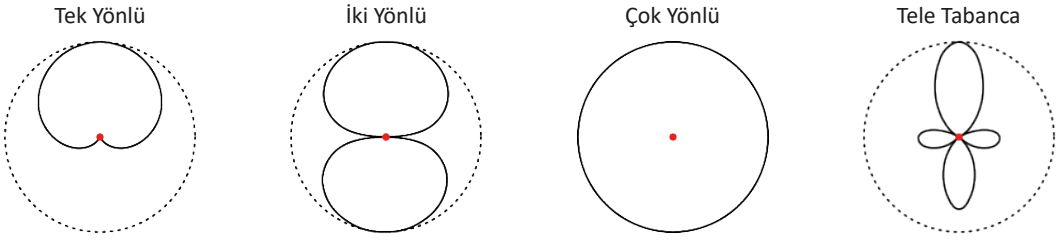

Görsel 2.7: Kondenser mikrofon

Görsel 2.8: Şerit mikrofon

Radyo spikerlerinin bilmesi gereken bir başka mikrofon özelliği ise mikrofonun hangi yönden gelen sesleri algıladığıdır (Görsel 2.9). Farklı yönlerden gelen sesleri algılamaları bakımından da mikrofon çeşitleri bulunur:

Görsel 2.9: Sesi algılama yönünden mikrofon çeşitleri

- **Tek Yönlü Mikrofon:** Tek yönlü mikrofonlara, yönsellik düzenlerinin çizimi bakımından "kardiodid" ya da "kalp biçimli" denir. Kalp biçimli denmesinin nedeni, sesi tek bir yönden algılaması ve bu yönün arkasından gelen sesleri kabul etmemesidir. Tek bir spiker ya da sunucunun konuştuğu yayınlar için idealdir.
- **İki Yönlü Mikrofon:** Bu mikrofonlar birbirine karşıt iki yönden gelen sesleri alır. İki yönlü mikrofonlara yönsellik düzenlerinin çizimi dolayısıyla "sekizlik" de denir. Karşılıklı oturan iki konuşmacının bulunduğu yayınlarda kullanılması tercih edilir.
- **Çok Yönlü Mikrofon:** Çok yönlü mikrofonların yönsellik düzeni "daire" şeklindedir. Her yönden gelen sesleri eşit düzeyde alır. Çok yönlü mikrofonlar, birden çok konuşmacının bulunduğu yayınlarda bu konuşmacıların her birinin ayrı mikrofon kullanması sorununu ortadan kaldırır.
- **Tele Tabanca Mikrofon:** Yönlendirildikleri noktaya karşı duyarlılıkları yüksek olan bu tek yönlü mikrofonlar uzaktan ses almanın gerektiği durumlarda kullanılır. Radyo yayıncılığında kullanım alanı yok denecek kadar azdır.

Radyo yayıncılığında bunların dışında, yapılan yayının yerine ve türüne göre dudak, boyun ve yaka mikrofonları kullanılabilir.

Radyo spikerleri, kullandıkları mikrofonların hassasiyet ve yön özelliklerine göre ses kaydının kaliteli olması adına bazı noktalara dikkat etmelidir:

- **Mikrofonun Seçimi:** Yayının özelliği ve yayına katılacak kişi sayısı göz önünde bulundurularak uygun mikrofon seçimi önemlidir. Kaliteli bir radyo yayını için iyi bir mikrofon seçmek yayın sürecini önemli ölçüde etkileyecektir.
- **Mikrofonun Konumu:** Mikrofon kullanırken doğru mesafeyi ve pozisyonu ayarlamak önemlidir. Mikrofonun yönsellik düzeni bakımından pozisyonu doğru ayarlanmadığında sesin netliği, kalitesi ve doğallığı olumsuz etkilenir. Özellikle tek yönlü mikrofon kullanan spikerler, ses patlamalarını ve yansımalarını önlemek adına mikrofonu ağza belli bir mesafede konumlandırmalıdır.
- **Nefes Sesini Ayarlama:** Spikerler, nefes alış verişlerinin yayına gitmemesi adına gerekli egzersizleri yaparak gürültüsüz bir solunum için kendilerini eğitmelidir.
- **Ses Seviyesini Ayarlama:** Yayının ses kalitesini belirleyen önemli unsurlardan biri de ses seviyesinin belirli bir düzeyde ayarlanmasıdır. Çok yüksek ya da çok düşük seviyeler yayının kalitesini düşürecektir.
- **İstenmeyen Sesleri Engelleme:** Yayın esnasında spikerden ya da konuklardan kaynaklı istenmeyen seslerin yayına verilmesi yayıncılık açısından kabul edilebilir bir durum değildir. Özellikle nefes, dudak şapırtısı, tükürük ve yutkunma gibi seslerle mikrofona doğru konuşurken "p ve b" gibi ünsüzlerin patlamalarından kaynaklı istenmeyen sesleri önlemenin yolu mikrofona sünger başlık takmak ya da mikrofon önüne yerleştirilen "pop filtre" kullanmaktır (Görsel 2.10). Pop filtreler, ses patlamalarını ve istenmeyen sesleri filtreleyerek sesin en temiz hâliyle yayına verilmesini sağlar.

Görsel 2.10: Pop filtre ve sünger başlık

İstenmeyen sesler arasında yer alan bir başka unsur da öksürük veya hapşırık sesidir. Spikerler yayın esnasında böyle bir durumla karşılaştıklarında mikrofon yanında bulunan "öksürük butonu"na basılı tutarak mikrofonun kapatılmasını sağlarlar. Böylece radyo dinleyicileri rahatsız edici sesleri duymaz. Öksürük butonu, beklenmedik ya da acil bir durumda mikrofonu hızla kapatmak gerektiğinde de kullanılabilir.

➢ Kulaklık

Radyo spikerleri, genellikle stüdyo kulaklıkları olarak adlandırılan kulaklıkları kullanır. Bu kulaklıklar genellikle kapalı tip olup dışarıdan gelen sesleri engeller. Radyo spikerleri, stüdyo kulaklıklarını kullanarak program sırasında müzik, efekt ve diğer sesleri net bir şekilde duyabilir ve programın akışını kontrol edebilirler. Aslında spikerler yayını stüdyo içinde bulunan hoparlörlerden de takip edebilirler ancak kulaklıklar sayesinde hem yayın takibi hem de teknik masadaki yapımcı ve teknisyenle iletişim kurma olanağına sahip olurlar.

➢ Miks Masası (Ses Mikseri)

Mikrofonlardan sonra radyo istasyonlarının en önemli araçlarından biri de miks masasıdır. Ses masası ya da mikser olarak adlandırılan cihaz, genellikle ses miksajı yapmak için kullanılır (Görsel 2.11). Farklı ses kaynaklarından gelen içeriği bir araya getiren, karıştıran, içeriğin seviye veya seslerini kontrol eden, dengeleyen, üzerlerine ses efektleri ekleyen mikserler, içeriğin son hâlini yayımlamak amacıyla vericiye ya da kaydetmek amacıyla kayıt cihazı çıkışlarına yönlendirebilir. Kısacası miks masaları, yayın sırasında kullanılabileceği gibi prodüksiyon yani yapım amaçlı da kullanılabilir.

Görsel 2.11: Miks masasında çalışan teknik personel

Ses mikserine bağlanan teyp, CD çalar, pikap, bilgisayar destekli müzik dosyalarından gelen içeriklerin yayına akışı zaman zaman birbiri ardından gelerek, zaman zaman da üst üste bindirilerek sağlanır. Spikerin konuşmasının altında verilen doğal sesler ya da konuşmaların bir müziğin üzerine yerleştirilmesi buna örnek verilebilir. Tüm bu görevler teknik masanın görevi olarak görülse de yayın donanımlı stüdyolardaki bazı yayınlarda programcı ve sunucu aynı kişi olduğunda mikseri de bu kişi kendi kullanmak durumunda olabilir.

Ses masaları, değişen teknoloji ile birlikte dijitalleşmiş ve bilgisayar programları ile kullanılmaya başlanmıştır. Bugün bilgisayar ekranında oluşturulan ses masasında her türlü etkinliğin gerçekleştirilmesi fare ve klavye aracılığıyla olmaktadır. Tüm seslerin açılıp kısılması, ses kaynaklarının farklı bir biçimde kullanılması da bilgisayar üzerinden yapılabilmektedir. Bilgisayarların pek çok şeyi hafızasında tutması nedeniyle daha sonra tekrar kullanılmak üzere saklanan her anons ya da efekte kolayca ulaşmak mümkün olmaktadır.

➢ Geri Konuşma Ünitesi

Radyo stüdyolarında, spikerin yayın sırasında dinleyicilerin duyamayacağı şekilde teknisyen ya da yapımcıyla görüşmesini sağlayan sistemdir. Spiker, geri konuşma ünitesini devreye soktuğu zaman yayın mikrofonları otomatik olarak devre dışı kalır ancak yayına verilen ses dinleyiciye iletilmeye devam eder. Spiker bu üniteyi devreye soktuğu anda bir yandan da kulaklıktan yayını takip etmek zorundadır çünkü spiker, teknik masayla görüştüğü sırada aniden yayına girmek zorunda kalabilir. Örneğin o an konuşan konuk, cümlesini tamamlamış bulunabilir ya da konuk, spikere bir soru yöneltmiş olabilir. Geri konuşma ünitesi devredeyken bir yandan da yayının takibi bu nedenlerden oldukça önemlidir.

➢ Telefon Dengeleme Ünitesi

Radyo istasyonlarındaki stüdyolarda telefon dengeleme ünitesi adı verilen bir cihaz bulunur. Radyoya gelen bir telefon görüşmesinin kaydedilmesi ya da yayımlanmak üzere miks masasına aktarılması bu cihazla sağlanır. Spikerler bu cihazı nasıl kullanacaklarını öğrenmelidir.

5. UYGULAMA

Uygulama Adı : Stüdyo Türleri ve Donanımları

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Radyo spikerlerinin çalışma ortamlarını açıklamak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek seçtiğiniz ya da gözlemlediğiniz bir radyo stüdyosunun türünü, özelliklerini ve donanımlarını açıklayan bir sunum hazırlayınız. Sunumunuzda belirlediğiniz stüdyo türüne göre radyo spikerlerinin nasıl bir çalışma ortamı olduğunu açıklayınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Gözlemlediğiniz ya da seçtiğiniz bir stüdyo türünün özelliklerini genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından yararlanarak araştırınız.
3. Belirlediğiniz stüdyo türünün özelliğine göre yayında görevli kişileri araştırınız.
4. Stüdyoda yer alan donanımların ve ekipmanların özelliklerini araştırınız.
5. Stüdyonun türüne göre spikerin kullanacağı donanımları araştırınız.
6. Belirlediğiniz stüdyo türünün görsellerini araştırınız.
7. Elde ettiğiniz verilerden bir sunum hazırlayınız.
8. Hazırladığınız sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Gözlemlediği ya da seçtiği bir stüdyo türünü belirledi.		
3	Belirlediği stüdyo türünün özelliklerini yazdı.		
4	Stüdyonun türüne göre yayında görevli kişileri ve görevlerini açıkladı.		
5	Belirlediği stüdyo türünde yer alan donanım ve ekipmanların özelliklerini açıkladı.		
6	Belirlediği stüdyo türünde spikerin kullandığı donanımları açıkladı.		
7	Belirlediği stüdyo türüne ait görselleri temin etti.		
8	Topladığı tüm materyalleri sunum hâline getirdi.		
9	Hazırladığı sunumu sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
10	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2.1.2. Radyo Spikerinde Bulunması Gereken Özellikler

Radyo yayınlarının en önemli unsuru "ses"tir. Radyo istasyonlarında görevli spiker, sunucu ya da programcıların sesleri sadece sunulan içeriği dinleyiciye iletmemelidir. Aynı zamanda bu ses; sahibinin samimiyetini, sıcaklığını, zekâsını, öz güvenini, duygularını ve karakterini de yansıtarak dinleyicilerle bir bağ oluşmasını sağlamalıdır. Radyo spikerliği bu sebeple zor ve yetenek gerektiren bir meslektir. Bu mesleği seçen kişilerin doğuştan sahip olmaları gereken bazı doğal yetenekleri yanında, yerine getirmeleri gereken bazı ödev ve sorumlulukları vardır:

- **Ses Organları ve İşitme Yeteneği:** Bir kimsenin radyoda spikerlik ya da sunuculuk yapabilmesi için mikrofonik bir sese sahip olması gerekir. Ses organları sağlıklı çalışan spiker adayı; farklı, hoşa giden ve mikrofona yakışan bir sese sahip olursa bu sesin eğitim süreci içinde biçimlendirilmesi olan ikinci aşamaya geçilebilir. Doğru nefes alma, boğumlama, tonlama, vurgu gibi konularda eğitimlerin olduğu bu süreçte spiker adayına işitme yeteneği yardımcı olacaktır çünkü seslerin ya da sözcüklerin doğru ve yanlış kullanımları arasındaki farklılıkların tespit edilebilmesi ancak işitme yeteneğiyle mümkün olacaktır. Sesleri doğru algılayamayan kişi, hatalarını düzeltebilme şansına sahip değildir ve asla spiker olamaz.

- **Eğitim Süreci:** Radyo spikerliğinin eğitim süreci kişinin aile ortamında aldığı eğitimle başlayıp mesleği bıraktığı ana kadar devam eder çünkü radyo spikerliği, dil aracılığıyla yapılan bir meslektir. Dili doğru kullanma anlamında, farkındalığı yüksek bir anne babayla büyüyen kimselerin bu mesleğin adayları arasında şanslı oldukları söylenebilir ancak elbette bu yeterli değildir. Dil, yaşayan ve değişen bir yapıya sahip olduğu için spikerler tüm hayatları boyunca mesleki eğitimlerini devam ettirmek yani diksiyon konularında bilgilerini güncellemek ve tazelemek zorundadırlar. Ayrıca kelime dağarcıklarını ve genel kültürlerini artırmak için de iyi bir okur olmayı ihmal etmemelilerdir.

- **Yüksek Farkındalık ve Algılama Kapasitesi:** Özellikle radyo spikerleri ya da sunucuları; dar, yapay ışıkla aydınlatılan kapalı ortamlarda çalışmak durumundadır. Dinleyicileri ya da konuklarıyla çoğu kez görsel temas olmadan iletişim kurarlar. Bu sebeple sunucunun küçük ayrıntıları fark edebilmesi ve iletişim kurduğu kişilerin ses tonu ya da vurgularından o anki durumuna dair ipuçları yakalayarak yayının kalitesini artırması beklenir. Bu denli yüksek bir farkındalığa sahip olabilmek için de mesleki bilgilerinin yanı sıra farklı konulara ilgi duyma, öğrenme isteği içinde ve meraklı olma, gözlem yapma ve değişik çevrelerden insanlarla bir araya gelme gibi alışkanlıklara sahip olmak gerekir. Bu alışkanlıklardan elde edilen deneyimler, konulara ve sorunlara farklı açılardan yaklaşabilme becerisi kazandırır; özgün ve yaratıcı fikirler geliştirmesini olanaklı kılar.

- **Dil Bilincine Sahip Olma:** Radyo spikerleri, Türkiye'de radyo yayıncılığının başladığı yıllardan beri oluşturduğu geleneğin temsilcileri olarak kullandıkları dili en iyi, doğru ve güzel konuşan kişiler kabul edilir. Bu sebeple spikerler, dilin doğru ve güzel kullanımında örnek olmalıdır. Spikerler, sade bir dil kullanmalı; abartılı ve ağdalı sözcüklerden kaçınmalıdır. Yabancı sözcüklerin okunuşlarında doğru telaffuza en yakın olmakla birlikte yabancı sözcükleri Türkçe seslere yaklaştırarak okumak esas olmalıdır. Bu sözcüklerin doğru okunuşları mutlaka öğrenilmeye çalışılmalı, okunuşundan emin olunmayan bir sözcükle karşılaşıldığında bütünlük bozulmayacaksa o sözcük okunmamalıdır.

- **İyi Bir Dinleyici, Hazırcevap Bir Konuşmacı Olabilme:** Radyo spikeri ya da sunucusu her zaman tek yönlü bir iletişimin göndericisi pozisyonunda olmayacaktır. Programına aldığı konuklar ya da dinleyicileriyle gerçekleştirdiği telefon bağlantılarında iletişim içindeyken iyi bir dinleyici olmak zorundadır. Spiker iyi bir dinleyici değilse karşısındaki kişiye yönelttiği soruların anlam bütünlüğü olmayacaktır. Bu durumu konuk ya da dinleyiciler mutlaka fark edecekler, kendilerine saygı duyulmadığını düşünerek spikerle aralarına mesafe koyacaklardır çünkü insanlar ancak dinlendiklerine inandıklarında samimi bir iletişim içinde bulunduklarını düşünürler.

Radyo program sunucuları, doğaçlama konuşma yeteneğine sahip kimselerdir. Dinleyici ya da konuklarla yaptıkları görüşmeler sırasında beklenmedik bir soruyla karşılaştıklarında bu soruya hızlı, yerinde ve hoşa giden cevaplar vermek durumundadırlar. Hazırcevaplık, hızlı düşünme ve pratik zekâya sahip olmayı gerektirir. Önemli ölçüde mizaçla ilgili olsa da radyo spikerleri çok okuyarak ve genel kültürlerini artırarak bu yönlerini de geliştirebilirler.

- **Kişisel Sorunları Mesleğine Yansıtmama:** Her insanın yaşamında zor zamanlar olabilir. Radyo spikerleri de özel yaşamlarında sorunların olduğu dönemler geçirebilirler. Bu dönemlerde yaptıkları yayınlarda spikerlerin sesindeki hüzün, heyecan, kızgınlık, isteksizlik doğrudan mikrofona ve dinleyicilere yansır ancak dinleyici onların seslerinde alışık oldukları canlılığı ve duyguları hissetmek ister. Böyle zamanlarda spikerlerin mesleki anlamda profesyonel davranmaları gerekir. Ne kadar zor olsa da yayına girmeden önce kişisel sorun ve sıkıntılar stüdyonun dışında bırakılmalıdır.

ARAŞTIRMA

Seçtiğiniz bir radyo kanalının farklı türdeki programlarını dinleyiniz. Programın spiker ya da sunucularının bir radyo spikerinde bulunması gereken nitelikler, üstlenmeleri gereken sorumluluklar ve dinleyicilerle olan iletişimleri bakımından değerlendiriniz.

2.2. RADYO PROGRAM SPİKERLİĞİ

Özel ya da kamusal yayıncılık anlayışı temelinde yayın yapan her radyo istasyonunun amacı, yayınlarını daha çok dinleyiciye ulaştırmaktır. Radyo istasyonları, dinleyicilerin kendi yayınlarını takip etmelerini sağlamak adına program içeriklerini çeşitlendirme yoluna bu sebeple gitmişlerdir. Farklı dinleyici gruplarına seslenen farklı türlerdeki programların oluşmasıyla bu programları sunan spiker ya da sunucuların da belirli alanlarda uzmanlaşması sağlanmıştır.

2.2.1. Radyo Program Türleri ve Özellikleri

Radyo yayınlarının kitle iletişimi anlamında belirli işlevleri vardır. Bunlar; haber verme, eğitme, eğlendirme, kitleyi harekete geçirme, mal ve hizmetlerin tanıtılması şeklinde özetlenebilir. Radyolar bu işlevleri yerine getirmek için farklı türlerde programlar yayımlar. Bu programların türleri ve özelikleri şunlardır:

- **Haber Programları**

  Radyoların haber verme işlevini yerine getirerek kamuoyunu bilgilendirdikleri programlardır. Haber programları arasında haber bültenleri, hava ve yol durumunu bildiren programlar, ekonomi bültenleri, güncel olayların değerlendirildiği yorum programları sayılabilir. Bu programların sıklığı ya da çeşitliliği yayıncı kuruluşun yayın kimliği ve politikasına göre farklılık gösterebilir.

- **Eğitim Programları**

  Radyoların kamusal işlevlerinden olan eğitim programları, dinleyicilerin sosyal ve kültürel olarak gelişmesine katkıda bulunmak için yayımlanır. Radyonun geniş kitlelere ulaşabilmesi bakımından farklı yaş ve eğitim seviyesinde bulunan dinleyiciler göz önünde bulunarak hazırlanır. Eğitim kurumlarının çalışmalarını destekler nitelikte olanlarının yanı sıra kültürel anlamda dinleyicilere katkı sunanları da vardır. Eğitim programlarının türleri arasında tarım ve hayvancılıkla ilgili, mesleki, dinî ve gençlere yönelik programlar; sağlık ya da çocuk programları sayılabilir.

➢ Spor Programları

Radyoların haber verme, eğlendirme ve eğitme işlevlerinin yerine getirildiği programlardır. Farklı spor dallarındaki haberlerin duyurulması, toplumun spor dallarıyla ilgili bilgilendirilmesi, sporun yaygınlaştırılması, spor etkinliklerinin dinleyicilerle buluşturulması gibi amaçlarla hazırlanır. Spor programlarının türleri arasında spor haberlerinin aktarıldığı bültenler, spor karşılaşmalarının canlı ya da naklen yayınları, sporla ilgili belgesel ve magazin programları sayılabilir.

➢ Müzik Programları

Radyo yayınlarının başladığı günlerden bu yana radyoların eğlendirme işlevine yönelik olarak hazırlanan en yaygın programlardır. Dinleyicilerin beklenti ve istekleri doğrultusunda radyo kuruluşları, müzik yayınlarının türüne ve yayınları içindeki sıklığına karar verirler. Radyonun yayıncılık anlayışı ne olursa olsun müziğin olmadığı radyo yayını nerdeyse yoktur. Müzik ağırlıklı yayın yapan kanalların yanında, yayınlarının takip edilmesini artırmak için müziği kullanan radyolar da vardır. Müzik programlarının türleri arasında farklı türdeki müziklerin yayımlandığı programlar, canlı performansların olduğu yayınlar, sanatçılarla yapılan söyleşilerin de bulunduğu programlar ve konser yayınları sayılabilir.

➢ Kültür-Sanat Programları

Radyoların hem eğitme hem de eğlendirme işlevine yönelik programlardır. Radyo yayını yapan kuruluşun kamusal ya da ticari yayıncılık amacına göre yayınlar arasındaki oranı belirlenir. Dinleyicilerin dünyayı ve farklı kültürleri tanıması, yaşamı anlamlandırması, değerlerin önemini kavraması gibi amaçlarla kültür-sanat programları hazırlanır. Bu programlarda güzel sanatlardan teknolojik gelişmelere, dünya tarihinden doğal yaşama, çevre sorunlarından felsefeye uzanan geniş bir konu yelpazesi görülebilir. Kültür-sanat programlarının türleri arasında belgesel programlar, biyografi konulu programlar, bilgi yarışmaları, sohbet programları, sanatçı ve eser tanıtımlarının yapıldığı programlar sayılabilir.

➢ Eğlence Programları

Radyo dinleyicilerinin hoşça vakit geçirmelerini amaçlayan programlardır. Eğlence programları; müzik, magazin, yarışma ve mizah ağırlıklı yayınlar olarak hazırlanır. Dinleyicilerin de konuk olarak katıldıkları bu programlar, kamusal ya da ticari yayıncılık yapan birçok radyonun yayınının en önemli kısmını oluşturur. Eğlence programlarının türleri arasında müzik ve magazin ağırlıklı programlar, mizah ağırlıklı yayınlar, eğlence amaçlı yarışma programları sayılabilir.

➢ Tanıtım ve Spot Programları

Radyo yayınlarının kitleyi harekete geçirme, ürün ve hizmetlerin tanıtılması işlevine yönelik programlardır. Radyolar, yayın akışı içinde yer alacak programların dinleyicilerin ilgisini çekmesi anlamında tanıtıcı yayınlar yaparlar. Bu tanıtımlarda programın içeriğine dair konu ve konukların bilgisi yanında yayın günü ve saati gibi hatırlatmalar da bulunur. Programın ilgi çekmesi amacıyla müzik ve efekt gibi unsurlar da tanıtımlarda sıklıkla kullanılır. Ayrıca radyo yayınlarında kamu kuruluşlarının ya da özel kurumların ürünlerinin, hizmetlerinin ya da bizzat bu kurum ve kuruluşlarının tanıtıldığı spotlar yer alır. Bu yayınlar zaman zaman reklam amacına dönük olarak da hazırlanabilir.

ARAŞTIRMA

Bir radyo programını baştan sona dinleyiniz. Bu programın amacına, yapım biçimine ve izleyici özelliğine göre hangi türlere girdiğini belirleyiniz. Bulduğunuz sonuçları sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız. Bu programın tür özelliklerini anlatınız.

2.2.2. Program Türlerine Göre Sunum Teknikleri

Radyo yayıncılığının başladığı ilk yıllarda tüm spikerlerden her tür programın sunumunu ya da yayın akışı içindeki tüm anonsları yapabilmesi beklenirdi. Günümüzde ise radyo spikerlerinin uzmanlaştığı program türleri ve alanlar belirginleşmiştir. Bu sebeple spiker adayları, hangi program türünde başarılı sunumlar yaptığına dikkat ederek bu alanda uzmanlaşma yoluna gitmelidir. Haber spikerliğinde öne çıkan, müzik ya da eğlence programlarını iyi sunan, spor spikerliğinde ya da söyleşilerde fark yaratan kişiler, radyo yayıncılığında aranan kimseler olacaktır. Bu farklı program türlerine göre değişen sunum teknikleri ve özellikleri şunlardır:

➢ Haber Sunumu

Radyo haberciliğinin dinleyiciden önceki son durağının sorumluluğu haber spikerine aittir. Haberlerin içeriğinin hazırlanması haber merkezinin görevi iken haberlerin yorumsuz ve tarafsız bir biçimde dinleyiciye aktarılması da haber spikerlerinin görevidir.

Haberciliğin gerektirdiği ciddiyet spikerler için de geçerlidir. Haber bültenleri ve programlardan önce tüm haber metinleri gözden geçirilmelidir. Sunum öncesinde işaretleme, deşifre ve kendini dinleme çalışmaları yapılmadır.

- **İşaretleme Çalışması:** Spikerlik mesleğinin başındaki kimseler, okuyacakları metindeki vurgulu kısımları, yabancı yer ve kişi adlarını kendi anlayacakları biçimde işaretler koyarak yayın öncesinde belirginleştirirler. Bu işaretler, haberin sunuluşu sırasında görsel olarak öne çıktığı için spikerin yanlış okumasını engeller.
- **Deşifre Çalışması:** Deşifre, yazılı metnin sesli okunarak durak ve vurgu yerlerinin belirlenmesi ile biçim ve anlam özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çözümleme çalışmasını ifade eder. Spikerlerin sahip olması gereken bir okuma tekniği de gözün dilden önce gittiği okuma biçimidir. Spikerler, metinleri okurken seslendirdikleri sözcükten sonraki sözcükleri de görmeye odaklanırlar. Okunan sözcükten sonraki sözcük ve sözcük öbeklerinin bir nevi göz hafızasına alınması, sıra onlara geldiğinde sözcük telaffuzu ve cümle tonlanmasını kolaylaştıracaktır. Bu yetenek çok okumakla ve deşifre çalışmalarına odaklanmakla gelişir.
- **Kendini Dinleme Çalışması:** Sunum öncesinde metinler, spikerler tarafından seslendirilip bu kayıtlar kendileri tarafından dinlendiğinde var olan söyleyiş ve tonlama hataları fark edilir. Aslında bu, her sunumdan sonra spikerlerin kendilerini geliştirmesi için yapmaları gereken bir çalışmadır.

Haber sunumlarında dikkat edilmesi gereken diğer unsurlar; ses, tempo ve canlılıktır. Haber spikeri, sesini anlaşılır biçimde kullanmak zorundadır çünkü dinleyicinin haberin içeriğini daha rahat anlamasını sağlayacak görüntü gibi bir özellik radyo haberciliğinde yoktur. Radyo, sadece işitme duyusuna hitap ettiği için sıcak kitle iletişim aracı olarak kabul edilir yani dinleyici o anda başka işlerle de meşgul olabilir. Spiker; haber dinlenirken kulağa hoş gelen, anlaşılabilir, boğuk olmayan bir ses tonunu bu sebeple kullanılmalıdır.

Sıcak Kitle İletişim Araçları ◄◄◄ **BİLGİ KUTUSU**

Kitle iletişim araçları Marshall McLuhan (Marşhal Makluhan) tarafından yapılan sınıflamayla bir ya da birden çok duyuya hitap etme anlamında ikiye ayrılmıştır: Sıcak kitle iletişim araçları (radyo gibi) alıcının tek bir duyusuna hitap eder ve bu duyu önemli bir işlev yüklediği için etkin bir iletişim gerçekleşir. Soğuk iletişim araçları ise (televizyon gibi) alıcının birden çok duyusuna hitap eder ve alıcıdan yüksek düzeyde bir katılım bekler.

Haber sunumunun temposu, spikerden spikere değişebileceği gibi spikerin ses renginin farklılığı da tempoyu etkiler. Spikerlerin tempolarını kendilerinin ayarlamaları bu nedenle gerekir. Elbette bu ayarlamayı birlikte çalıştıkları ekip arkadaşlarından destek alarak yapmalıdırlar.

Anlaşılır bir ses ve iyi ayarlanmış bir tempoyu tamamlayacak olan unsur canlılıktır. Bu unsur da haberin içeriğiyle yakından ilgilidir. Millî takımın dünya çapında elde ettiği bir başarının haberi aktarılırken spikerin sesindeki canlılık olması gereken bir unsur iken bir doğal afetin sebep olduğu can kayıplarının verildiği haberde spikerin sesinde canlılık olması beklenmez.

➢ Spor Karşılaşmalarının Sunumu

Radyo yayınları arasında yer alan spor karşılaşmalarının spikerliği, uzmanlaşmanın çok önemli olduğu bir alandır. Farklı spor dalları ve bunların kurallarının dinleyicilere aktarılması anlamında spikerlere sorumluluklar yükler. Bu sebeple spiker, sunumunu yaptığı spor dalını ve bu dalın kurallarını öncelikle kendisi iyi bilmelidir. Tüm dünyada popüler spor karşılaşmaları arasında sayılan futbol, basketbol ve voleybol gibi karşılaşmalarda dinleyicilerin aynı zamanda taraftar oldukları unutulmamalı ve tarafsızlık ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalınmalıdır.

Radyoda yayımlanan karşılaşmalarda dinleyicinin görüntüden mahrum olması göz önünde bulundurularak betimlemenin esas olduğu ve karşılaşmanın temposuyla da uyumlu bir sunum tercih edilmelidir. Karşılaşmanın heyecanının dinleyiciye geçirilmesi gerektiğini bilen spor spikerleri; abartılı olmayan, dinleyicinin yadırgamayacağı, canlı ve tempolu bir anlatım sergilemelidir (Görsel 2.12).

Özellikle yurt dışında gerçekleşen karşılaşmalar nedeniyle spor spikerlerinin yabancı dil bilmelerinin önemli olduğu ve uzun seyahatler yapmaları gerekeceği de unutulmamalıdır.

Görsel 2.12: Futbol maçı sunan radyo spikeri

➢ Müzik ve Eğlence Programlarının Sunumu

Radyo müzik programlarının bazıları belirli bir metne sadık kalınarak gerçekleştirilen sunumlara dayanır. Bazı müzik programlarında ise spikerin doğaçlama bir sunum yapması söz konusudur. Dinleyicinin eğlenceli ve hoş bir vakit geçirmesi amaçlandığı için özellikle açılış anonslarında canlı ve tempolu bir sunum tercih edilir. Bununla birlikte yayının saati ya da müziğin türüne göre sunumun temposu değişir. Radyo müzik yayınlarında dinleyicinin güne enerjik başlaması için yüksek tempo genellikle sabah saatlerinde tercih edilir. Akşam ve gece yayınlarında ise daha dingin bir tempoda sunumlar gerçekleştirilir. Çalınan müziğin türüyle temponun uyumu da önemlidir. Hareketli ve eğlenceli müziklerin çalındığı yayınlarda yüksek tempo; duygusal ve yavaş müziklerin çalındığı yayınlarda düşük tempolu sunumlar uygun olacaktır.

Türkiye'de özel radyoların yaygınlaşmasıyla radyolardaki müzik programlarını hazırlayan ya da sunan kimseler, Batılı ülkelerdeki ünvanı olan "diskjokey" sözcüğü ya da DJ kısaltmasıyla da adlandırılmaya başlandı. DJ'ler hazırladıkları programlardaki müzik parçalarını ve sanatçıları tanıtarak kendilerini takip eden bir kitle oluşturmaya çalıştılar. Seçtikleri parçalar, müzik aralarındaki sohbetleri ve kendilerine özgü tarzlarıyla dinleyicilerin hayranlık duyduğu ünlü DJ'ler ortaya çıktı.

Eğlence programları; müzik, sohbet ve mizahın harmanlandığı çoğu zaman da dinleyici ve konukların dâhil olduğu yayınlardır. Bu programların sunucularında özellikle kendilerine özgü bir tarzın olması önemlidir. Sevecen, cana yakın ve samimi bir üslubun olması dinleyicilerin sunucuyla bir bağ ve yakınlık kurmasını sağlayacaktır. Sunucunun yayın esnasında konukları ve dinleyicileriyle birlikte kendisinin de eğlenmesi önemlidir. Yapılan yayından sunucu ve sunucunun ekip arkadaşları keyif almıyorsa dinleyicilerin de eğlenmeyeceği açıktır.

Radyo Müzik Programı Örneği
(Üniversite FM'de Yayımlanan Sanat Saati Programı)

Ses 1

— Sıcak ve güneşli bir hafta sonundan herkese merhaba, burası 98.3 Üniversite FM. Ben programcınız Adem. Saatlerimiz 19.00'u göstermekte. Geçen hafta merhum Zeki Müren hakkında bilinen, bilinmeyen ne varsa dilimiz döndüğünce anlatmaya çalışmıştık. Bu hafta da çocukluğumuzun kahramanlarından Barış Manço yani Barış Ağabey hakkında sohbet edeceğiz. Öncelikle iletişim adreslerimizi kısaca belirteyim, iletişim@ademkilic.com.tr bana daima ulaşabileceğiniz mail adresimdir. Canlı yayına bağlanmak için telefonlarınızdan bize ulaşabilirsiniz. 0 352 alan koduyla 438 05 57, 438 05 57. Bu hafta programımızın giriş parçası, annemin en çok sevdiği şarkılardan biri olan Dağlar Dağlar. Bu parça canım anneme gelsin, Barış Ağabey'imizin sesi kulaklarınızda.

Dağlar Dağlar (4,30 dk.)

Ses 2

— Evet, sayın dinleyenler Dağlar Dağlar adlı parçayı dinledik. Barış Manço, kimilerine göre Barış Ağabey, kimilerine göre Uzun Saçlı Dev, kimilerine göre de Barış Çelebi'ydi. 1943 İstanbul/Üsküdar doğumlu sanatçımız çoğumuzun gönlünde taht kurmuştur. Müziğe Galatasaray Lisesinde başladı. Barış Ağabey, yükseköğrenimini ise Belçika Kraliyet Akademisinde tamamladı. Kıymetli sanatçımız 200'ün üzerinde şarkı besteledi. Bu şarkılar Barış Ağabey'imize 12 Altın, 1 de platin albüm ve kaset ödülü kazandırdı. Barış Ağabey'imizin ödülleri saymakla bitmez ama biz bir kaç tanesini sizlerle paylaşalım:

» 1987 yılında Belçika tarafından "Türk Kültür Elçisi" ünvanı.
» 1991'de "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı" ünvanı.
» Yine 1991 yılında Japonya Soka Üniversitesi "Uluslararası Kültür ve Barış Ödülü"
» 1995 yılında Türkmenistan Cumhurbaşkanı Saparmurat Türkmenbaşı tarafından verilen "Türkmen Vatandaşlığı" ünvanı
» 3000'in üzerinde plaket ve ödül almıştır, Barış Manço, Barış Ağabey.

— Şimdi de 1981 yılında yayımladığı Sözüm Meclisten Dışarı adlı albümde yer alan bir parça geliyor. Sözleri Barış Manço'ya bestesi Ahmet Güvenç'e aittir. Bu albümün çıkış parçası olan Gülpembe sizlerle.

Gülpembe (5,18 dk.)

Ses 3

— Saatlerimiz 19.12'yi gösterirken bizlere kulak veren tüm dinleyenlerimize selam olsun. Dinleyenlerimizden gelen mesajlara yer verelim. Birazdan da hattımızdaki dinleyicilerimizi yayına bağlayacağız.

— Remzi bize yazmış, "Barış Manço; Anadolu rock kültürünü oluşturan, hayata farklı açılardan bakan bir adamdı." demiş. Sefer yazmış bize "Kol Düğmeleri'nin bende ayrı bir yeri var. Teşekkürler." demiş. O zaman kapanış parçamız, Kol Düğmeleri olsun. Sefer bu parçamız da sana gelsin birazdan. Buket bize "Barış Ağabey'in 7'den 77'ye diye bir programı vardı. Barış Ağabey benim televizyondan arkadaşımdı." demiş.

— Hatırlamayanlar için bahsedelim, 7'den 77'ye adlı televizyon programında Barış Manço, çocuklara ve ailelere yönelik eğitici ve eğlendirici bir program tasarlayıp sunmuştu. 7'den 77'ye tam 9 yıl sürdü ve en sonunda reyting yarışına yenik düştüğünden bitmişti. Şimdi Barış Ağabey'in programından kısa bir kesit dinliyoruz.

Ekstra

— Barış Ağabey'imizin konuşma sesini de dinledik. Kıymetli yorumlarınızı sosyal medya aracılığıyla bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz. Sıradaki parçamızdan sonra canlı yayın bağlantılarımızı alacağız, sıradaki parçamızın söz ve müziği Barış Manço'ya ait: Benden Öte Benden Ziyade.

Benden Öte Benden Ziyade (05,06 dk.)

Ses 4

— Evet, sayın dinleyenler bu güzel yorumun ardından hattımızda bekleyen dinleyenlerimizi yayına bağlayalım. Bakalım Barış Manço deyince dinleyenlerimizin aklına ne geliyor? Alo, merhabalar sizi tanıyabilir miyiz?

— Buse: Merhabalar ben Buse.

— Hoş geldin Buse, Barış Manço deyince aklına ne geliyor?

— Diyaloglar

— Teşekkürler Yunus Emre, görüşmek üzere. Şimdi de bir Barış Manço klasiği olan Yaz Dostum'la programımıza devam ediyoruz.

Yaz Dostum (4,11 dk.)

Ses 5

— Barış Ağabey'imiz 2000'li yılları göremedi. 99 yılında, 31 Ocak'ı 1 Şubat'a bağlayan gece kalp krizi geçirerek hayata, sevenlerine veda etti. Türkiye'nin tarihinin en geniş katılımlı cenaze törenlerinden biri düzenlendi. 7'den 70'e herkes günlerce evini ve mezarının başını boş bırakmadı. Türkiye Barış Ağabey'ini kaybetti. Barış Ağabey'imizle bir programın daha sonuna geldik, haftaya aynı saatte burada, mikrofonun başında olacağım. Haftaya görüşmek dileğiyle, daima mutlu ve hoşça kalın.

Kol Düğmeleri (4,20 dk.)

Üniversite FM'de yayımlanan Sanat Saati Programının kaydını karekodu okutarak ya da bağlantı adresine giderek dinleyebilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/KodSor.php?KOD=45992

➢ Söyleşi ve Sohbet Programlarının Sunumu

Radyo yayıncılığının olmazsa olmazları arasında sayılan söyleşiler, sunucu ve konukları arasında geçen konuşmaların dinleyicilere aktarıldığı programlardır. Sunucunun mülakat tekniğine hâkim olması gereken bu programların öncesinde ve yayın sırasında uyulması gereken bazı kuralları vardır. Program sunucusu, yayından önce konu ve konuk hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Bu bilgiler ışığında konuğa sorulacak sorular belirlenmeli ve notlar alınmalıdır. Programdan önce konukla programın konusu ve amacı hakkında genel bir görüşme yapılması ancak soruların paylaşılmaması söyleşinin doğal bir havada geçmesi bakımından önemlidir. Bu ön hazırlık, yayının kalitesini artıracak ve konu dışına çıkılmasını engelleyecektir.

Sunucu, yayına başlarken konuğunu seyircilere tanıtmalıdır. Konuğa hitap ederken saygılı bir üslup takınmalı, "sayın" ifadesiyle birlikte soyadıyla hitap etmelidir. Bu, konuğa gösterilen saygının en belirgin ifadesidir. Sunucu, radyo yayınını sonradan dinlemeye başlayan dinleyicileri de göz önünde bulundurarak zaman zaman konuğun ve konunun ne olduğunu dinleyenlere hatırlatmalıdır. Program boyunca konuk sunucunun saygılı, samimi ve tarafsız bir yayıncı olduğunu hissetmelidir. Bu sayede konuk, program sunucusuna güvenecek ve sorulara samimi ve açık yanıtlar verecektir.

➢ Konser Yayınlarının Sunumu

Radyolarda yayımlanan konserler, büyük stüdyolarda sadece müzisyen ve sanatçılarla gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra seyircilerin de bulunduğu konser salonlarından naklen de yayımlanabilir (Görsel 2.13).

Sunucular, seyircilerin de bulunduğu konser yayınlarında aslında farklı iki kitleye hitap ederler. Salonda bulunan izleyicilerle birlikte radyo başındaki dinleyicilere de hitap edildiği unutulmamalıdır. Konserin başında salondaki izleyiciler selamlandıktan sonra radyo başındaki dinleyiciler de selamlanmalıdır. Sunucu, dinleyicilere konserin nereden gerçekleştiğini ve nasıl bir ortamın olduğunu aktarmalıdır. Bununla birlikte salondaki izleyicinin enerjisini ve duygusunu iyi yönetmek, radyo başındaki dinleyiciyi yakalamak açısından da önemlidir. Salondaki izleyici için sunucu, ev sahibi rolündedir. Sunucu, onlarla samimi ve sıcak bir iletişim kurabilirse izleyenlerin şarkılara eşlik etmeleri ve alkışla tempo tutmaları kolaylaşacaktır. Salondaki bu katılım ve coşku radyo dinleyicilerine de yansıyacak ve dinleyiciler konserden daha çok keyif alacaklardır.

Konseri veren sanatçılarla tıpkı söyleşi öncesinde konuklarla yapılan bir görüşmenin benzeri yapılarak programın akışı hakkında onlara bilgi verilmeli ve program sırasında yaşanabilecek aksaklıklar karşısında nasıl davranılacağı birlikte kararlaştırılmalıdır. Yine konser yayınından önce sahneye çıkılarak, salondaki izleyicilerle kısa bir sohbet edilerek konserin aynı zamanda bir radyo yayını olacağı kendilerine söylenmelidir. Teknik sorumlularla bir araya gelinerek istekleri olup olmadığı sorumlulardan öğrenilmelidir. Tüm bu ön hazırlığa rağmen konser yayını içinde yaşanabilecek sorunların olabileceği, sunucu ya da spikerlerin anında sağduyulu davranıp sorun giderilene kadar salondaki izleyiciler ve radyo başındaki dinleyicilere hitap etmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Görsel 2.13: Radyoda yayımlanan bir senfoni orkestrası konseri

➢ Naklen Yayın Sunumları

Radyo yayınlarından bazıları stüdyo ortamının dışında farklı mekânlarda gerçekleştirilebilir. Geçit törenleri, şehitlik ya da anıt mezarlardaki anma merasimleri, dinî ya da resmî bayramlardaki etkinlikler söz konusu olduğunda spiker ya da sunucular naklen yayınla sunumlarını gerçekleştirirler. Bu yayınların öncesinde de tıpkı konser yayınlarından önce olduğu gibi bazı hazırlıkların yapılması gerekir.

Yayımlanacak olan olay, durum ya da törenle ilgi olarak spiker ya da sunucu bilgi sahibi olmalı; içerikle ilgili notlarını hazırlamalıdır. Yayının yapılacağı mekân önceden kontrol edilmeli ve halka açık bir alansa istenmeyen kimselerin sunucuya yaklaşmaması için tedbirler mekânda alınmalıdır. Bunun yanı sıra yayının kalitesini bozabilecek rüzgâr ve yağmur gibi doğa olaylarına karşı sunucuyu koruyacak önlemlere dikkat edilmelidir.

Yayımlanacak olayın özelliği ve içeriği sunucunun üslubunu belirler. Bir geçit töreni ya da bayram etkinliği aktarılıyorsa canlı ve yüksek tempolu bir sunum tercih edilirken cenaze ya da anma töreni aktarılırken sakin ve ağır tempolu bir sunum tercih edilmelidir.

6. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Spor Karşılaşması Sunma

Uygulama Süresi: 3 ders saati

Amaç : Türkçenin diksiyon özelliklerine uygun spor karşılaşması sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda yayımlanan bir spor karşılaşmasını sununuz. İlgi alanınıza uygun bir spor dalına ait radyoda yayımlanan karşılaşma örneklerini dinleyiniz. Aynı tür karşılaşmaların televizyon yayımlarındaki sunumuyla karşılaştırınız. Televizyon yayımındaki görüntüyü kendinize referans alarak aynı karşılaşmayı radyoda sununuz. Karşılaşmayı sunarken radyo sunucusunun dikkat etmesi gereken hususları göz önünde bulundurunuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Genel ağ bağlantısı olan bir iletişim aracından kendi seçtiğiniz bir spor dalına ait radyoda yayımlanan karşılaşma ya da yarışma örneklerini dinleyiniz.
3. Benzer bir karşılaşmanın televizyondaki sunumunu izleyiniz.
4. Radyodaki sunuma referans olarak televizyon yayımındaki görüntüden yararlanınız.
5. Sunumuza eşlik edecek karşılaşma seslerini bulunuz.
6. Kayıt yapacağınız cihazı belirleyerek hazırlayınız.
7. Radyo sunucusunun dikkat etmesi gerekenleri dikkate alarak karşılaşmanın sunumunu yaparak kaydediniz.
8. Kaydettiğiniz karşılaşma sunumu üzerinde gerekli ses kurgusunu yapınız.
9. Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Sunumunu yapacağı spor karşılaşmasını belirledi.		
3	Belirlediği spor dalına ait karşılaşmaların radyo ve televizyondaki sunumlarının farklarını belirledi.		
4	Sunumuna eşlik edecek karşılaşma seslerini buldu.		
5	Televizyonda yayımlanmış bir spor karşılaşmasının görüntüsü üzerinden sunumunu gerçekleştirdi.		
6	Radyoda yayımlanan spor karşılaşmaları için gerekli betimleyici bir dille sunumunu yaptı.		
7	Sunumunun canlılığı ve temposunu, karşılaşmanın temposuna göre ayarladı.		
8	Kaydettiği sunumu sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

7. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Kültür-Sanat Programı Sunma

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Radyo sunucularının taşıması gereken özellikleri dikkate alarak radyoda yayımlanan bir kültür-sanat programını sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda yayımlanan bir kültür-sanat programını sununuz. Radyo yayınları arasında yer alan "Tarihte Bugün" programlarının örneklerini bularak dinleyiniz. Kendiniz bir gün belirleyerek (9 Mayıs, 15 Nisan gibi) Türkiye ve dünya tarihinde o gün yaşanmış önemli olayları araştırınız. Seçtiğiniz olaylardan özgün bir "Tarihte Bugün" programı hazırlayınız. Hazırladığınız programı, radyo sunucusunun dikkat etmesi gereken hususları da göz önünde bulundurarak sununuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Genel ağ bağlantısı olan bir iletişim aracından "Tarihte Bugün" programlarının örneklerini dinleyiniz.
3. Kendi belirlediğiniz bir gün belirleyerek tarihte o gün yaşanmış önemli olayları araştırınız.
4. Seçtiğiniz olaylardan özgün bir "Tarihte Bugün" programı hazırlayınız.
5. Programınızın fon müziğini belirleyiniz.
6. Kayıt yapacağınız cihazı belirleyerek hazırlayınız.
7. Radyo sunucusunun dikkat etmesi gerekenleri dikkate alarak programın sunumunu yaparak kaydediniz.
8. Kaydettiğiniz program üzerinde gerekli ses kurgusunu yapınız.
9. Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Sunumunu yapacağı "Tarihte Bugün" programın örneklerini bularak inceledi.		
3	Hazırlayacağı programın içeriği için araştırma yaparak veri topladı.		
4	Seçtiği olaylardan özgün bir program içeriği oluşturdu.		
5	Programı için bir fon müziği belirledi.		
6	Program türüne uygun bir açılış anonsu yaptı.		
7	Sunumunu programa türüne uygun bir tempo ve canlılıkla yaptı.		
8	Sunumunda doğru telaffuz, tonlama ve vurguya dikkat etti.		
9	Sunumunu kaydederek üzerinde gerekli ses kurgusunu yaptı.		
10	Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
11	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2.2.3. Radyo Spikerlerinin Dikkat Etmesi Gereken Durumlar

Farklı türlerdeki radyo programlarının spiker ya da sunucuları, dinleyicilere kaliteli bir yayın ulaştırmak ve olası hataları önlemek için yayın öncesinde ve sırasında birçok konuya dikkat etmek zorundadır. Bu sorumluluklarını yerine getiren spikerler, iş disiplinleri sayesinde başarılı ve aranan spikerler olurlar. Spikerlerin başarılı olmak için alışkanlık hâline getirmeleri gereken sorumluluklarından bazıları şunlardır:

- Spiker, radyoda sesi ile var olduğunu göz önünde bulundurarak sağlığına çok dikkat etmelidir. Sesini olumsuz etkileyecek her türlü zararlı alışkanlıktan uzak durmalıdır.
- Yayın öncesinde fazla ve sağlıksız beslenmek, aşırı yağlı ve asitli gıdaları tüketerek boğazı ve mideyi tahriş etmek öksürük nöbetlerine sebep olacaktır.
- Spiker ya da sunucu, özel yaşamıyla ilgili sorunlarını stüdyonun dışında bırakarak yayına başlamalıdır.
- Yayın öncesinde mutlaka ön hazırlık yapmalı, yayının konusu ve konuklarıyla ilgili bilgi sahibi olmalıdır.
- Yayından en az yarım saat önce kuruma gelmeli, teknik ekiple yayınla ilgili görüşme yapmalıdır.
- Stüdyoda kullanacağı donanımın çalışıp çalışmadığını mutlaka önceden kontrol etmelidir.
- Hazır metinler varsa önceden seslendirerek prova yapmalıdır.
- Canlı yayın konuğu varsa yayın öncesinde konukla tanışmalı ve konuları birlikte gözden geçirmelidir.
- Mikrofonların stüdyo konuklarının oturacakları yerlere göre ayarlanıp ayarlanmadıklarını kontrol etmelidir.
- Stüdyoda not defteri ve kalem bulundurmalı, konukların adları ve ünvanlarını mutlaka not etmelidir.
- İsimler ve tarihler gibi bilgiler hata kabul etmediğinden önceden alınan notlara ve takvime bakarak bunları söylemelidir.
- Her sözcüğün söylenişine özen göstermeli söylenişi bilinmeyen ya da emin olunmayan sözcükleri kullanmamalıdır.
- Zamanı belirli anonsları kaçırmamak için hatırlatıcı alarm kurmalıdır.
- Program sunucusu dahi olsa ani bir durumda haber spikeri olarak görev alacağını unutmamalı ve hazırlıklı olmalıdır.
- Stüdyodan spiker ve sunucular sorumlu olduğundan ses yalıtımı anlamında kapıların kapalı olduğunu kontrol etmelidir.
- Yayın süresince stüdyoda cep telefonlarının kapalı olduğundan emin olmalıdır.
- Yayına gitmesi istenmeyen sesler konusunda dikkatli olmalıdır.
- Yayın esnasında teknik ekip ve yapımcıyla iletişimde olmaya önem vermelidir. Spiker ya da sunucu zorlandığı anlarda ekip arkadaşlarından yardım istemekten çekinmemelidir.
- Yayın bittikten sonra stüdyoyu bir sonraki programın spikeri ya da sunucusuna düzenli ve temiz biçimde bırakmalıdır.
- Milli ve manevi değerlere saygılı olmalı, toplumu incitecek söylem ve davranışlardan kaçınmalıdır.
- Spikerlik mesleği ile ilgili etik kurallara ve hukuk kurallarına uymalıdır.

8. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Müzik Programı Sunma

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Radyo DJ'inin taşıması gereken özellikleri dikkate alarak radyoda yayımlanan bir müzik programını sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda yayımlanan bir müzik programını sununuz. İlgi duyduğunuz bir müzik türüne ait radyo programlarını, program sunucularının anonslarına dikkat ederek dinleyiniz. Kendi seçtiğiniz bir müzik listesi oluşturunuz. Kendi belirlediğiniz bir program adıyla bu listeyi yayımladığınız bir sunum yapınız. Sunumunuzu parça aralarında yaptığınız özgün anonslarla zenginleştiriniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından ilgi duyduğunuz müzik türüne ait programların örneklerini dinleyiniz.
3. Kendi belirlediğiniz 5 parçadan oluşan bir müzik listesi hazırlayınız
4. Programınızın adını belirleyerek uygun bir cıngıl bulunuz.
5. Programın açılış anonsunu ve parça aralarındaki anonsları yazarak hazırlık yapınız.
6. Kayıt yapacağınız cihazı belirleyerek hazırlayınız.
7. Müzik programı sunan radyo programcılarının özelliklerini inceleyiniz.
8. Program türüne uygun olarak özgün bir sunum yaparak sunumunuzu kaydediniz.
9. Kaydettiğiniz müzik programı üzerinde gerekli ses kurgusunu yapınız.
10. Kaydettiğiniz sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Sunumunu yapacağı program için bir müzik listesi hazırladı.		
3	Programın adını ve cıngılını belirledi.		
4	Seçtiği müzik türüne uygun bir açılış anonsu yaptı.		
5	Parçaları anons ederken ilgi çekici ve özgün anonslar yaptı.		
6	Anonslarını uygun bir tempo ve canlılıkla yaptı.		
7	Anonslarında doğru telaffuz, tonlama ve vurguya dikkat etti.		
8	Sunumunu kaydederek üzerinde gerekli ses kurgusunu yaptı.		
9	Hazırladığı kaydı sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
10	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2.3. RADYO HABER SPİKERLİĞİ

Radyo yayıncılığı, habercilik anlamındaki popülerliği belirli dönemlerde artsa ya da azalsa da varlığını başladığı günlerden bugüne kadar kesintisiz olarak devam ettirmiştir. Bir kitle iletişim aracı olarak radyo istasyonları, yayına başladıkları ilk dönemlerde gazete ve dergilerdeki haberleri okuyan insanlara radyodaki haberleri dinleyerek yakın çevreleri ve dünyadaki olaylardan daha hızlı bir şekilde haberdar olma olanağı sunmuştur (Görsel 2.14). Radyo haberlerini okuma yazma bilmeyen insanların da takip edebilmesi radyoların hızla yaygınlaşmasını ve çoğalmasını sağlamıştır. Haber programlarını sunan spikerler de bu popülerliğin artmasından nasibini almış ve spikerlik denildiğinde ilk akla gelen haber spikerliği olmuştur.

Televizyon yayınlarının başlaması sonrasında sesli ve görüntülü habercilik karşısında radyo yayınları kitle iletişim araçları arasındaki başrolünü yitirmiştir. Bununla birlikte radyo program türlerinin çeşitlendirilmesi ve taşınabilir radyoların çoğalmasıyla radyo yayıncılığı da bugüne kadar gelmiştir.

Görsel 2.14: Haber sunmaya hazırlanan radyo spikeri

2.3.1. Radyo Haber Programları

Radyo yayını yapan kuruluşların yayıncılık anlayışları doğrultusunda haber programlarının yayın akışı içindeki oranı ve çeşitliliği değişir. Günümüzde yayınları arasında habere hiç yer vermeyen radyo istasyonları bulunduğu gibi haber radyosu adını kullanan ve yayınlarının temelini haber bültenleri ve programlarının oluşturduğu radyolar da vardır. Radyolardaki haber program türleri şunlardır:

➢ Haber Bültenleri

Radyoların haber servisleri, çeşitli ajansların radyolara dönük hazırladıkları bültenlerden ve diğer haber kaynaklarından elde ettikleri haberleri yayın kimlikleri ve politikalarına göre bir triyaj işlemine tabi tutarlar. Bu işlem, haber servislerinin kendi bültenlerinde kullanacakları haberleri seçmesi anlamına gelir. Haber servisleri, seçtikleri haberleri gün içindeki haber bültenlerine uygun olacak şekilde redakte ederler. Radyo haber bültenleri ana ve ara haber bülteni olarak ikiye ayrılır. Bunun yanında farklı uzmanlık alanları ile ilgili bültenler de bulunur.

- **Ana Haber Bülteni:** Radyolar, gün içinde en çok dinleyiciye ulaşılan zaman dilimlerini göz önünde bulundurarak iki ya da üç ana haber bülteni yayımlarlar. Genellikle sabah 08.00, öğle 12.00 ve akşam 18.00 saatlerinde yayımlanan ana haber bültenleri, ülke ve dünya gündeminde öne çıkan konu ve gelişmeleri dinleyicilere aktaran 10-15 dakikalık yayınlardır. Bu süre içinde aktarılan haberlerin ayrıntıları da dinleyicilere sunulur. Ana haber bültenleri kimi zaman tek bir spiker tarafından, kimi zaman da biri kadın, biri erkek olmak üzere iki spiker tarafından sunulur.

Ana haber bültenleri, genellikle bir program müziği (cıngıl) ve spikerin kendini tanıttığı anonsla başlar. Haberlerin aktarımına geçildiğinde kimi radyolar fon müziği eşliğinde haberleri verirken kimileri müzik kullanmaz. Haberin içeriğine bazen ses kayıtları, bazen de olay yerinin doğal sesleri eşlik edebilir. Radyo haberleri dinlemeye yönelik hazırlandığı için haber cümleleri olabildiğince kısa ve söylenişi kolay sözcüklerden oluşur. Haber spikerlerinin ses tonunu iyi ayarlaması, vurguları da yerinde yapması çok önemlidir.

- **Ara Haber Bültenleri:** Kısa haberler olarak da anılan ara haber bültenleri genellikle saat başlarında haberin başlığı ve spotunun verildiği haber özetleri şeklinde gerçekleşir. Ana haber bülteninde yer alan tüm haberler değil, haberlerin aralarından seçilen en önemlileri ara haber bültenlerinde verilir. Gün içinde yaşanan gelişmeler de ara haber bültenleri sayesinde sıcağı sıcağına dinleyicilere ulaştırılır. Ara haber bültenlerinin süresi 5 dakikayı geçmez.

Ara Haber Bülteni Örneği

— Herkese merhaba, gelişmelerle karşınızdayım. Ben Tümerkan Söğütlü.

— Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü dolayısıyla bir mesaj yayımladı.

— LGS kapsamında 2 Haziran'da yapılacak merkezi sınav başvuruları 18-29 Mart'ta E-OKUL üzerinden isteğe bağlı gerçekleştirilecek.

— Parasal sıkılaşmaya rağmen kredi kartı harcamaları artmaya devam ediyor. Seçim sonrasında kredi kartı harcamalarına sınır getirilmesi beklenirken bankalardan dikkat çeken bir adım geldiği iddia edildi. Nakit avansta taksit sayısı limitinin üçe düşürüldüğü öne sürüldü.

— Emniyet güçlerince 6 ilde eş zamanlı olarak Mahzen 9 operasyonları düzenlendi. 6 ayrı suç örgütü çökertildi.

— Gazze'ye denizden yardıma izin verilmesinin ardından yardım yüklü bir gemi bu hafta sonu Kıbrıs'tan yola çıkmaya hazırlandı. Güney Kıbrıs Rum yönetimi, geminin hafta sonu yola çıkacağını bildirmişti. Teknik aksaklıklar nedeniyle yolculuğu geciken gemi, 200 tonluk yüküyle birlikte bu sabah limandan ayrıldı.

— Almanya'da yeni bir mezar alanı keşfedildi. 1.500 kadar kişinin gömüldüğü dev veba mezarı, Avrupa'da şimdiye kadar görülen en büyük toplu mezar olma özelliğini taşıyor.

— Meteoroloji Genel Müdürlüğünden alınan son hava tahminleri raporuna göre, Marmara ve Ege Bölgesi'nde kuvvetli lodos esmesi bekleniyor. Rüzgârla beraber toz taşınımı ile çamur yağabilir. Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'da çığ tehlikesi devam ederken MGM 6 ilin içinde olduğu uyarıda bulundu. Haberleri dinlediniz. Gelişmelerle tekrar görüşmek dileğiyle hoşça kalın.

Radyo ara haber bülteni programının kaydını karekodu okutarak ya da bağlantı adresine giderek dinleyebilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/KodSor.php?KOD=45993

- **Ekonomi Bültenleri:** Ekonomiye dair bilgilerin aktarıldığı, para ve sermaye piyasası işlemlerinin ve bu piyasalarda kullanılan enstrümanların değişimlerinin sunulduğu bültenlerdir. Gün içinde yaşanan değişimler, farklı saatlerde yayımlanan bültenlerde güncellenir.
- **Spor Haberi Bültenleri:** Ülke ve dünya çapında gündemde olan farklı spor dallarındaki gelişmelerin aktarıldığı haber bültenleridir. Genellikle ana haber bülteninin ardından, kimi zaman aynı spikerin kimi zaman da başka bir spikerin sunumuyla yayımlanır.
- **Hava ve Yol Durumu Bültenleri:** Radyo yayınlarında Meteoroloji Genel Müdürlüğünden alınan veriler ışığında, hava sıcaklık tahminleri, rüzgâr hızı ve yönü, denizlerdeki sıcaklık ve nem oranı gibi bilgiler hava durumu olarak yayımlanır. Bunun yanında Karayolları Genel Müdürlüğünden yapılan açıklamalar doğrultusunda da onarım ve çalışma yapılan ya da kapatılan yolların bilgileri yol durumu olarak radyo dinleyicilerine ulaştırılır.

➢ Haber Programları ve Kuşakları

Haber bültenlerinde verilen haberlerin önemli olanları ve öne çıkanları, haber programları ve kuşaklarında geniş boyutlarıyla ele alınıp değerlendirilir. Kamuoyunun verilen haberin içeriğini daha iyi anlaması ve değerlendirmesini yapabilmesi için bu programlarda konunun uzmanı kimselerle yapılan söyleşiler bulunur ve onların yorumları alınır. Bu yönüyle haber programları; bültenlerden daha kapsamlı, kamuoyunu aydınlatıcı ve eğitici nitelikteki yayınlardır.

➢ Tartışma ve Yorum Programları

Toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren siyaset, ekonomi, eğitim ve spor gibi farklı alanlardaki gelişmelerin bazen alanında uzman bir isim tarafından değerlendirildiği, bazen de farklı görüşlere sahip birden fazla kişi tarafından tartışıldığı programlardır.

Haber bültenlerindeki zaman kısıtlılığı nedeniyle ayrıntılarıyla ele alınamayan bu konular, tartışma ve yorum ağırlıklı programlarda ele alınır. Programların sunumunu tarafsız bir moderatörlük yapmakla görevli spiker ya da sunucular gerçekleştirir. Sunucular, ele alınan konuyla ilgili hazırlanan soruları konuklarına sorarak onlardan görüş alırlar. Bazı programlarda seyircilerden gelen sorular da konuklara yöneltilebilir.

➢ Haber Belgesel Programları

Radyo yayınları arasında haber niteliğindeki bir olayın ya da gelişmenin başlangıcından sonuna tüm aşamalarının ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı belgesel programlar yer alır. Bu belgeseller, özellikle haber radyosu kimliğini taşıyan kanallarda yayımlanır. Haber belgesellerin hazırlanmasında yoğun bir araştırma, bilgi ve belge toplama, tanıklarla yapılan mülakatlar söz konusudur. Tarafsız bir şekilde farklı görüşler varsa bunlara da yer verilir ve değerlendirme hususu dinleyicilere bırakılır.

Radyoda haber belgeselleri hazırlanırken arşivlerde bulunan ses kayıtlarından, seslendirmelerden ve efektlerden yararlanılır. Bu programların sunumunda kimi zaman haber spikerleri ya da sunuculardan, kimi zaman da seslendirme sanatçılarından yararlanılır.

➢ Haber Röportaj Programları

Haber değeri taşıyan bir olayla ilgili kişilerle ya da bir olaya dair görüşüne başvurulacak kişilerle haber spikerinin söyleşide bulunduğu yayınlardır. Birinci elden haber kaynağı olarak ana ve ara haber bültenlerinde spikerler ilgili kişilerle kısa röportajlar yapabilirler. Bunun yanında haber röportaj programı şeklinde bültenlerin dışında konuların daha ayrıntılı biçimde ele alındığı programlar da hazırlanabilir. Her iki durumda da spikerlerin mülakat tekniklerine hâkim olmaları gerekir.

9. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyo Haber Bülteni Spikerliği

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Radyo yayını ara haber bülteni spikerliği yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda ara haber bülteni sununuz. Ara haber bülteni örneklerini dinleyerek farklı konulardan haberler seçiniz. Seçtiğiniz haberlerden ara haber bülteni özelliklerini de göz önünde bulundurarak bir bülten hazırlayınız. Ön hazırlıkları (bülteni hazırlama, ses kaydı için cihaz belirleme, program cıngılı seçme ve ortamı düzenleme vb.) tamamladıktan sonra kayıt cihazı önünde sunumunuzu gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Ara haber bülteni örneklerini radyo yayınlarından dinleyiniz.
3. Dinlediğiniz haber bültenlerinden farklı konularda haberler seçiniz.
4. Seçtiğiniz haberlerden ara haber bülteni özelliklerine uygun bir bülten hazırlayınız.
5. Sunacağınız bülten için bir program cıngılı belirleyiniz.
6. Kayıt yapacağınız cihazı belirleyerek hazırlayınız.
7. Radyo haber spikerlerinin sunum sırasında dikkat etmesi gereken hususları inceleyiniz.
8. Ara haber bültenini sunarak kaydediniz.
9. Kaydettiğiniz bülten üzerinde gerekli ses kurgusunu yapınız.
10. Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Dinlediği haber bültenlerinden farklı konularda haberler seçti.		
3	Seçtiği haberlerden ara haber bülteni özelliklerine uygun bir bülten hazırladı.		
4	Sunacağı bülten için bir program cıngılı belirledi.		
5	Sunumun başında kendini tanıtarak açılış anonsunu yaptı.		
6	Haberleri vurgularına dikkat ederek doğru tonlanma ile okudu.		
7	Haberin türüne göre temposunu ayarladı.		
8	Sunumunu kaydederek üzerinde gerekli ses kurgusunu yaptı.		
9	Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
10	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2.3.2. Radyo Haber Spikerliğinin Özellikleri

Radyo, uzun yıllar boyunca en hızlı kitle iletişim aracı olarak haber yayıncılığında öne çıkmıştır. Radyonun bu özelliği, haber spikerlerinin de bültenlerde zamana karşı yarışarak haberleri sunan kişiler olarak algılanmasını sağladı. Haberin hızlılığı yanında, doğruluk ve açıklığının da önemli oluşu spikerlere yeni sorumluluklar yükledi. Haberin hazırlanması sürecinin yanında dinleyiciye aktarılmasının ne kadar önemli olduğu zaman içinde daha da çok anlaşıldı. Radyolardaki haber spikerlerinin sahip olmaları gereken niteliklerin neler olduğu şöyle sıralanabilir:

- Haber yayınları radyoların en ciddi olmaları gereken yayınlar olduğu için haber spikerleri, ister kadın ister erkek olsun, olgun ve tok bir sese sahip olmalıdır. Tiz sesli spikerlerin sunumları haberin ciddiyetini gölgeleyebilir.
- Radyo dinleyicisinin yanlış anladığı bir sözcük ya da cümleyi tekrar dinleme şansı olmadığından haber spikerlerinin diksiyonları iyi olmalıdır. Dinleyenler, spikerin cümlelerini rahatlıkla anlayabilmelidir.
- Radyo spikerleri jest ve mimik gibi görsel iletişim olanaklarından yararlanamayacağı için tonlama, vurgu ve söyleyiş gibi unsurlara çok dikkat etmelidir.
- Radyo haber spikeri, sunacağı haberi önceden mutlaka okumalıdır.
- Radyo haber spikeri tarafsız bir habercilik ortaya koymalıdır. Sunduğu haberde duygu katacak tonlamalar ve abartılı vurgular yapmamaya bunun için dikkat etmelidir.
- Başarılı bir radyo haber spikeri olmak için gündemi iyi takip etmek gerekir. Gündemdeki olayları bilmeyen bir haber spikeri, sunduğu haberi dinleyicilerle birlikte kendi de ilk kez duyarsa dikkatini toparlayamaz.
- Radyo haber spikeri, sunacağı haberin içeriğine göre sunumun temposunu ve canlılığını ayarlamalıdır.
- Başarılı radyo haber spikerleri; politika, ekonomi, spor başta olmak üzere pek çok alanda yüksek genel kültüre sahip kimselerdir.
- Radyo haber spikerlerinin yabancı dil bilmeleri yabancı konukların katılmasının söz konusu olduğu yayınlar bakımından önemlidir.
- Radyo spikeri, yayın saatleri dışında da sesine ve sağlığına çok dikkat etmelidir.
- Radyo haber spikerleri özel yaşamlarıyla örnek olan kimseler olmalıdır. Yüz kızartıcı suçlara bulaşan bir kimsenin haber spikerliği yapması kanalın yayınlarına olan güveni sarsar.

2.3.3. Radyo Haber Spikerinin Uyması Gereken Etik Kurallar

Hangi mecrayı kullanırsa kullansın basının kamusal görevi; halkın tarafsız, doğru ve güvenilir haber alma hakkına hizmet etmektir. Radyo haber spikerleri de haber üretim sürecinin sonunda dinleyiciyle haberi buluşturan kişiler olarak haberleri tarafsız bir biçimde sunmakla yükümlüdür. Meslek etiği bakımından spikerlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalar şunlardır:

- **Tarafsızlık ve Nesnellik:** Radyo haber spikerleri, haberleri tarafsız bir şekilde sunmalıdır. Spiker ya da sunucu, kişisel görüşlerini ya da tutumlarını haber sunumuna dâhil etmemelidir. Haber metnini imalı ya da abartılı bir söyleyişle okuyarak dinleyicileri yönlendirmemelidir.
- **Doğruluk ve Güvenilirlik:** Haber spikerleri ve sunucular, canlı bağlantılar sırasında konuklar ya da tanıklar kanalıyla dinleyicilere aktarılacak yanlış veya yanıltıcı bilgilerin yayılmasına karşı dikkatli olmalıdır. Haber bültenleri ya da programlarında verilen bilgilerin doğru ve güvenilir olmasını sağlamak için çaba göstermelidir.
- **Duygusal Denge:** Radyo haber spikerleri ya da sunucular; doğal afetler, terör kayıpları gibi hassas konular veya acil durumlarla ilgili haberlerde duygusal dengeyi korumaya özen göstermeli ve dinleyicilerde olumsuz bir etki bırakmamaya çalışmalıdır. Sağduyulu ve itidalli bir söylem kullanarak toplumsal kargaşa yaşanmasının önüne geçmelidir.

- **Mesleki Statünün Saygınlığının Korunması:** Radyo haber spikerleri, meslekleri nedeniyle elde ettiği tanınırlığını kişisel çıkarları adına kullanmaktan kaçınmalıdır. Haber spikerinin aynı zamanda reklam seslendirmeleri yapması yasal olmadığı gibi etik de değildir.
- **Hassas Konularda Duyarlılık:** Radyo haber spikerleri, toplumsal hassasiyet gerektiren konularda dikkatli olmalıdır. Dil ve ifade kullanımına dikkat ederek toplumsal çatışma yaratabilecek ya da toplumsal bir kesimi incitebilecek ayrıştırıcı söylemlerden uzak durmalıdır.
- **Çeşitlilik ve Çok Sesliliğe Saygı:** Radyo haber spikerleri ya da sunucular, toplumu oluşturan etnik çeşitliliğe, alt kültür ve topluluklara saygı göstermeli ve farklı kesimlerin görüşlerini dile getirmesine fırsat sunmalıdır.
- **Özel Hayata Saygı:** Haber spikerleri ve sunucular, haberlerde bireylerin özel hayatına saygı göstermeli ve kişisel bilgileri gereksiz yere ifşa etmekten kaçınmalıdır.
- **Çocuk Haklarına Saygı:** Haber spikerleri ve sunucular, haberlerde çocukları olumsuz etkileyebilecek dil kullanımından uzak durmalıdır.

Doğru, Güzel ve Anlaşılır Türkçe Kullanımının Yaygınlaştırılması ◄◄◄ **BİLGİ KUTUSU**

2017- 2019 yılları arasında Türkiye'de RTÜK, TDK, TRT ve MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün ortaklaşa imzaladıkları bir protokolle "Radyo ve Televizyonlarda Doğru, Güzel ve Anlaşılır Türkçe Kullanımının Yaygınlaştırılması Projesi" yaşama geçirildi.

Projenin başlıca hedefleri şunlardır: "Radyo ve televizyon yayınlarında doğru Türkçe kullanılmasını sağlayarak toplumda dil ve düşünce birliğinin kurulmasına yardımcı olmak, Türkçenin gelişmesi ve zenginleşmesi için radyo ve televizyonların katkılarını sağlamak, halkı doğrudan etkileyen iletişim organlarının Türk dilini doğru kullanmadaki seviyelerini yükseltmek, toplumun büyük bir kesimine hitap eden radyo ve televizyon sunucularının, muhabirlerinin ve spikerlerinin Türk dilini doğru kullanmalarını sağlamak, radyo ve televizyonlarda yanlış ve kuralsız kullanımların zamanla birtakım galat (yaygınlık kazanmış yanlış) söyleyişler hâline gelip dile yerleşmesini önlemek."

Proje kapsamında "Yayınlarda Türkçenin Kullanımı Yayın Tarama Çalışması" yapılarak 17 radyo ve 40 televizyon kanalındaki 927 saatlik yayın TDK uzmanları tarafından incelendi ve dilin kullanımına dair 4.598 yanlış tespit edildi. Bu yanlışlardan yola çıkılarak üç komisyonun çalışmaları sonucunda "Radyo ve Televizyon Yayınlarında Güzel Türkçe Kullanımı için Rehber İlkeler" hazırlandı. Yapılan çalışmada bireylerin dili doğru ve güzel kullanmalarında radyo ve televizyon yayınlarının önemli bir rol üstlendiği ifade edilerek yayınlarda dikkat edilmesi geren yedi ilke sıralandı:

1. Mümkün olduğunca yabancı kelime kullanımından kaçınılması, yabancı kavram ve terimlerin varsa Türkçe karşılıklarının tercih edilmesi
2. Haberlerde ve diğer programlarda Türkçenin zengin söz varlığının ve deyimlerinin etkin olarak kullanılması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi
3. Topluma Türkçenin zenginliğinin anlatıldığı ya da yaygın dil yanlışlarının ve doğru kullanımların gösterildiği programlar, TV spotları yayımlanması.
4. Tüm program türlerinde ve özellikle spor, kuşak, çocuk, magazin programları ile film ve dizilerde; müstehcen, kaba ve argo sözlerin ve cinsiyetçi ifadelerin kullanılmasının önlenmesi.
5. Alt yazılarda ve kısaltmalarda imlâ kurallarına özen gösterilmesi.
6. Kuruluş ve program adlarında Türkçe harf ve kelimelerin öncelikle tercih edilmesini, yabancı harf ve isimlerden kaçınılması.
7. Yayınlarda özenli dil kullanımının sürekliliğinin sağlanması ve ayrıca RTÜK ile TDK tarafından yürütülecek takip çalışmalarına iştirak edilmesi için kurum içi denetim mekanizmalarının oluşturulması ya da sorumluların belirlenmesi.

10. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Spor Haber Bülteni Sunma

Uygulama Süresi: 3 ders saati

Amaç : Radyo spikerinin taşıması gereken özellikleri dikkate alarak radyoda yayımlanan spor haberi bültenini sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda spor haberleri bülteni sununuz. Radyoda yayımlanan spor haberleri bülteni örneklerini dinleyiniz. Haber ajanslarının yayımladığı bültenler ya da televizyonlarda yayınlanan spor haberlerinden yararlanarak bir radyo spor haberleri bülteni hazırlayınız. Bülteni sunarken radyo spikerlerinin dikkat etmesi gereken hususları göz önünde bulundurunuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından haber ajanslarının yayımladığı spor haberleri ve televizyon kanallarında yayımlanan spor haberlerine ulaşınız.
3. Bu haberleri redaksiyon yoluyla radyo haberi formatına dönüştürünüz.
4. Seçtiğiniz haberlerden kendi spor haberleri bülteninizi oluşturunuz.
5. Radyo haber spikerlerinin taşıması gereken özellikleri inceleyiniz.
6. Sunacağınız bültenin açılışı için program cıngılı belirleyiniz.
7. Radyo spikerinin sunumda dikkat etmesi gerekenleri dikkate alarak sunumunuzu yapıp kaydediniz.
8. Kaydettiğiniz sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Farklı kaynakları tarayarak spor haberlerine ulaştı.		
3	Elde ettiği haberleri redakte ederek radyo haber formatına dönüştürdü.		
4	Seçtiği haberlerden kendi bültenini oluşturdu.		
5	Bültenin açılışı için program cıngılı belirledi.		
6	Sunumun başında kendini tanıtarak açılış anonsunu yaptı.		
7	Sunumunu diksiyon kurallarına dikkat ederek doğru tonlama ve vurguyla yaptı.		
8	Sunumunda konuşma hızına dikkat ederek temposunu ayarladı.		
9	Sunumunu kaydederek üzerinde gerekli ses kurgusunu yaptı.		
10	Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
11	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

11. UYGULAMA

Uygulama Adı : Radyoda Hava ve Yol Durumu Bülteni Sunma

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Radyo spikerinin taşıması gereken özellikleri dikkate alarak radyoda yayımlanan hava ve yol durumu bültenini sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek radyoda hava ve yol durumu bülteni sununuz. Radyoda yayımlanan hava ve yol durumu bülteni örneklerini dinleyiniz. Haber ajanslarının yayımladığı bültenler, Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve Karayolları Genel Müdürlüğünün yayımladığı verilerden bir hava ve yol durumu bülteni hazırlayınız. Bülteni sunarken radyo spikerlerinin dikkat etmesi gereken hususları göz önünde bulundurunuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinizi alınız.
2. Radyolarda yayımlanan hava ve yol durumu bülteni örneklerini dinleyiniz.
3. Meteoroloji Genel Müdürlüğü ve Karayolları Genel Müdürlüğünün sitelerinden hava ve yol durumu verilerine ulaşınız.
4. Haber ajanslarının yayımladığı hava ve yol durumu bültenlerini inceleyiniz.
5. Elde ettiğiniz verilerden kendi bülteninizi hazırlayınız.
6. Radyo spikerlerinin taşıması gereken özellikleri inceleyiniz.
7. Sunacağınız bültenin açılışı için program cıngılı belirleyiniz.
8. Radyo spikerinin sunumda dikkat etmesi gerekenleri dikkate alarak sunumunuzu yapıp kaydediniz.
9. Kaydettiğiniz sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Örnek hava ve yol durumu bültenlerinden yola çıkarak kendi bültenini hazırladı.		
3	Haber ajanslarının yayımladığı hava ve yol durumu bültenlerini inceledi.		
4	Sunacağı bültenin açılışı için program cıngılı belirledi.		
5	Sunumun başında kendini tanıtarak açılış anonsunu yaptı.		
6	Sunumunu diksiyon krallarına dikkat ederek doğru tonlama ve vurguyla yaptı.		
7	Sunumunda konuşma hızına dikkat ederek temposunu ayarladı.		
8	Sunumunu kaydederek üzerinde gerekli ses kurgusunu yaptı.		
9	Uygulama sonucu oluşan kaydı sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
10	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başındaki boşluklara cümle doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (.....) Radyo spikerliğinde program türleri faklı olsa da spikerlerden bu programların sunumunu yapması beklenir.

2. (.....) Türkiye'de ilk radyo yayını 1927 yılında TRT tarafından yapılmıştır.

3. (.....) Özel radyoların çoğunda yayın akışı ve ses efektleri de program sunucuları tarafından yönetildiği için yayın donanımlı stüdyolar tercih edilir.

4. (.....) Radyo haber spikerleri tüm haberleri canlı ve tempolu bir biçimde sunmalıdır.

5. (.....) Radyo istasyonlarındaki stüdyolarda çok sayıda konuğun aynı yayına çıkması gerektiğinde kondenser mikrofonlar kullanılır.

B) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

6. Radyoların günün belirli saatlerinde, ülke ve dünya gündemindeki öne çıkan konu ve gelişmeleri dinleyicilere aktardığı ..... 10-15 dakikalık yayınlardır.

7. Radyo yayınlarının yapıldığı, spiker ve sunucuların çalışma ortamı diyebileceğimiz kapalı mekânlara ..... denir.

8. Radyo spikerleri yayın devam ederken teknik kısımdaki ekip arkadaşlarıyla konuşmak istediğinde ..... devreye sokarak yayın mikrofonlarını devre dışı bırakır.

9. Tartışma ve yorum programlarında sunucuların üstlendiği tarafsız yönlendiricilik rolü, ... olarak adlandırılır.

10. Radyo programlarının dinleyici tarafından tanınması için programın başında ve sonunda çalınan, tanıtıcı ve özel müzik parçasına ..... denir.

C) Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

11. Radyo spikerlerinin istenmeyen sesler denilen nefes, dudak şapırtısı, tükürük ve yutkunma gibi sesleri engellemek için kullandıkları ekipman aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cıngıl oynatıcı
B) Öksürük butonu
C) Ses miksi
D) Pop filtresi
E) Geri konuşma ünitesi

12. Radyo yayınlarında spor karşılaşmalarını sunan spikerlerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Görüntü olmadığından betimlemenin esas olduğu bir sunum dilinden yararlanırlar.
B) Dinleyicilerin taraftar olmaları nedeniyle spikerler tuttukları takımları açıklamazlar.
C) Yurt dışındaki spor etkinliklerini sundukları için yabancı dil bilirler.
D) Sundukları spor türlerinin sunumunda uzmanlaşmışlardır.
E) Heyecanının dinleyiciye geçirilmesi için canlı ve tempolu bir anlatım tercih ederler.

13. Aşağıdakilerden hangisi radyo yayınları arasında yer alan müzik programlarıyla ilgili doğru bir yargı değildir?

A) Kitle iletişim araçlarının eğlendirme işlevini örnekleyen yayınlardır.
B) Radyo kuruluşunun yayın politikasına göre yayınlar arasındaki oranı değişebilir.
C) Bazıları hazır bir metne sadık kalınan sunumlarla dinleyiciye aktarılır.
D) Genellikle diskjokey (DJ) adı verilen sunucular tarafından sunumu gerçekleştirilir.
E) Hangi tür müzikler çalınırsa çalınsın motive edici ve yüksek tempolu bir sunum gerekir.

14. Aşağıdakilerden hangisi radyo program spikerlerinin yayın öncesi yapması gereken hazırlıklar ya da dikkat etmesi gereken hususlar arasında yer almaz?

A) Programdan önce yayının konusu ve konuklarıyla ilgili mutlaka bilgi sahibi olunmalıdır.
B) Kuruyemiş gibi atıştırmalıklar yenilmemeli ve gazlı içecekler içilmemelidir.
C) Başlama saatinden en az 30 dakika önce radyoya gelinerek teknik ekip ve programcıyla yayınla ilgili görüşülmelidir.
D) Yayında nasıl söylendiğinden emin olunmayan sözcükler yerine aynı anlamı veren başka sözcükler tercih edilmelidir.
E) Kişisel problemler, özel hayatta yaşanılan sıkıntılar stüdyonun dışında bırakılmalıdır.

15. Aşağıdakilerden hangisi radyo haber spikerlerinin etik bakımdan dikkat etmesi gereken noktalardan biri değildir?

A) Tarafsız bir sunum için haber metnini imalı ya da abartılı bir söyleyişle okuyarak dinleyicileri yönlendirmemelidir.
B) Canlı bağlantılar sırasında yanıltıcı ya da yanlış bilgiler verilmesine karşı dikkatli olmalıdır.
C) Ürün ya da hizmetlerin reklamına dönük seslendirmelerde önce kendini tanıtmalıdır.
D) Doğal afetler, terör kayıpları gibi hassas konularda sağduyulu ve itidalli bir söylem kullanarak toplumsal kargaşa yaşanmasını engellemelidir.
E) Toplumsal hassasiyet gerektiren konularda çatışma yaratabilecek ya da bir kesimi incitebilecek ayrıştırıcı söylemlerden uzak durmalıdır.

D) Aşağıda verilen soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

16. Radyoda canlı yayınlanacak bir salon konserinin sunucusunun yayın öncesinde ve sırasında dikkat etmesi gereken noktalar ve sorumlukları nelerdir?

.....
.....
.....
.....

17. Radyo istasyonlarında bulunan geleneksel (akvaryum) yayın stüdyolarının özellikleri nelerdir?

.....
.....
.....
.....

18. **Radyo haber spikerlerinin yayın öncesinde yaptıkları sunuma hazırlık çalışmaları nelerdir?**

.....
.....
.....
.....

19. **Radyo yayın stüdyolarında kullanılan mikrofonların hassasiyet ve yön özelliklerine göre ses kaydının kaliteli olması adına radyo spikerlerinin dikkat etmesi gereken hususlar nelerdir?**

.....
.....
.....
.....

20. **Yayın stüdyosu donanımları içinde yer alan miks masası (ses mikseri) nedir, işlevleri nelerdir ve kim tarafından kullanılır?**

.....
.....
.....
.....

3. ÖĞRENME BİRİMİ

TELEVİZYON SPİKERLİĞİ

KONULAR

3.1. TELEVİZYON SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ
3.2. TELEVİZYON PROGRAM SUNUCULUĞU
3.3. HABER SPİKERLİĞİ
3.4. TELEVİZYON RÖPORTAJ TEKNİKLERİ
3.5. HABER SESLENDİRME

TEMEL KAVRAMLAR

spiker, sunucu, anchorperson, haber spikeri, prompter, kam spiker, KJ metni, röportaj, canlı yayın, naklen yayın, bant yayın, seslendirme, perfore

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

1. Televizyon spikerliği ile ilgili temel kavramlar
2. Televizyon spikerlerinin taşıması gereken özellikler
3. Farklı türdeki televizyon programlarının özellikleri
4. Yayın şekillerine göre televizyon program türleri
5. Farklı türdeki televizyon programları sunan sunucuların özellikleri
6. Ana haber bülteni spikerinin televizyon kanalı için önemi
7. Televizyon röportaj türleri
8. İyi bir haber röportajcısının sahip olması gereken nitelikler
9. Haber seslendirme teknikleri

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Haber spikerinin bir televizyon kanalında yayımlanan ana haber bülteninin izlenmesindeki etkileri sizce neler olabilir?**
2. **Bazı televizyon haber programlarında sunuculuk yapan kişilerin ünlülerden seçilmesi ne gibi sorunları beraberinde getirir? Araştırınız.**
3. **Haber bültenleri veya televizyon programlarında seslendirme haberlerin kullanılmasının nedeni sizce nedir?**

3.1. TELEVİZYON SPİKERLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ

Radyonun icadı ile ortaya çıkan spikerlik, televizyonun icadı ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Özellikle televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte kitle iletişim araçlarına hareketli görüntünün girmesi, spikeri televizyon kanalının veya programının izlenmesindeki ana unsurlardan biri hâline getirmiştir. Görsel ve işitsel bir kitle iletişim aracı olan televizyonda görev yapmak, spikerin toplum üzerindeki etkisini de artırmıştır. Herkesin evinde olan ve insanların haber alma, eğlenme, eğitim gibi amaçlarla izlediği televizyon, spikerliği popüler bir meslek hâline getirmiştir.

3.1.1. Televizyon Spikeri

Bir televizyon kanalında belirli bir metne bağlı kalarak haber veya program sunan kişidir (Görsel 3.1). Televizyon spikeri, izleyici ile iletişim kuran ve bir anlamda televizyon kanalının ekran yüzü olan kişidir. Televizyon spikerinin izleyicinin dikkatini çekerek o haber kanalının ya da programın izlenmesini sağlamak gibi önemli bir görevi vardır. Bu görev, hem spikerin toplum içindeki konumunu güçlendirmekte hem de ona büyük sorumluluklar yüklemektedir.

Görsel 3.1: Televizyon spikeri

Televizyonun icadı ve sonrasında tüm toplumun kullanımına sunulmasının ardından televizyon kanalları ortaya çıkmıştır. Türkiye'de 1964 yılında kurulan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile birlikte başlayan televizyon kanalı serüveni, özel kanalların ortaya çıkması ile devam etmiştir. Günümüzde ise çok sayıda ve türde televizyon kanalı bulunmaktadır.

Giderek sayısı artan televizyon kanallarında haber ve eğlence programları, diziler, filmler gibi birçok farklı türde yayın yapılmaktadır. Tüm televizyon kanallarının ana hedefi ise izleyici sayısını artırmak ve en çok izlenen kanal olmaktır. Televizyon spikerinin aslında bir televizyon kanalı için önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Örneğin akşam yayımlanan ana haber bültenleri, televizyonun en çok izlenen zaman diliminde ekrana verilir ve toplumun büyük bir kesimi tarafından takip edilir. İnsanların hangi haber kanalını izlediğini belirleyen birçok neden olmakla birlikte spikerin haberi sunuş ve değerlendirme biçimi de önemli belirleyiciler arasındadır.

Türkiye televizyon tarihinde ilk anons **BİLGİ KUTUSU**

Türkiye televizyon tarihinde ilk anons; TRT'de, 31 Ocak 1968 tarihinde, saat 19.30'da, Ankara Mithatpaşa Caddesi'ndeki bir binanın bodrum katında hazırlanan televizyon stüdyosunda yapılmıştır. TRT spikeri Nuran Devres tarafından yapılan anons şöyledir:

"Sayın seyirciler, burası 3. bant 5. kanaldan deneme yayınları yapan Ankara televizyonu. Bugün 31 Ocak 1968, bu akşamki deneme yayınına başlıyoruz."

ARAŞTIRMA

Türkiye'de yayın hayatına başlayan ilk özel kanalı ve kanalın ilk dönem yayınlarını araştırınız. Kanalın ilk dönemlerinde hangi tür programlara yer verildiğini ve bu programların sunucu veya spikerlerinin kimler olduğunu öğreniniz. TRT ve özel kanalların ilk dönem yayınlarında görev yapan spiker ve sunucular ile günümüzdeki spikerleri diksiyon, konuşma üslubu, dış görünüş ve beden dili açısından karşılaştırınız.

3.1.2. Televizyon Spikerliği İle İlgili Temel Kavramlar

Televizyon spikerliği, televizyon ve spikerlik başta olmak üzere birçok kavramla ilişkilidir. Televizyon spikerliği ile ilgili bazı temel kavramlar şunlardır:

- **Televizyon:** Vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve işitilmesini sağlayan aygıttır. Hem görsel hem de işitsel özellikte olması ve hemen herkesin evinde bulunması, televizyonu kitle iletişim araçları içinde önemli bir konuma getirmiştir.
- **Sunucu:** Radyo ve televizyonda farklı türdeki programları önceden hazırlanmış bir metne bağlı kalmadan sunan kişidir.
- **Kam spiker:** Haber spikeri tarafından haber görüntüsü verilmeden önce okunan, haberin flaşıdır. Spiker metni olarak da tanımlanır.
- **Yönetmen:** Bir programın veya sinema filminin planlanması, çekim aşamaları ve izleyiciye sunulmasına kadarki süreci yöneten kişidir.
- **Ses Operatörü:** Programın ses ayarlamalarından sorumlu kişidir. Mikrofonlar ve ses mikserini yöneterek hangi sesin yayına gireceğine karar verir.

- **Resim Seçici:** Farklı kameralar tarafından çekilen görüntülerden hangisinin ekrana geleceğini seçen kişidir. Aynı anda birden fazla kamera görüntüsünü de ekrana getirebilir.
- **Anchorperson (Enkırpersın):** Bir televizyon kanalının ana haber programını kendi yorumlarını da katarak sunan kişidir. Kadın için anchorwoman (enkırvumın), erkek için anchorman (enkırmen) kavramı kullanılır.
- **Kameraman:** Sinema, televizyon ve genel ağ için kamera ile görüntü çeken kişidir (Görsel 3.2).

Görsel 3.2: Kameraman

- **Televizyon Stüdyosu:** Televizyon haber bültenleri veya diğer programların çekildiği, programın türüne göre dekore edilmiş ve tüm çekim ekipmanlarının yer aldığı mekândır (Görsel 3.3).

Görsel 3.3: Televizyon stüdyosu

- **Perfore Seslendirme:** Haber veya programa uygun olarak hazırlanmış metinlerin spiker, sunucu veya seslendirme sanatçısı tarafından stüdyo ortamında kurgu öncesi seslendirilmesidir.
- **KJ Metni:** Haber veya diğer programlarda programın, konuğun, muhabirin adı, yer bilgisi, söylenen bir cümle gibi televizyon ekranı üzerinde görünen yazılardır.

- **Jenerik:** Bir televizyon programının başında ve sonunda yayımlanan, programın içeriği, teknik ekip ve programdaki kişiler ile ilgili bilgi veren tanıtım bölümüdür.
- **Prompter (Pıromptır):** Kamera önüne takılan ve çekimi yapılan kimseye yazılı veya görüntülü hatırlatmalarda bulunan suflördür (Görsel 3.4).

Görsel 3.4: Prompter

- **Bant Yayın:** Kamera ile çekilen görüntülerin düzenlenip kaydedilmesi ve kayıttan yayımlanmasıdır. Televizyonda canlı olarak yayımlanan bir programın farklı bir zamanda tekrar yayımlanması anlamında da kullanılır.
- **Canlı Yayın:** Stüdyoda çekilen görüntünün çekildiği anla aynı anda, herhangi bir kurgu işlemi yapılmadan televizyonda yayımlanmasıdır.
- **Naklen Yayın:** Yayın stüdyosu dışındaki bir mekândan çekilen görüntünün naklen yayın aracı vasıtasıyla izleyiciye anında aktarılmasıdır (Görsel 3.5).

Görsel 3.5: Naklen yayın aracı

12. UYGULAMA

Uygulama Adı : Canlı Yayın ve Naklen Yayın

Uygulama Süresi: 2 ders saati

Amaç : Televizyonda canlı ve naklen yayımlanan iki yayını karşılaştırmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek televizyonda yayımlanan bir canlı yayın ve naklen yayın programını mekân, spiker veya sunucunun diksiyonu ve konuşma üslubu, programın içeriği, program türü, KJ metni ve görüntü kalitesi ölçütlerine göre karşılaştırınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından bir canlı ve bir de naklen yayımlanan program seçiniz.
3. Seçtiğiniz programları belirlenen ölçütleri dikkate alarak izleyiniz ve not alınız.
4. Canlı ve naklen yayımlanan programları mekân, spiker veya sunucunun diksiyonu ve konuşma üslubu, programın içeriği, program türü, KJ metni ve görüntü kalitesi ölçütlerine göre karşılaştırınız.
5. Karşılaştırma sonuçlarından bir rapor oluşturunuz.
6. Hazırladığınız raporu sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız ve onların raporlarını inceleyiniz.
7. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Bir canlı ve bir naklen yayın programı seçti.		
3	Seçtiği programları belirlenen ölçütleri dikkate alarak izleyerek not aldı.		
4	Seçilen programları belirlenen ölçütlere uygun olarak karşılaştırdı.		
5	Canlı yayın ve naklen yayın arasındaki farklar ile ilgili rapor oluşturdu.		
6	Hazırladığı raporu ve sınıf arkadaşlarının raporlarını değerlendirdi.		
7	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

3.1.3. Televizyon Spikerinde Bulunması Gereken Özellikler

Televizyon, görsel ve işitsel bir araçtır. Bu nedenle televizyon spikerinin hem ses hem de görsellik ile ilgili birçok özelliği taşıması gerekir. Spikerin kamera karşısında mikrofon ile konuşması ve hitap ettiği kitlenin büyüklüğü, onu televizyon için hem önemli bir unsur hâline getirmekte hem de ona büyük sorumluluklar yüklemektedir. Televizyonun ekran yüzü olarak izlerkitleye mesaj aktaran spikerin aynı zamanda o kanalın izlenme oranlarını da etkilemesi, önemini daha da artırmaktadır.

Televizyon spikerinin taşıması gereken özellikler programın türüne, içeriğine, yayımlanma zamanına ve hedef kitlesine göre farklılıklar gösterse de çok sayıda ortak özelliği bulunmaktadır. İyi bir spikerden beklenen ise bu özelliklerin tümüne sahip olmasıdır.

Spiker, öncelikle programın türüne uygun bir ses rengine sahip olmalıdır. Sesin tınısı işitilebilir ve hoşa gider nitelikte olmalı ve spiker, sesini etkili kullanabilmelidir. Bir televizyon programına spiker, programın türüne uygun sese sahip olma durumuna göre tercih edilir. Haber programları için tok sesli; çocuk programları için ince sesli kişiler tercih edilmektedir.

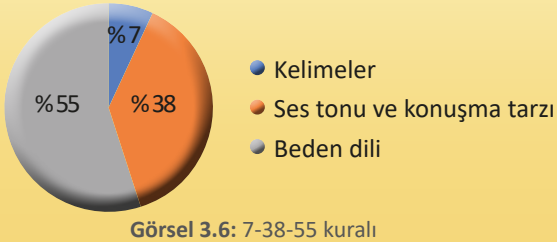
İyi bir spikerin konuşması; etkili, akıcı ve izleyenlerde olumlu duygular uyandırır nitelikte olmalıdır. Bunun yanında spiker, yazı dili ve konuşma dili arasındaki farklara uygun konuşmalıdır. Örneğin Türkçede yazı ve konuşma dili arasında farklılıklar bulunmaktadır. Spiker, Türkçenin konuşma diline uygun sunum yapmalıdır. Spikerin akıcı ve anlaşılır bir konuşma yapabilmesi için konuştuğu dilin özelliklerine uygun tonlama, vurgu, durak ve ulama gibi ses unsurlarını da doğru kullanması gerekir.

Spikerin en önemli özelliklerinden biri de iyi bir diksiyona sahip olmasıdır. Hece ve harfleri yutmamalı, kelimeleri doğru kullanmalı, dilin harf okunuş özelliklerine uygun konuşmalıdır. Dilin farklı lehçe, şive ve ağızlarını kullanmamalı; ulusal olarak kabul edilmiş diksiyona göre konuşmalıdır. Türkiye'de Türkçe yazma ve konuşmada İstanbul Türkçesi esas alınmaktadır.

Televizyon spikeri izleyiciler tarafından görüldüğü için spikerin beden dili, jest ve mimikleri de izlerkitle üzerinde büyük etki yaratır. İletişim sürecinde beden dili diğer özelliklerden daha çok etkilidir. Spiker kendi konuşmasını, konuşmanın fiziksel dokusunu oluşturan jestler, mimikler ve beden dili ile desteklemelidir. Beden dilinin ölçülü ve yerinde kullanılması verilen mesajın doğru bir biçimde algılanmasına katkı sağlar.

7-38-55 kuralı

BİLGİ KUTUSU

Görsel 3.6: 7-38-55 kuralı

7-38-55 kuralında ABD'li Prof. Albert Mehrabian (Albırt Mohrıbiyın) tarafından yapılan çalışma, iletişimde kelimelerin %7, ses tonu ve konuşma tarzının %38, beden dilinin %55 etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Görsel 3.6).

Televizyon yolu ile kurulan iletişimde, yüz yüze iletişimde olduğu gibi anlık geri bildirim mümkün değildir. Spiker, iletişim sürecini başlatan kaynaktır ve televizyonu araç olarak kullanarak hedef kitleye mesaj iletmektedir. Anlık geri bildirimin olmaması nedeniyle spiker, verdiği mesajın anlamına uygun olarak hedef kitleye iletilip iletilmediğini de bilemez. Spikerin güçlü bir iletişim becerisine sahip olması, mesajın anlamına uygun olarak hedef kitleye iletilmesine katkı sağlar.

Spikerin metni sunmak kadar değerlendirme becerisine de sahip olması gerekir. Bu anlamda hangi tür programda spikerlik yapıyorsa o türe ilişkin bilgi ve becerilere sahip olması, metni en doğru şekilde değerlendirmesine ve yorumlamasına katkı sağlayacaktır.

Televizyonun ekran yüzü olarak nitelendirilen spikerlerin en önem verilen özelliklerinden biri de dış görünüşüdür. Televizyon kanallarında görev yapan spikerlerden ekrana uygun dış görünüşe ve giyime sahip olmaları beklenir.

Prompter kullanımı televizyon spikerleri için önemli konulardan biridir. Prompter, spikerin kameraya bakarak izleyicilerle karşılıklı konuşuyormuş gibi sunum yapmasını sağlar. Prompterın takılı olduğu kamera, spikerin izleyiciye bakıyormuş gibi bir görüntü oluşturacağı şekilde stüdyo içinde konumlandırılmalıdır. İzleyiciyle kurulacak iletişimi artırdığı ve göz teması sağladığı için spikerin prompterdan okuma konusunda deneyimli olması gerekmektedir. Spikerler prompter kullanırken yaşanabilecek teknik aksaklıklara ellerinde kâğıda yazılı metin bulundururlarsa çözüm getirmiş olurlar.

Önceden hazırlanmış metni sunan spikerler, etkili ve doğru bir sunum yapmak için sunum öncesinde metni incelemelidir. Metinleri gözden geçirmek, yaşanabilecek dil sürçmeleri, yanlış okuma gibi sorunların oluşmasını engeller. Metinlerde bulunan yabancı kelimelerin okunuşlarıyla birlikte verilmesi, üç basamaklı sayıdan fazla olan sayıların rakam yerine kelime ile yazılması gibi notlar spikerin işini kolaylaştırır.

Spiker, yayın sırasında beklenmedik olayları yönetebilmelidir. Yayın sırasında hem kişilerden hem de teknik donanımdan kaynaklı sorunlar meydana gelebilmektedir. Spiker, bu gibi durumlarda paniklememeli ve yayın sürecini devam ettirebilmelidir.

Spiker, çalışma ekibiyle iletişim hâlinde olmalı ve uyum içinde çalışmalıdır. İster sadece bir kameramanla isterse stüdyo ortamında çok sayıda insanla çalışsın, uyumlu bir ekip, spikerin daha rahat ve öz güvenli olmasını ve yaşanacak aksaklıkların en kısa sürede çözülmesini sağlar.

Spikerler farklı tür programlarda görev yapmaktadır. Her program türünün kendine özgü özellikler, gerektirdiği bilgi ve beceriler vardır. Spikerler görev yaptıkları program türü ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır.

Televizyon spikeri, etkili soru sorabilmeli ve röportaj teknikleri konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Röportaj gerektiren bir program sunan spikerin hem programa katılan konuk ile iletişimi iyi olmalı hem de konuğa programın amacına uygun olan etkili sorular sorabilmelidir.

Spiker, belirli bir zamanda sunum yapan kişidir. Zamanın belirli olması nedeniyle elindeki metni verilen sürede sunmalıdır. Zaman yönetimi iyi olan bir spiker hem banttan hem de canlı yayınlarda daha etkili sunum yapar.

Tüm mesleklerde olduğu gibi spikerlerin de mesleki etik bilgiye ve hukuk bilgisine sahip olması gerekmektedir. Medya sektörü ile ilgili etik kuralları ve hukuk kurallarını bilmek, spikerin hem toplumu olumsuz etkileyecek söz ve davranışlarda bulunmasını engeller hem de onu olumsuz durumlardan korur.

Ses, diksiyon, üslup gibi konularda iyi olan spikerler, perfore seslendirme de sıklıkla yapmaktadırlar. Spiker, perfore seslendirme yapacaksa görüntüleri izlemeli, metnin hangi bölümünün görüntünün hangi bölümüne denk gelmesi gerektiğini belirtmeli ve prova yapmalıdır.

ARAŞTIRMA

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda televizyondan verilen haberlere geribildirim verilmesi ile ilgili ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir? Bu değişikliklerin spikerlerin haber sunumuna etkisi nedir? Araştırınız.

13. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyon Spikerinin Özellikleri

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Bir televizyon kanalında görev yapan spikeri, taşıması gereken özellikler açısından değerlendirmek.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek bir televizyon kanalında görev yapan bir spiker belirleyiniz. Belirlediğiniz spikeri taşıması gereken diksiyon, dış görünüş, prompter kullanma becerisi ve beden dili açısından değerlendiriniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından televizyon spikerlerinin sunumlarını izleyerek bir televizyon spikerini seçiniz.
3. Seçtiğiniz televizyon spikerinin sunumunu karşılaştırma yapacağınız kriterleri dikkate alarak izleyiniz.
4. Spikeri diksiyon, dış görünüş, prompter kullanma becerisi ve beden dili açısından değerlendiriniz.
5. Değerlendirme sonuçlarınızı not ediniz.
6. Değerlendirme sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
7. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamanın amacına uygun bir televizyon spikeri seçti.		
3	Seçtiği spikerin sunumunu değerlendirme kriterlerine göre izleyerek not aldı.		
4	Spikeri belirlenen kriterlere göre değerlendirdi.		
5	Değerlendirme sonuçlarını sınıfta arkadaşlarıyla paylaştı.		
6	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

3.2. TELEVİZYON PROGRAM SUNUCULUĞU

Televizyon kanallarının yayın akışı içinde farklı türde ve çok sayıda program bulunmaktadır. Bunlar; tartışma, kadın, müzik, eğlence, spor programları gibi programlardır ve izlerkitleye göre farklı saatlerde yayımlanmaktadır. Bu programlarda görev yapan sunucular da programın türü, içeriği, hedef kitlesi ve yayımlanma zamanına göre seçilmektedir. Örneğin kadınlara yönelik hazırlanan programlarda kadın sunucular; spor programlarında ise erkek sunucular daha çok görev yapmaktadır.

3.2.1. Televizyon Program Sunucusu

Sunucu ve spiker kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da bunlar farklı anlamlardaki kavramlardır. **Sunucu,** önceden hazırlanmış belirli bir metne bağlı kalmadan bir programı sunan kişidir. Sunucuyu spikerden ayıran temel özellik ise sunucunun bir metne bağlı kalmadan sunum yapmasıdır.

Televizyon program sunucusu ise televizyonda yayımlanan bir programı herhangi bir metne bağlı kalmadan sunan kişidir. Türkiye'de ve dünyada çok sayıda televizyon kanalı bulunmaktadır ve bu kanallarda çok sayıda ve türde program yayımlanmaktadır. Bu programların her birinde farklı sunucular görev yapmaktadır. Televizyon, günümüzde her evde bulunan bir kitle iletişim aracıdır ve televizyon programlarının izlenme oranı yüksektir. Dolayısıyla televizyon program sunucusunun kim olduğu programın izlenme oranını da büyük ölçüde etkilemektedir.

Televizyon programlarının izlenmesinde büyük oranda etkili olan sunucuların taşıması gereken nitelikler spikerlik ile benzerlik göstermektedir ancak sunuculuğun belirli bir metne bağlı olmaması nedeniyle bu kişilerin yetenekli ve deneyimli olması ve program öncesi ciddi bir ön hazırlık yapması gerekir.

3.2.2. Televizyon Yayın Kuşakları

Televizyon programları farklı türlerde hazırlanır ve bu türlere uygun hedef kitlelere hitap eder. 7-24 yayın yapan televizyon kanalları, programları hazırlarken yayın kuşaklarını da dikkate alır. Bu yayın kuşakları özellikle hedef kitleyi belirleme açısından önemlidir.

Televizyonun en çok izlendiği zaman dilimlerine göre yayın kuşakları üç şekilde belirlenmiştir. Bu yayın kuşakları şunlardır:

- **Prime Time [Pıraym Taym (PT)]:** Televizyonda en çok izlenen yayın saatleri anlamına gelir. Televizyonun izleyiciler tarafından en fazla izlendiği asıl zaman dilimidir. Bu zaman dilimi genel olarak 20.00-23.00 arasını kapsar. İzleyiciler tarafından en çok izlenen zaman dilimi olduğu için televizyon kanalları bu saatler arasında en önemli programlarını yayımlar.
- **Off Prime Time [Of Pıraym Taym (OPT)]:** Gündüz kuşağı programlarının yayımlandığı 07.00-20.00 arasındaki zaman dilimini kapsar. Bu programlar genellikle sabah kuşağı, magazin, kadın ve çocuk programlarıdır.
- **Late Prime Time [Leyt Pıraym Taym (PT Late)]:** Geç yayın saati olarak adlandırılan bu zaman dilimi 23.00-07.00 arasını kapsamaktadır. Bu programların büyük bölümünü gün içinde yayımlanan programların tekrarları oluşturur.

Yayın kuşaklarına ve hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak programlar hazırlanması sonucunda, farklı türde programlar ve kanallar ortaya çıkmıştır. Genel içerikli televizyon kanalları dışında artık belirli bir içeriğe dönük yayın yapan kanallar da bulunmaktadır. Bu kanallar belirli bir içerikte hazırlanmıştır ve bu içerik dışına çıkılmaz.

ARAŞTIRMA

Evinizde televizyon en çok hangi saatler arasında izlenmekte ve televizyonda hangi programlar tercih edilmektedir? Aile bireylerinizin televizyonu izleme saatleri ve izledikleri programları not ediniz. Bu programların türlerini ve özelliklerini belirleyiniz. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.2.3. Televizyon Program Türleri

Televizyon program türleri ile ilgili sınıflandırmalar genellikle yayın şekli ve içeriğine göre yapılmaktadır. Televizyon programları yayın şekline ve içeriğine göre iki başlık altında sınıflandırılabilir:

➢ Yayın Şekline Göre Televizyon Program Türleri

Yayın şekli, bir televizyon programının nasıl hazırlandığını ve nasıl sunulduğunu ifade eder. Televizyon programları, yayın şekline göre banttan ve canlı yayın olarak ikiye ayrılır:

- **Banttan Yayın:** Programların çekildikten sonra düzenlenip kaydedilmesi ve televizyon kanallarında yayımlanmasına denir. Dijital teknolojilerden önce, kaydedilmiş ve düzenlenmiş görüntülerin kasetlere kaydedilip yayımlanması nedeniyle "banttan yayın" kavramı kullanılmaktaydı (Görsel 3.7). Günümüzde de bu alışkanlıktan kaynaklı olarak kayıttan yapılan yayınlara banttan yayın denmektedir.

Görsel 3.7: Video kaset

Önceden hazırlanmış ve kaydedilmiş programlar, günümüzde televizyonlarda büyük yer kaplamaktadır. Banttan yayımlanan programların yapım süreci daha çok zaman ve emek gerektirir. Konu, mekân, sunucu, sunucu metinleri, müzik, efekt, KJ metinleri, kamera açıları önceden planlanarak çekim yapılır ve daha sonra yapılan çekimler düzenlenerek kaydedilir.

Banttan yayın şekline uygun hazırlanan programlar canlı yayında yaşanabilecek riskleri en aza indirger. Çekimlerin tekrar tekrar yapılabilmesi ve görüntülerin sonradan düzenlenmesine imkân tanıması gibi nedenlerle kişilerden ve teknik ekipmanlardan kaynaklanan hataların önüne geçilir. Banttan yayınlarda yine de bazen gözden kaçan hatalar bulunmaktadır. Bu tür sorunların yaşanmaması için kayıt, yayımlanmadan önce mutlaka dikkatlice izlenmeli; her görüntü ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

Banttan yayımlanmak üzere hazırlanan programların sunuculuğunu yapan kişiler canlı yayına göre daha avantajlı durumdadır. Dil, diksiyon, beden dili, yayın kazaları gibi hatalarda çekim iptal edilir ve yeniden çekim yapılır.

- **Canlı Yayın:** Televizyon sunuculuğunda deneyim gerektiren en önemli yayın şekillerinden biri de canlı yayınlardır. Kamera ile çekilen görüntünün aynı anda yayımlanması birçok riski de beraberinde getirir. Bu nedenle sunucunun deneyimli olması çok önemlidir. Özellikle canlı yayında söylenecek sözler iyi seçilmeli, dile hâkim olunmalı, tavır ve davranışlar topluma uygun olmalıdır.

  Sunucu, canlı yayında teknik ekip ile sürekli olarak iletişim hâlinde olmalıdır ve yaşanabilecek teknik aksaklıklara göre hareket edebilmelidir. Günümüzde televizyon kanalları, canlı yayınlarda yaşanabilecek hataların önüne geçmek için içerikleri gecikmeli olarak vericilerine göndermektedir. Yaşanabilecek olumsuz durumlar bu bir iki dakikalık gecikme ile engellenmeye çalışılmaktadır.

  Canlı yayınlar stüdyodan veya stüdyo dışı bir ortamdan gerçekleştirilebilir (Görsel 3.8). Her iki durumda da sunucunun hazırlıklı olması önemlidir. Canlı yayın programlarının birinci aşaması program ile ilgili hazırlık yapılmasıdır. Süre, konu, yayın esnasında kullanılacak diğer görüntüler, reklamlar, teknik ekip hazırlıkları, sunucunun konumu ve sunumu ile ilgili ön hazırlıklar yapılır ve ardından da canlı yayına geçilir.

Görsel 3.8: Stüdyo dışı canlı yayın

Canlı yayını başından sonuna kadar sunan kişi sunucu olduğu için bu kişinin sorumluluğu da daha fazladır. Canlı yayın programı sunan sunucuların diğer sunuculara göre daha yetenekli, dikkatli ve enerjik olması gerekmektedir. Özellikle stüdyoda konuk ve seyirciden oluşan programlarda sunucunun çok sayıda etkeni bir arada yönetebiliyor olması gerekmektedir.

Canlı yayın programlarında sunucu, yönetmen ve teknik ekip ile iletişim hâlinde olmalı; onların yönlendirmelerine göre hareket etmelidir.

Stüdyo ortamında çekilen canlı yayınlarda kamera açılarından çıkılmamalı, kulaklık ve mikrofon gibi araçları dikkatli kullanmalıdır.

Sunucu, programın başında ve sonunda ya da program süresince çalan müziğe ve KJ metinlerine uygun program sunabilmelidir.

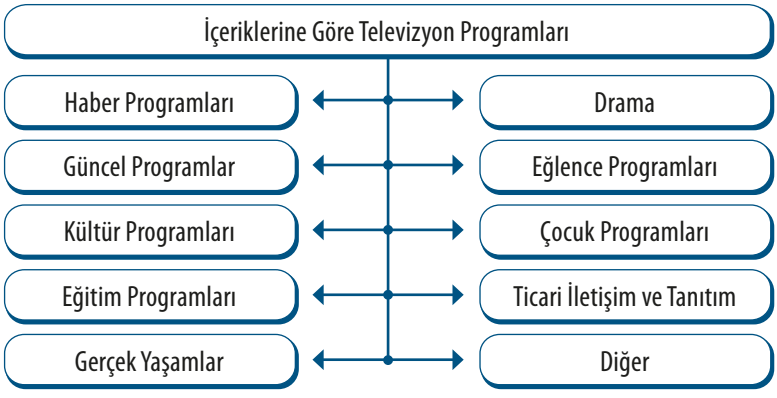
Canlı yayın programları belirli bir saatte başlayıp belirli bir saatte sonlanmaktadır. Bu nedenle sunucu, zamanı etkili kullanabilmeli; gerektiğinde konuşmasını programın süresine göre kısaltabilmeli veya uzatabilmelidir.

İçeriklerine Göre Televizyon Program Türleri

Televizyon programları, programların içeriklerine göre birçok kategoride sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaların çoğunluğu televizyonun bilgi verme, eğitme, eğlendirme ve hizmet üretme gibi işlevlerine göre hazırlanmıştır. Türkiye'de en kapsamlı sınıflama, radyo ve televizyon yayınlarını denetleyen kuruluş olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından yapılmıştır.

RTÜK tarafından televizyon programlarının içeriklerine göre sınıflandırılması amacıyla "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları" kitapçığı hazırlanmış ve kitapçık 17.12.2013 tarihli ve 2013/68-14 sayılı kararı ile onaylanarak kullanıma sunulmuştur.

RTÜK tarafından hazırlanan "Yayınlarda Program Türleri Kod, Tanım ve Sınıflandırmaları"na göre televizyon program türleri ve tanımları şunlardır (Şema 3.1):

Şema 3.1: İçeriklerine göre televizyon programları

Haber Programları

Kamuoyunu bilgilendirme görevini üstlenen, objektif bakış açısıyla hazırlanan, güncel, toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel vb. konuların sunulduğu program türüdür. İnsanların çevresinde olup biteni bilme ihtiyacından doğan haber alma isteklerine yönelik olarak hazırlanan ilk program türleri haber programlarıdır. Haber programları başlığı altında yer alan programlar şunlardır:

- **Haber Bülteni:** Kamuoyunun bilgi edinme ihtiyacını gidermek için güncel, toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik vb. olayların basın ve yayın meslek ilkeleri doğrultusunda doğruluk ve çabukluk ilkelerine uygun olarak hazırlanıp, her gün düzenli olarak belirli saatlerde izleyiciye sunulduğu program türüdür.
- **Haber Programları:** Kamuoyunun bilgi edinme ihtiyacını karşılamak amacıyla olay, konu ve gelişmelerin ayrıntıları ile ele alındığı ve değerlendirildiği programlardır. Belirli yayın gün ve saatinde ve genellikle belli bir süre ile sınırlı olarak düzenli biçimde sunulur. Genellikle haber bültenleri içinde verilen konuların daha ayrıntılı anlatıldığı programlardır.
- **Ekonomi Bülteni:** Ekonomi ile ilgili bilgilerin aktarıldığı ve piyasaya ilişkin değişimlerin sunulduğu program türüdür.
- **Hava ve Yol Durumu:** İzleyici kitlesinin bilgilenmesi ve önlem alması amacıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğünden ve uydudan alınan verilere göre hava sıcaklık tahminlerinin, rüzgâr hızı ve yönü, denizlerdeki sıcaklık ve nem oranı bilgilerinin ve Karayolları Genel Müdürlüğünden alınan çalışma yapılan yolların bilgilerinin yer aldığı program türüdür.
- **Spor Bülteni:** Sporun her türü ile ilgili olarak dünyadan ve Türkiye'den haberlerin kısaca aktarıldığı program türüdür.

14. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyonda Hava ve Yol Durumu Sunma
Uygulama Süresi : 2 ders saati
Amaç : Bir televizyon kanalı için hava ve yol durumunu sunmak.
Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek hava ve yol durumu ile ilgili bir haber programı hazırlayarak sununuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir kitle iletişim aracından farklı yayın organlarında yayımlanmış hava ve yol durumu programlarını, sunucunun programı sunma biçimi ve beden diline dikkat ederek izleyiniz.
3. İzlediğiniz programlardaki veya kendi oluşturacağınız haberlerden oluşan 2 dakikalık sürede sunulabilecek hava ve yol durumu ile ilgili bir metin hazırlayınız.
4. Hazırladığınız metni sunmak için tekrar çalışmaları yapınız.
5. Atölyenizde belirlediğiniz bir alanı izlediğiniz örnek videolardakine benzer şekilde düzenleyiniz. Hazırlayacağınız hava durumu ve yol ile ilgili görselleri akıllı tahtada göstererek arka fonu oluşturunuz.
6. Kamera ve ekipmanlarını çekime hazır hâle getiriniz. Kamera çekimini başlatmak ve bitirmek için bir arkadaşınızdan yardım isteyebilirsiniz.
7. Hazırladığınız metni, hava ve yol durumu sunucusunun taşıması gereken özelliklerden konuşma üslubu ve beden diline dikkat ederek sununuz (Hava ve yol durumu sunucularına benzer şekilde akıllı tahtadaki görsellere bakarak sunum yapmaya dikkat ediniz.).
8. Sunum kaydını bilgisayar ortamına aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız, kamera ve ekipmanlarını toplayınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamanın amacına uygun hava ve yol durumu programlarını, sunucunun sunma biçimi ve beden diline dikkat ederek izledi ve not aldı.		
3	2 dakikalık sürede sunulabilecek bir hava ve yol durumu haber metni hazırlayarak ezberleme çalışmaları yaptı.		
4	Atölyede hava ve yol durumu programı konulu akıllı tahta görsellerini düzenleyerek bir stüdyo ortamı oluşturdu.		
5	Kamera ve ekipmanlarını çekime hazır hâle getirdi.		
6	Sunma biçimi ve beden diline dikkat ederek 2 dakikalık bir hava ve yol durumu programı sundu.		
7	Sunum kaydını bilgisayar ortamına aktardı.		
8	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

15. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyonda Spor Haber Programı Sunma
Uygulama Süresi : 2 ders saati
Amaç : Bir televizyon kanalı için hazırlanan spor haber programını sunmak.
Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek spor alanında belirlediğiniz beş haberi, spor haber sunucusunun taşıması gereken özellikleri dikkate alarak sununuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından uygulama amacına uygun spor haber bültenlerini belirleyiniz.
3. Belirlediğiniz spor haber bültenlerini, sunucuların sunum özelliklerine dikkat ederek izleyiniz.
4. İzlediğiniz bültenlerden veya televizyon kanallarının genel ağ sitelerinden belirlediğiniz 5 spor haberini düzenleyiniz.
5. Atölyenizde belirlediğiniz bir alanı stüdyo ortamı oluşturacak şekilde düzenleyiniz (Hazırlayacağınız görseller ve metinleri akıllı tahtada göstererek stüdyo ortamındaki arka fonu oluşturabilirsiniz.).
6. Kamera ve tripodu çekime hazır hâle getiriniz.
7. Düzenlediğiniz haberleri, spor programı sunucusunun taşıması gereken özelliklerden diksiyon, konuşma üslubu ve beden diline dikkat ederek sununuz.
8. Sunum kaydını bilgisayar ortamına aktarınız.
9. Yaptığınız uygulamayı ve sınıf arkadaşlarınızın uygulamalarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız, kamera ve ekipmanlarını toplayınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamanın amacına uygun spor haber bülteni örneklerini sunucuların sunum özelliklerine dikkat ederek izledi ve not aldı.		
3	5 spor haberi hazırladı.		
4	Atölyede uygulamanın amacına uygun bir stüdyo ortamı oluşturdu.		
5	Kamera ve ekipmanlarını çekime hazır hâle getirdi.		
6	Spor haber bültenini sunucunun taşıması gereken özelliklere uygun olarak sundu.		
7	Yaptığı çalışmayı bilgisayar ortamına aktardı.		
8	Yaptığı çalışmayı ve sınıf arkadaşlarının yaptığı çalışmaları izleyerek değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

➢ Güncel Programlar

Toplum ve insan yaşamında karşılaşılan çarpıcı olayları konu alan program türleridir. Güncel programlar şunlardır:

- **Yorum Programları:** Kamuoyunu ilgilendiren tüm güncel konularda bazen tek bir bakış açısıyla bazen de farklı görüşlerin bir arada dile getirilerek sunulduğu program türüdür (Görsel 3.9).
- **Sohbet Programları:** Önceden belirlenmiş bir konuyu ele alan söz ve sohbet programı türüdür.
- **Dinî Tören Yayınları:** Dinî olarak önemli zamanlarda yapılan ve içeriği dinî konular olan program türüdür.
- **Kriz Dönemi Canlı Yayınlar:** Dinsel, etnik, siyasi çatışmalar, savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler, salgın hastalıklar gibi olağanüstü kriz zamanlarında yapılan programlardır.
- **Seçim Yayınları:** Seçimlerle ilgili olarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenen seçim dönemlerinde yapılan ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından usul ve esaslarına göre düzenlenen yayınlardır.
- **Siyasi Parti Faaliyetleri Yayınları:** Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenen seçim dönemleri dışındaki siyasi parti faaliyetlerini de kapsayan yayınlardır.
- **Ulusal ve Uluslararası Törenlerin Naklen Yayınları:** Ulusal ve uluslararası düzeyde resmî ve gayri resmî tören, sempozyum, kongre, cenaze vb. toplantıların yayınlarıdır.
- **Sosyal Amaçlı Kampanya Programları:** Ulusal ve uluslararası çapta belirli bir toplumsal amaçla, belirli kriz dönemlerinde yapılan yayınlardır.

Görsel 3.9: Yorum programı çekimi

16. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyonda Sosyal Amaçlı Kampanya Programı Sunuculuğu

Uygulama Süresi: 3 ders saati

Amaç : Televizyonda yayımlanmak üzere "deprem bölgesi yardım kampanyası" konulu bir sosyal amaçlı kampanya programını sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek "deprem bölgesi yardım kampanyası" konulu bir programın sunuculuğunu yapınız. Program için arkadaşlarınızdan da yardım alarak konuklardan oluşan bir stüdyo ortamı oluşturunuz. Program sunuculuğunuzu, giriş konuşması, stüdyodan ve telefonla bağlantı yapacağınız ikişer konuk ile konuşma ve kapanış konuşmasından oluşacak şekilde planlayınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir kitle iletişim aracından deprem dönemlerinde televizyonda yayımlanmış yardım programlarını, sunucunun konuşma biçimi, üslubu, diksiyonu ve beden dili özelliklerine dikkat ederek izleyiniz.
3. Konuklardan oluşan bir stüdyo ortamı oluşturunuz. Akıllı tahtada göstereceğiniz görseller ve yazılar ile stüdyo arka fonunu oluşturabilirsiniz.
4. İki stüdyo konuğu ve iki telefon bağlantısı ile programa katılacak konuğu belirleyiniz.
5. Belirlediğiniz konuklar ile yapacakları konuşmalar ile ilgili hazırlık yapınız.
6. Programın giriş ve kapanış konuşması ile konuklara soracağınız sorular ile ilgili hazırlık yapınız.
7. Kamera ve ekipmanlarını hazır hâle getiriniz. Kamera çekimini başlatmak ve bitirmek için bir arkadaşınızdan yardım alabilirsiniz.
8. Programı sunucunun taşıması gereken özelliklerden konuşma biçimi, üslubu, diksiyonu ve beden dili özelliklerine dikkat ederek sununuz.
9. Stüdyoda bulunan ve telefonla bağlanan konuklara görüşleri ve yapacakları yardımı belirtecek sorular yöneltiniz.
10. Sunum kaydını bilgisayar ortamına aktarınız.
11. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
12. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız, kamera ve ekipmanlarını toplayınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Deprem dönemlerinde yayımlanmış yardım kampanyası programlarını sunucu özelliklerine dikkat ederek izledi ve not aldı.		
3	Akıllı tahta ve ortamı programa uygun şekilde düzenledi.		
4	Stüdyo konukları ile telefonla bağlantı yapan konukları belirledi.		
5	Telefonla bağlanan konuklara yapılacak konuşmalar ile ilgili hazırlık yaptırdı.		
6	Programın giriş ve kapanış konuşması ile konuklara yöneltilecek sorular ile ilgili hazırlık yaptı.		
7	Kamera ve ekipmanlarını çekime hazır hâle getirdi.		
8	Programın giriş ve kapanış konuşmasını sunum biçimi, diksiyon, vurgu, beden dili ölçütlerine uygun olarak yaptı.		
9	Stüdyoda bulunan ve programa telefonla bağlanan konuklara uygun sorular yöneltti.		
10	Sunum kaydını bilgisayar ortamına aktardı.		
11	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
12	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

➢ Kültür Programları

Toplumun düşünce ve hayat şekline yön veren ve kuşaktan kuşağa aktarılan inanç, bilgi ve uygulamaların korunması, geliştirilmesi, yayılması ve zenginleştirilmesine dönük olarak hazırlanan program türleridir. Kültür programları şunlardır:

- **Belgesel Programlar:** Konusunu ve malzemesini gerçek olaylar, toplum ve doğadan alan, bunları kendi çevresi ve akışı içinde veya benzer biçimde oluşturulmuş yerlerde işleyen, bilime dayalı belirli sınıflandırmalarla belirlenen durumların izleyiciye sunulduğu program türüdür (Görsel 3.10).

Görsel 3.10: Belgesel programı çekimi

- **Bilgi-Kültür Yarışmaları:** Birbirinden farklı konularda, yarışmacıların bilgi ve genel kültür seviyelerini ölçen, izleyici ve dinleyicileri bilgilendiren program türüdür.
- **Kültür ve Sanat Programları:** Toplumun düşünce ve hayat şeklini etkileyen ve kuşaktan kuşağa aktarılan inanç, bilgi, kültürel ürünler ve güzellik, tasarım ile duygu aktarımlarının iletildiği ve sanatın her dalıyla ilgili güncel ya da tarihsel gelişmeleri anlatan program türüdür.
- **Yaşam Tarzı ve Eğilimlerle İlgili Yapımlar:** Çeşitli yaşam biçimleri ve mekânlar hakkında güncel eğilim ve gelişmelerin aktarıldığı programlardır.
- **Sektör Tanıtım Programları:** Çeşitli sektörler ile ilgili bilgi, gelişme ve yeniliklerin aktarıldığı program türüdür.
- **Gezi Programları:** Yemek, mekân ve toplumsal olguların gezilerek ve görülerek tanıtıldığı program türüdür (Görsel 3.11).

Görsel 3.11: Gezi programı çekimi

17. UYGULAMA

Uygulama Adı : Belgesel Programı Seslendirme

Uygulama Süresi: 3 ders saati

Amaç : Televizyonda yayımlanmış bir belgesel programının görüntüsü üzerine yeniden seslendirme yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek televizyonda yayımlanmış bir belgesel programını seslendiriniz. Öncelikle belgesel görüntüsünü izleyiniz ve time code (taym kod) alınız. Belirlediğiniz zamanlara uygun olarak izlediğiniz görüntüye uygun bir metin oluşturunuz. Görüntüyü başlatıp seslendirme denemeleri yapınız. Hazır olduğunuzda görüntü ile birlikte seslendirme yapınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Genel ağ bağlantısı bulunan bir iletişim aracından karekod ile verilen belgesel programı görüntüsünü izleyiniz.
3. İzlediğiniz görüntülerin seslendirme ve görüntü zamanlarını not ediniz.
4. Görüntüye uygun bir seslendirme metni hazırlayınız.
5. Hazırladığınız metni görüntü ile birlikte okuyarak hazır olana kadar deneme yapınız.
6. Kamera ve ekipmanları ile mikrofonları hazır hâle getiriniz. Kamerayı akıllı tahtayı çekecek şekilde konumlandırarak belgesel için ekran görüntüsü oluşturunuz. Kamera çekimini başlatmak ve bitirmek için bir arkadaşınızdan yardım alabilirsiniz.
7. Belgesel programını başlatınız ve aynı anda seslendirmeye geçiniz.
8. Seslendirme kaydını bilgisayar ortamına aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız, kamera ve ekipmanlarını toplayınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Seçtiği belgesel programını izleyerek time code aldı.		
3	Görüntüye uygun seslendirme metni hazırladı.		
4	Görüntü ile uyumlu seslendirme denemeleri yaptı.		
5	Kamera ve ekipmanları ile mikrofonu çekime hazır hâle getirdi.		
6	Görüntüye uygun seslendirme yaptı.		
7	Seslendirme kaydını bilgisayar ortamına aktardı.		
8	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

Eğitim Programları

Medyanın eğitim işlevine yönelik olarak toplumun farklı kesimlerine hitap eden, farklı bilgi ve beceri türlerini kapsayan, eğitim amaçlı hazırlanmış program türleridir. Eğitim programları şunlardır:

- **Örgün Eğitime Destek Programları:** Her kademedeki örgün eğitimi desteklemeye veya kişisel anlamda geliştirmeye dönük programlardır.
- **Yaygın Eğitim Programları:** Yaygın eğitim kurumları veya örgün açık eğitim kurumlarına devam etmekte olanlar veya meslek dallarında, toplumsal yaşamda daha yeterli olmak isteyenler için hazırlanan program türüdür.
- **Bilgi-Beceri Programları:** Yemek, elişi gibi her türlü bilgi ve beceriyi kazandırmaya yönelik olarak hazırlanan program türüdür.
- **Sağlık Programları:** İzleyicilere sağlık ile ilgili konularda bilgi vermeyi ve halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan program türüdür.
- **Dinî Eğitim Programları:** Dinî konularla ilgili içeriklerden oluşan eğitim programı türüdür.

TRT EBA TV **BİLGİ KUTUSU**

Türkiye'de içeriğinin tamamen eğitim programlarından oluştuğu kanal "TRT EBA TV"dir (Görsel 3.12). TRT EBA TV, pandemi döneminde uzaktan eğitim faaliyetlerini yürütmek amacıyla, TRT ve Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle, TRT Okul yerine, 23 Mart 2020 tarihinde yayına başlayan kanaldır. TRT EBA TV İlkokul, TRT EBA TV Ortaokul ve TRT EBA TV Lise olmak üzere üç kanaldan yayın yapılmaktadır. TRT EBA TV kanallarına genel ağ üzerinden de erişilebilmektedir. Yayın akışlarına ve içeriklere eba.gov.tr ana sayfasından ve TRT genel ağ sitesinden ulaşılabilmektedir.

Görsel 3.12: TRT EBA TV

ARAŞTIRMA

Türkiye'de eğitim türünde yayın yapan televizyon kanallarını araştırınız. Bu kanallarda yayımlanan eğitim alanı ile ilgili programların türlerini ve özelliklerini belirleyiniz. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Gerçek Yaşam

Kişilerin gerçek yaşamlarıyla ilgili konu ve olayların ele alındığı program türleridir. Gerçek yaşamlar ile ilgili programlar şunlardır:

- **Reality Show (Realiti Şov):** Kişilerin başından geçen olumsuz olayların, kişisel felaketlerin aktarıldığı ve genellikle canlı olarak yayımlanan program türüdür.
- **Gerçek Hayat Hikâyeleri:** Kişilerin gerçek hayat hikâyeleri ile ilgili kurgulanmış program türüdür.

Drama

Bir sözcük, kavram, fikir, davranış, olay veya yaşantının tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türleridir. Drama türleri şunlardır:

- **Dizi Filmler:** Birden çok bölüm olarak yayımlanan, tavır, tutum, deyiş yönünden birbirine bağlı konu veya konular bütününün işlendiği drama program türüdür.
- **Sinema ve Televizyon Filmleri:** Konuların hareketli görüntüler şeklinde, sinema tekniğine uygun biçimde işlendiği, gerçek görüntüler dışında bilgisayar teknolojilerinden de yararlanılarak hazırlanan animasyonları da kapsayan program türüdür.

➢ Eğlence Programları

Medyanın eğlendirici işlevine yönelik olarak izleyicilerin hoşça vakit geçirmesi amacıyla hazırlanan program türleridir. Eğlence programları şunlardır:

- **Magazin Programları:** Toplumun ilgisini çeken ünlü kişiler ve onların hayatlarıyla ilgili magazin konularını işleyen haber ve yorum programlarıdır.
- **Drama Ögeleri İçeren Eğlence Programları:** Skeç, tiyatro, video kaydı, şaka gibi içeriklerden oluşan, belirli bir senaryoya dayanan ya da doğaçlama olarak görsel eserlerin sunulduğu program türüdür.
- **Müzik Ağırlıklı Programlar:** Sunucu tarafından sunulan, sohbetle beraber ağırlığın müzik parçalarında ve video kliplerde olduğu program türüdür.
- **Müzik Video Klipleri:** Bir sunucu tarafından sunulmayan, yalnızca müzik video kliplerinin yayımlandığı programlardır.
- **Konser Yayınları:** Müzisyenler tarafından toplu alanlarda verilen konserlerin yayımlandığı program türüdür.
- **Beceri ve Direnç Yarışmaları:** Şans ağırlıklı olan eğlence, yarışma, oyun vb. içerikteki programlardır.
- **Spor Karşılaşmaları Yayınları:** Çeşitli spor dallarına ait karşılaşmaların yayımlandığı programlardır.
- **Show ve Gösteriler:** Bir topluluk önünde gösterilen beceri veya oyunların yayımlandığı programlardır.
- **Talk-Show (Tolk Şov):** Sunucunun ağırlıklı olarak görev üstlendiği, izleyici ve konukları eğlendirme amaçlı sohbetlerin yapıldığı programlardır.
- **Kuşak Programları:** Toplumun farklı kesimlerinden insanlara yönelik olarak bilgi, açıklama ve canlı müzik parçaları ile oluşturulan programlardır. İzleyicileri ilgilendiren kişisel ve sosyal konular ile insanların günlük yaşamlarından alınmış çeşitli unsurların belirlenen amaçlara uygun olarak bir veya birden fazla sunuş tekniği ile işlendiği, kendi içinde bir bütünlüğü olan program türüdür.

➢ Çocuk Programları

Çocuklara yönelik olarak hazırlanmış, çocukların eğlenme ve eğitim alışkanlıklarına uygun içeriklerden oluşan program türleridir. Çocuk programları şunlardır:

- **Okul Öncesi Çocuk Programları:** Okul çağına gelmemiş çocukların psikomotor becerilerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmış programlardır.
- **Çizgi ve Animasyon Filmler:** Hareket, çizgi biçimleri ve tek kare çekimleri ile varlıklara hareket kazandıran, çoğunlukla çocuk izleyicilere mesaj aktarmak için hazırlanan program türüdür.
- **Çocuk Eğitim Programları:** Çocukların ihtiyaç ve zevklerine yönelik olarak hazırlanan eğitim amaçlı program türüdür.
- **Çocuk Aktivite Programları:** Çocukların tek başlarına veya arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirebilecekleri aktiviteleri onlara öğreten ve çocukları bunları yapmaya yönelten program türüdür.
- **Çocuklara Yönelik Drama:** Çocukların anlam dünyasına uygun olarak bir sözcüğün, kavramın, davranışın, fikrin, yaşantının veya olaylar dizisinin, tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türüdür.
- **Çocuk Haber:** Çocuklara yönelik olarak hazırlanan güncel, toplumsal, kültürel vb. konuların işlendiği program türüdür.
- **Çocuk Yarışma:** Çocukların bilgi ve beceri kazanmasını amaçlayan, onların bilgi ve kültür seviyelerini ölçen program türüdür.

➢ Ticari İletişim ve Tanıtım

Ekonomik bir faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişinin ürün, hizmet veya imajını doğrudan veya dolaylı olarak tanıtmak için sesli veya sessiz olarak hazırlanmış görüntülerin belirli bir ücret veya benzeri bir karşılıkla yapılan bir programla birlikte ya da bir program içine yerleştirilerek verilmesine dönük yapımlardır. Ticari iletişim ve tanıtım yapımları şunlardır:

- **Reklam Kuşakları:** Bir ya da birden çok reklamın art arda verildiği, yayın akışı içinde önceden belirlenen zamanlarda yayımlanan reklam yayınlarıdır.
- **Tele-Alışveriş:** Mal veya hizmetlerin bir ücret karşılığında temini amacıyla kamuya yönelik olarak hazırlanan doğrudan arz yayınlarıdır.
- **Bant Reklam:** Program yayını sırasında ekrandaki görüntü üzerinde, programın bütünlüğünü bozmayacak şekilde bir ürün, hizmet veya kuruluşun reklamının bir çerçeve içerisinde yazı veya logo ile gösterildiği ticari iletişim türüdür.
- **Siyasi Reklam:** Yüksek Seçim Kurulu tarafından açıklanan seçim döneminde, yayın yasaklarının başlayacağı saate kadar veya seçim dönemi dışında siyasi parti ve adaylarının reklamlarının yapıldığı yayınlardır.
- **Program Desteklemesi:** Yayın hizmeti veya görsel-işitsel eserlerin üretimiyle ilgili olmayan gerçek veya tüzel kişilerin adını, markasını, logosunu, imajını, faaliyetlerini, ürünlerini tanıtmak için programlara yönelik yaptığı her türlü katkıyı içeren ticari iletişim türüdür.
- **Ürün Yerleştirme:** Bir ürün, hizmet veya markanın ücret veya benzeri bir karşılıkla program içinde gösterildiği her türden ticari iletişim türüdür.
- **Program Tanıtımları:** Medya hizmet sağlayıcılarının izlenmesini veya dinlenmesini sağlamak amacıyla kendi programlarının konusunu, özelliklerini, yayın günü ve saatini tanıttığı, bazen tek başına bir program da olabilen yayın türüdür.

➢ Diğer

Belirlenmiş program türlerine girmeyen yayınlar bu başlık altında toplanmıştır:

- **Logo ve Çağrı İşareti:** Medya hizmet sağlayıcılarının ilgili kurumlar tarafından tescil edilmiş, hizmet adının veya bu adın harf veya sözcüklerinin blok hâlinde grafik tasviri veya sesli duyurusudur.
- **Kamu Spotları:** Kamu kurum ve kuruluşları, dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan, RTÜK tarafından yayımlanmasında kamu yararı olduğuna karar verilen bilgilendirici ve eğitici nitelikteki film ve sesler ile alt bantlardır.

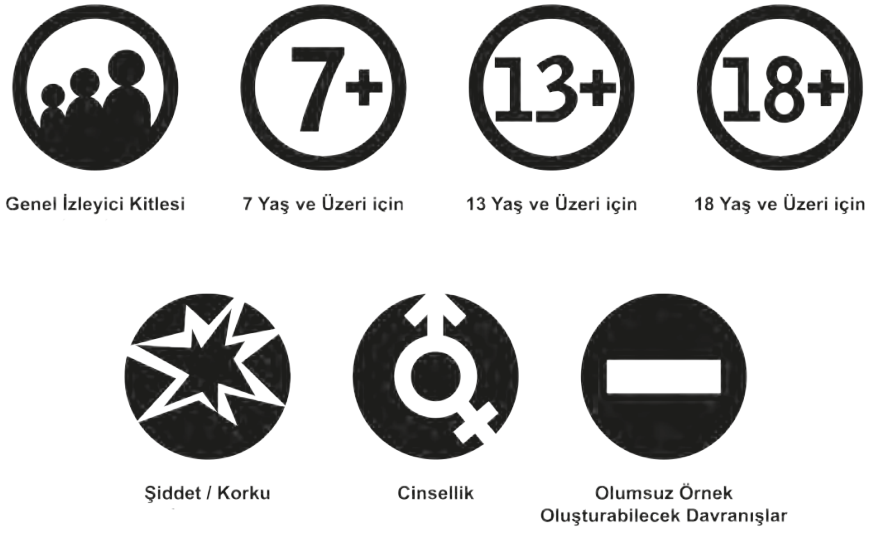

ARAŞTIRMA

www.rtuk.gov.tr adresinde yer alan kamu spotlarından birkaç tanesini izleyiniz. İzlediğiniz kamu spotlarındaki seslendirmeleri içeriğe uygunluk, ses tonu, diksiyon, vurgu gibi kriterlere dikkat ederek inceleyiniz. Kamu spotlarında kullanılan seslendirmelerle ilgili edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

- **Koruyucu Sembol:** Yayın hizmetinin içeriği hakkında izleyicilerin bilgilendirilmesi amacıyla medya hizmet sağlayıcılar tarafından kullanılan ortak sembollerdir.

  Akıllı işaretler, koruyucu semboller arasında yer alır. **Akıllı işaretler,** televizyon yayınlarının içeriğiyle ilgili bilgilendirici bir sınıflandırma sistemidir (Görsel 3.13). Bu sistem; televizyon yayıncılarının, anne babaların ve toplumun, çocukları ve gençleri televizyon yayınlarının olası zararlı etkilerinden koruma sorumluluğunu yerine getirmelerinde onlara yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır.

Görsel 3.13: Akıllı işaretler

Akıllı işaretler, programın olası zararlı içeriğinin ne olduğunu ve programın hangi yaş grubuna uygun olduğunu gösterir. Televizyonda yayımlanan tüm türdeki programlarda bir veya programın içeriğine göre birden fazla akıllı işaret gösterilir.

RTÜK tarafından belirlenen akıllı işaretler sistemi şu kurallara göre ekranda gösterilir:

» Genel izleyici ve 7+ kategorisindeki programlar günün her saati yayımlanabilir.

» 13+ kategorisindeki programlar 21.30'dan sonra yayımlanabilir. Programın yayın süresi boyunca 13+ sembolünün ekranda bulunması gerekmektedir.

» 18+ kategorisindeki programlar 00.00'dan sonra yayımlanabilir. Programın yayın süresi boyunca 18+ sembolünün ekranda bulunması gerekmektedir.

» 13+ ve 18+ kategorisindeki programların tanıtımlarında da bu semboller tanıtım süresi boyunca ekranda gösterilmek zorundadır.

» RTÜK, tüm programlarda sembol olmasının zorunlu olmadığını belirtmiştir. Canlı yayımlanan programlar (içlerinde 13+ veya 18+ sembolü taşıyan VTR'ler yoksa), haber bültenleri, reklamlar, spor müsabakaları ve dinî tören yayınları sırasında akıllı işaretler kullanılması zorunlu değildir.

Akıllı işaretler, programların hangi yaş grupları tarafından izlenebileceğini ve içeriğindeki zararlı etkilerden çocukları ve gençleri korumak amacıyla geliştirilmiş bir sistemdir. Bu semboller bilinçli televizyon izleyicisi olmak için önemlidir.

18. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyon Program Sunuculuğu

Uygulama Süresi: 3 ders saati

Amaç : Belirli türdeki bir televizyon programının sunuculuğunu yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek bir televizyon programını sununuz. Televizyon program türlerinden birini seçerek programın örnek videolarını izleyiniz. Ön hazırlıklarınızı (konu belirleme, kamera ve ekipman hazırlığı, konum ve ortam düzenleme vb.) tamamladıktan sonra kamera karşısında sunumunuzu gerçekleştiriniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Bir televizyon program türü seçiniz.
3. Seçtiğiniz program türü ile ilgili örnek videolar izleyiniz.
4. Seçtiğiniz program türüne uygun bir ortam oluşturunuz.
5. Çekim yapılacak kamera ve tripodu hazırlayanız.
6. Televizyon program sunucusunun taşıması gereken özellikleri listeleyiniz.
7. Programı sununuz.
8. Çekilen kamera görüntüsünü bilgisayara aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Uygulamanın amacına uygun olarak bir televizyon program türü seçti.		
3	Televizyon program türü ile ilgili örnek videolar izledi.		
4	Program türüne uygun ortam oluşturdu.		
5	Kamera ve ekipmanlarını çekime hazır hâle getirdi.		
6	Programı, bir sunucunun taşıması gereken özellikleri dikkate alarak sundu.		
7	Çekilen görüntüyü bilgisayara aktardı.		
8	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

3.3. HABER SPİKERLİĞİ

Haber bültenleri veya programlarını, önceden hazırlanmış bir metne bağlı kalarak sunan kişiye **haber spikeri** denir (Görsel 3.14). Haberin hazırlanma süreci kadar sunulma biçimi de önemlidir. İzleyici, iyi hazırlanmış bir haberin sunumunun da iyi olmasına dikkat eder.

Görsel 3.14: Televizyon haber spikeri

Televizyon haberleri, işitsel ve görsel özellikteki haberlerin yazı ile desteklenerek hazırlanmasından oluşur. Televizyon haberlerinin sunum biçimi konuşmadır ve bu konuşmayı yapan kişi de spikerdir. Bu haberler ve spikerin okuyacağı kam spiker önceden hazırlanır. Spiker, haber bülteni veya programının açılışını yapar ve kam spikeri elindeki kâğıttan veya prompterdan okur; ardından haber ile ilgili görüntü ekrana gelir.

Haber bülteni ve programları, televizyon kanalındaki tüm programlar içinde özel bir yere sahiptir. Özellikle televizyon kanallarında her gün aynı saatte yayımlanan ve aynı spiker tarafından sunulan ana haber bültenleri, televizyonların en önem verdiği yayınlar arasındadır. Televizyonun en çok izlendiği saatlerde yayımlanan ve insanların haber alma ihtiyacını gideren ana haber bültenlerinin spikerleri de bu nedenle özenle seçilmektedir. Bir kanalda yayımlanan ana haber bülteninin izlenme oranının yüksek olması "prime time"daki izlenme oranını da etkilediği için kanalı güçlendirir. Ana haber bültenlerinde "toplum tarafından kabul gören, habercilik konusunda uzman, iyi bir diksiyona sahip ve kanalı temsil eder nitelikte insanlar" spiker olarak görevlendirilir.

Haber bültenlerinin televizyon için büyük önem taşıması nedeniyle her televizyon kanalının haber bültenleri için ayrılmış özel haber stüdyoları bulunmaktadır (Görsel 3.15). Bu haber stüdyoları önceden dekore edilmiştir ve gerekli tüm teknik ekipmanı içinde bulundurmaktadır. Özellikle ana haber bülteni spikerleri her gün aynı saatte bu haber stüdyosunda haberleri sunarlar.

Görsel 3.15: Televizyon ana haber stüdyosu

ARAŞTIRMA

İlinizde yayın yapan bir televizyon kanalını ziyaret ediniz. Kanalın haber stüdyosunun fiziki özelliklerini inceleyiniz. Kanal yetkililerinden izin alarak haber bülteni programını sunarken spikeri izleyiniz. Gözlemleriniz sonucu edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.3.1. Haber Spikerinin Özellikleri

Haber spikeri genel olarak spiker ve sunucuların taşıması gereken özelliklere sahip olmalıdır. Haber spikerinin özellikleri şunlardır:

- Haber spikerinin haberin izlenilmesinde büyük etkisi vardır. Bu nedenle spikerlik ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olmalıdır.
- Habercilik konusunda bilgi sahibi olmalı ve gazetecilik deneyimi bulunmalıdır.
- Haberin yaratacağı etki; spikerin haberi sunuş biçimi, tonlaması, vurgusu ile yakından ilgilidir. Bu nedenle haber spikerinin, konuşmanın unsurlarını etkili bir şekilde kullanması gerekir.
- Haberi sunarken çoğunlukla kameraya bakmalıdır. Böylelikle izleyiciyle daha iyi iletişim kurabilir. Günümüzde haber spikerlerinin büyük çoğunluğu prompterdan okuyarak haber sunmaktadır. Bu sayede izleyiciye bakarak konuşuyormuş etkisi oluşur (Görsel 3.16).

Görsel 3.16: Prompterdan haber okuyan spiker

- Her gün aynı saatte televizyonda haber sunan spikerin sunduğu haberlerin doğru olması, izleyicide güven duygusu oluşturur.
- Haberciliğin genel kurallarından biri objektifliktir. Bu nedenle spiker, haberi sunarken kendi duygularına hâkim olmalı; bütün haberleri aynı biçimde sunmalıdır. Olaylara verdiği duygusal tepkiler, kişisel görüş niteliği taşıyacağı için tüm izleyiciler tarafından olumlu karşılanmayabilir.
- Tüm toplumun karşısında haber sunduğu için dış görünüşü önemlidir.
- Haber stüdyolarında çekilen haber programları ve bültenlerinde kamera arkası ile iyi iletişim içinde olunması aksaklık yaşanmasını önler.
- Haber spikeri haber merkezi tarafından önceden hazırlanmış haberleri canlı yayında sunarken hem haberlerle ilgili hazırlık yapmış olmalı hem de haber sunma sürecini iyi yönetebilmelidir.

19. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyonda Ana Haber Bülteni Sunma

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Bir televizyon kanalının ana haber bültenini sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek bir televizyon haber bülteni sununuz. Farklı konularla ilgili hazırladığınız 5 kam spikeri prompter kullanarak sununuz (Prompter bulunmuyorsa akıllı tahta veya kâğıt kullanabilirsiniz.). Haber sunarken haber spikerinin taşıması gereken özellikleri dikkate alınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Farklı televizyon kanallarının ana haber bültenlerini izleyiniz.
3. Gündemde olan haberlerden 5 tanesini seçiniz.
4. Seçtiğiniz 5 haber ile ilgili spiker metni (kam spiker) hazırlayınız.
5. Haber sunacağınız ortamı düzenleyiniz.
6. Çekim yapılacak kamera, tripod ve prompteri hazırlayanız.
7. Haber spikerliğinin özelliklerini dikkate alarak haberleri prompterdan okuyarak sununuz.
8. Çekilen kamera görüntüsünü bilgisayara aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Farklı kanallardan televizyon haber bültenlerini spikerlerin sunum özelliklerine dikkat ederek izledi.		
3	Gündemden 5 haber konusu belirleyerek kam spikerleri hazırladı.		
4	Çekim ekipmanları ve prompteri kurdu.		
5	Haber spikerliğinin özelliklerine uygun olarak haberleri sundu.		
6	Çekilen görüntüyü bilgisayara aktardı.		
7	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
8	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

20. UYGULAMA

Uygulama Adı : Spor Haber Spikerliği

Uygulama Süresi: 2 ders saati

Amaç : Spor haberciliği kapsamında bir spor dalı ile ilgili karşılaşmayı sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek yayımlanmış bir spor karşılaşmasını spor spikeri sunum özelliklerine (diksiyon, hızlı konuşma, duyguyu ifade, maçın seyrine uygun ses tonu ve vurgu) dikkat ederek sununuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Yayımlanmış spor karşılaşması haber örneklerini spikerin sunum özelliklerine (diksiyon, ses tonu, vurgu, hızlı konuşma, duyguyu ifade) dikkat ederek izleyiniz.
3. İzlediğiniz karşılaşmalardan bir tanesini ve sunum yapacağınız bölümünü seçiniz.
4. Seçtiğiniz spor karşılaşması ile ilgili sunum provaları yapınız.
5. Ses kayıt cihazını ve görüntüyü izleyeceği iletişim aracını hazır hâle getiriniz.
6. Spor haber spikeri sunum özelliklerine dikkat ederek ve haber görüntüsü ile eş zamanlı olarak sunum yapınız.
7. Ses kaydını bilgisayara aktarınız.
8. "Haber Çekimi ve Kurgusu" dersinde öğrendiğiniz bilgileri kullanarak ses ve görüntüyü birleştiriniz.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Yayımlanmış spor karşılaşması haberlerini izleyerek sunum yapacağı bir tanesini belirledi.		
3	Belirlediği spor karşılaşması ile ilgili sunum provaları yaptı.		
4	Ses kayıt cihazını ve görüntüyü izleyeceği iletişim aracını hazır hâle getirdi.		
5	Spor haber spikeri sunum özelliklerine dikkat ederek ve haber görüntüsü ile eş zamanlı olarak sunum yaptı.		
6	Ses kaydını ve spor haberi görüntüsünü birleştirdi.		
7	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
8	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

3.4. TELEVİZYON RÖPORTAJ TEKNİKLERİ

Röportajlar, televizyon programları ve haberlerinde sıklıkla kullanılan tekniklerdir. Farklı türlerdeki programlarda kullanılan röportajların ortak özelliği ise bilgi almak amacıyla sorular sorulması ve bu sorulara cevaplar verilmesidir.

TDK Türkçe Sözlük'te röportaj sözcüğünün iki tanımı bulunmaktadır: Birincisi "Bir veya birden çok kimseye bir konu üzerinde sorular sorarak bilgi almak ve fikrini öğrenmek amacıyla yazılmış gazete veya dergi yazısı"; ikincisi ise "Radyo ve televizyon habercisinin bir veya birden çok kimseye bir konu üzerinde sorular sorarak bilgi almak ve fikrini öğrenmek amacıyla hazırladığı program; mülakat"tır (Görsel 3.17).

Görsel 3.17: Televizyon röportajı

3.4.1. Televizyon Röportaj Türleri

Röportajlar birçok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Televizyon program ve haber bültenlerinde spiker ve sunucular tarafından sıklıkla yapılan röportaj türleri şunlardır:

- **Haber Röportajlar**

  Haber değeri taşıyan bir konu, olay veya olgu ile ilgili yapılan röportajın, haber formatına uygun olarak hazırlanmasına **haber röportaj** denir (Görsel 3.18). Haber röportajlar, televizyon yayıncılığının önemli unsurlarından birini oluşturur ve haber bültenleri içinde verilir.

Görsel 3.18: Haber röportajı

21. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyon Haber Röportajı Yapma

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Belirli bir konu hakkında televizyon haber röportajı yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek kamera karşısında haber röportajı yapınız. Bir konu belirleyerek okul bahçesinde okul arkadaşlarınızla röportaj yapınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Okul arkadaşlarınıza soru sorabileceğiniz bir konu belirleyiniz.
3. Belirlediğiniz konu ile ilgili 3 soru hazırlayınız.
4. Konu ile ilgili röportaj yapacağınız 3 kişiyi belirleyiniz.
5. Kameramanlık yapacak arkadaşınızı belirleyiniz.
6. Kamera, mikrofon ve diğer ekipmanları hazır hâle getiriniz.
7. Okul bahçesinde belirlediğiniz arkadaşlarınızla röportajlarını yapınız.
8. Çekilen kamera görüntüsünü bilgisayara aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Lise öğrencilerine soru sormaya uygun bir konu belirledi.		
3	Belirlenen konu ile ilgili 3 soru hazırladı.		
4	Röportaj yapılacak 3 öğrenciyi seçti.		
5	Kameramanlık yapacak kişiyi belirledi.		
6	Kamera, mikrofon ve diğer ekipmanları hazır hâle getirdi.		
7	Okul bahçesinde belirlenen 3 öğrenci ile 3 soruluk röportaj yaptı.		
8	Çekilen görüntüyü bilgisayara aktardı.		
9	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
10	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

➢ Feature (Fiçır) Röportajlar

Belirli bir konuyu tüm ayrıntılarıyla uzun uzun inceleyen ve haber yerine bilgi verme amacı taşıyan röportaj türüdür. Feature röportajlar, genellikle bir program içinde verilir.

22. UYGULAMA

Uygulama Adı : Stüdyo Ortamında Feature Röportaj Yapma

Uygulama Süresi : 3 ders saati

Amaç : Televizyonda yayımlanmak üzere, oluşturulmuş bir stüdyoda belirli bir kişi ile belirlenen bir konu hakkında röportaj yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek televizyon stüdyosu ortamında röportaj yapınız. Kamuoyunun dikkatini çekeceğini düşündüğünüz bir konu belirleyiniz. Bu konu ile ilgili bilgi sahibi olan birini seçiniz. Röportajın yapılacağı stüdyoyu oluşturarak röportaj yapınız.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. İlgi çekici bir konu belirleyiniz.
3. Konu ile ilgili röportaj yapacağınız kişiyi seçiniz.
4. Soruları hazırlayınız.
5. Stüdyo ortamını düzenleyerek çekim yapılacak kamera ve tripodu hazırlayınız.
6. Çekim yapılacak kamera ve tripodu hazırlayanız.
7. Röportajı yapınız.
8. Çekilen kamera görüntüsünü bilgisayara aktarınız.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	İlgi çekici bir röportaj konusu belirledi.		
3	Röportaj yapacağı kişiyi seçti.		
4	Röportaj sorularını hazırladı.		
5	Stüdyo ortamını ve çekim ekipmanlarını hazırladı.		
6	Feature röportaj yaptı.		
7	Çekilen görüntüyü bilgisayara aktardı.		
8	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını izleyerek değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

➢ Tanık Röportajlar

Haber değeri taşıyan bir olaya tanık olan kişi ile yapılan röportajdır (Görsel 3.19). Bu tür röportajlar haber ve araştırmaya dayanır ve haber programları ile bültenlerinde sıklıkla kullanılır.

➢ Magazin Röportajlar

Tanınmış ve ünlü kişilerle yapılan röportajlardır. Bu röportajlar genellikle magazin türü programlarda yayımlanmaktadır.

➢ Portre Röportajlar

Kamuoyunun ilgisini çeken bir kişiyi tanıtmaya veya kişinin gündemde olan bir konu hakkındaki ayrıntılı görüşlerini almaya dönük yapılan röportajlardır. Seçim dönemlerinde adayları tanıtmak amacıyla yayımlanan programlarda, bu tür röportajlara yer verilir.

Görsel 3.19: Görgü tanığı ile röportaj

➢ Telefonla Röportajlar

Televizyon programlarında ve haber bültenlerinde sıklıkla kullanılan röportajlardan biridir. Spiker veya sunucu, sunduğu konu ile ilgili telefonla görüşerek ilgili kişiden görüş alır.

➢ Stüdyo Röportajları

Televizyon stüdyosunda yapılan röportajlardır. Belirli bir konu ile ilgili önceden düzenlenmiş stüdyoda yapılan röportajlardır. Canlı veya banttan yayın şeklinde hazırlanabilir.

3.4.2. İyi Bir Haber Röportajcısının Özellikleri

Televizyon haber spikerinin mesleki anlamda başarılı olduğunu gösteren ölçütlerden biri de iyi bir röportajcı olmasıdır. İyi bir haber röportajcısının taşıması gereken özellikler şunlardır:

- Röportajın amacını belirlemeli ve röportajı bu amaca göre planlamalıdır.
- Röportaj için hazırlık yapmalıdır. Hem konu hem de röportaj yapılacak kişi hakkında bilgi sahibi olunması röportajın başarısını etkiler. Röportaj yapılacak kişi ile yapılacak ön görüşme konuğu tanımak için önemlidir.
- Röportaj sorularını önceden hazırlamalı ve yazılı olarak bulundurmalıdır. İyi bir röportajcı, röportaj sürecinde yeni sorular üretebilmelidir.
- Röportajın kontrolü röportajcıda olmalıdır. Konu dışına çıkılması durumunda kişiyi yönlendirmelidir.
- İyi bir dinleyici olmalıdır. İyi bir dinleyici olması röportaj içinden yeni sorular üretebilmesini ve olumlu iletişimi destekler.
- Röportaj yapılan kişinin fikir ve düşüncelerine karşı tarafsız olmalı, duygusal tepki ve ifadelerden uzak durmalıdır.
- Televizyon röportajlarında söylenenlerin nasıl söylendiği de izleyici tarafından görüldüğü için beden dilini kullanmak önemlidir. Gergin ve olumsuz tavırlar yerine, rahat ve olumlu iletişimi destekleyen davranışlarda bulunmalıdır.
- Röportajcı, söylenmesi gereken sözleri röportaj yapılan kişinin ağzından almalıdır; kendisi söylememelidir.
- Etkili bir röportajın gerçekleşebilmesi ve konu ile ilgili bilgi edinilebilmesi için uzun cevaplı sorular sorulmalıdır. Evet veya hayır ile cevaplanabilecek sorulardan uzak durulmalıdır.
- Televizyon röportajları ister canlı ister banttan yayınlansın belirli bir zaman dilimine göre hazırlanır. Bu nedenle gereksiz ayrıntılardan kaçınmalı ve süreyi etkili kullanmalıdır.

3.5. HABER SESLENDİRME

Televizyon haberlerinde ses ve görüntü birlikte kullanılan unsurlardır. Haber seslendirmesi yapılırken haberin hangi medya aracında yayımlanacağı, türü, içeriği gibi etkenler dikkate alınır. Haber seslendirmesi yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus görüntü ve sesin zamanlama olarak uyumlu olmasıdır. Televizyon haberlerinde görüntü, insanlara haberin ne olduğunu gösterir; haberin hikâyesi ses unsuru ile anlatılır.

3.5.1. Haberde Kullanılan Sesler

Televizyon haber programları ister canlı ister banttan yayımlanacak olsun çok sayıda ses unsurunu bir arada barındırmaktadır. Bunlar, çekim esnasında kaydedilen veya sonradan görüntü üzerine yerleştirilen seslerdir. Televizyon haber programlarında kullanılan sesler birincil ve ikincil sesler olarak ikiye ayrılır:

- **Birincil Sesler**

  Haber seslendirmede kullanılan birincil sesler haberde baskın olarak kullanılan seslerdir. Birincil sesler şunlardır:

  - **Perfore:** Bir haber için yazılan metnin seslendirilmesidir. Dış ses olarak da ifade edilmektedir (Görsel 3.20).

Görsel 3.20: Perfore seslendirme

  - **Mikrofon Sesi:** Haberde mikrofon yöneltilen ana öznenin sesidir. Haberin ana ses kaynağıdır.
  - **Sunucu/Spiker:** Haber görüntüleri üzerinde haberin sunumunu yapan kişinin sesidir.
  - **Seslendirme:** Haberde yapılan dublaj işlemidir. Haber ile ilgili açıklayıcı bilgilerin verilmesi, yabancı dildeki bir konuşmanın çevirisi veya sesin kötü olması gibi nedenlerle yapılabilir.
  - **Doğal Ses:** Haberin çekildiği ortamın sesidir. Bu sesler çevre kaynaklı sesler olarak adlandırılır.
  - **Müzik:** Müzik, habere duygu ve canlılık katmak amacıyla zaman zaman ana ses olarak öne çıkar.
  - **Efekt:** Haberin etkisini artırmak amacıyla eldeki sesleri değiştirme veya olmayan sesleri ses efektleri aracılığıyla dâhil etme işlemidir.

- **İkincil Sesler**

  Haberde baskın olarak kullanılan birincil sesleri bastırmayacak şekilde kullanılan seslerdir. Haberin ana sesini destekler nitelikteki dip seslerdir. **Dip** ise haberde birincil sesleri bastırmayacak şekilde kullanılan seslerdir.

ARAŞTIRMA

Bir televizyon programı seçiniz. Seçtiğiniz televizyon programında hangi seslerin kullanıldığını belirleyiniz. Kullanılan seslerin programa etkisini inceleyiniz.

3.5.2. Haber Seslendirme Çeşitleri

Televizyon haberlerinde ses ve görüntü düzenlenirken kullanılan bazı teknikler vardır. Bu teknikler aynı zamanda hazırlanan haberin çeşidini belirtmek için de kullanılmaktadır.

➢ Doğal Ses Fonda (DSF)

Habere ilişkin olay yerinden kaydedilen görüntü ve seslerin verilmesidir. DSF haberde, haberin görüntü ve ses kaydının üzerine haber sunucusunun sesi verilir. **DSF,** "doğal ses fonda" ibaresinin kısaltılmış hâlidir. Bu kavramla ifade edilmek istenen, haber konusuna ilişkin olay yerinde kaydedilmiş görüntü ve seslerin yayına verilmesidir. Bu teknikte genellikle, habere ilişkin görüntü ve sesler üzerine haber spikerinin sesi verilir. Haber spikerinin sesi baskın ve yüksek seviyede verilirken arka planda doğal ses fonda verilir. Bu teknik kurgusu yapılmamış ve kısa haberlerde daha çok kullanılır. Ham görüntülerden oluşan haber, spiker tarafından seslendirilir.

➢ Seslendirmeli Haber

Muhabir tarafından yazılan haber metninin spiker tarafından seslendirilip görüntünün üzerine kaydedilmesi yoluyla yapılan haber seslendirmesidir. **Perfore haber** olarak da isimlendirilir. Habere ilişkin kaydedilen görüntüler ve elde edilen bilgilerden haberin süresine uygun bir metin hazırlanır. Daha sonra spiker tarafından bu metin seslendirilir. Görüntü ve sesin uyumlu olması önemlidir. Bu tür haber seslendirmelerinde muhabir tarafından yapılan anonslar ve röportajlar yer almaz.

➢ Seslendirmeli-Anonslu Haber

Bir muhabir tarafından haber ile ilgili olay yerinden yapılan konuşmaya **anons** denir. Muhabir genellikle olay yerinden elindeki mikrofonla haberin anonsunu yapar. Görüntü ve ses aynı anda kaydedilir. Bu anonslar haber seslendirmesinde kullanılır (Görsel 3.21).

Görsel 3.21: Olay yeri anonsu

➢ Anonslu-Röportajlı Haber

Bu haberlerde öncelikle muhabir tarafından anons yapılır ve ardından haber konusu ile ilgili kişilere mikrofon uzatılarak kişilerin görüşleri alınır.

23. UYGULAMA

Uygulama Adı : Perfore Seslendirme

Uygulama Süresi : 2 ders saati

Amaç : Yayımlanmış bir haber görüntüsü üzerine perfore seslendirme yapmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek yayımlanmış bir haber görüntüsü için bir haber metni hazırlayarak seslendirme yapınız. Haber seslendirmesi yaparken görüntü ile seslendirmenin eş zamanlı olmasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Yayımlanmış haber görüntülerini izleyerek bir tanesini seçiniz.
3. Seçtiğiniz haber görüntüsüne uygun metin hazırlayınız.
4. Hazırladığınız metni görüntü ile eş zamanlı okuma provaları yapınız.
5. Ses kayıt cihazını hazır hâle getiriniz.
6. Görüntü ile eş zamanlı olarak ve diksiyon, haber sunumu, ses tonu, vurgu kriterlerine dikkat ederek hazırladığınız haber metnini okuyunuz.
7. Ses kaydını bilgisayar ortamına aktarınız.
8. Haber Çekimi ve Kurgusu dersinden edindiğiniz bilgilerden faydalanarak görüntü ve sesi birleştiriniz.
9. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
10. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Yayımlanmış haber görüntülerini izleyerek uygulamaya uygun bir görüntü belirledi.		
3	Ses kayıt cihazını hazır hâle getirdi.		
4	Haber metnini görüntü ile eş zamanlı olarak okudu.		
5	Bilgisayar ortamına aktardığı ses kaydı ile görüntüyü birleştirdi.		
6	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
7	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

24. UYGULAMA

Uygulama Adı : Televizyonda Anonslu-Röportajlı Haber Sunma

Uygulama Süresi: 2 ders saati

Amaç : Televizyonda yayımlanmak üzere anonslu röportajlı haber sunmak.

Açıklama : Aşağıdaki işlem basamaklarına dikkat ederek televizyonda yayımlanacak bir anonslu-röportajlı haber sunumu yapınız. Haberin anons bölümünde sunacağınız metni ve röportaj yapacağınız kişiyi belirleyiniz ve soruları önceden hazırlayınız. Ön hazırlıkların ardından anonslu-röportajlı haberi kamera karşısında sununuz.

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alınız.
2. Bir haber konusu belirleyiniz.
3. Belirlediğiniz haber konusu ile yapacağınız anons metnini hazırlayınız.
4. Röportaj yapacağınız kişiyi seçiniz
5. Haber konusu ile ilgili röportaj sorularını hazırlayınız.
6. Metin okuma ve soru sorma provaları yapınız.
7. Çekim yapılacak kamera ve tripodu hazırlayınız.
8. Kameranın karşısındaki konumunuzu belirleyiniz.
9. Haberin anonsunu yapınız.
10. Röportaj yapacağınız kişiye soruları sorunuz.
11. Kapanış anonsunu yapınız.
12. Çekilen kamera görüntünü bilgisayara aktarınız.
13. Hazırladığınız kaydı ve sınıf arkadaşlarınızın kayıtlarını izleyerek değerlendiriniz.
14. Uygulama bittiğinde bilgisayarı kapatınız ve atölyeyi düzenleyiniz.

Yapacağınız uygulama aşağıda verilen Kontrol Listesi'ne göre değerlendirilecektir. Uygulamanızı planlarken burada verilen ölçütleri dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

	Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1	İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini aldı.		
2	Haber konusunu belirledi.		
3	Haber konusuna uygun anonsu ve soruları hazırladı.		
4	Kamera ve ekipmanlarını çekim için hazırladı.		
5	Haberin anonsunu yaptı.		
6	Haberin röportajını yaptı.		
7	Çekilen görüntüyü bilgisayara aktardı.		
8	Hazırladığı kaydı ve sınıf arkadaşlarının kayıtlarını değerlendirdi.		
9	Verilen süreyi etkili kullandı.		

Kontrol Listesi'nde "Hayır" olarak işaretlenen ölçütlerdeki eksiklerinizi gideriniz.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başındaki boşluklara cümle doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. (.....) Televizyon kanalları, spor müsabakalarını naklen ya da banttan yayımlar.

2. (.....) Televizyonda yayımlanan çocuk programlarını tok erkek sesine sahip kişiler sunar.

3. (.....) Prompter kullanmanın en önemli faydası, spikerin kameraya bakarak konuşması sayesinde izleyiciyle daha etkili iletişim kurmasıdır.

4. (.....) Bir televizyon programını önceden hazırlanmış bir metne bağlı kalarak okuyan kişiye sunucu denir.

5. (.....) Sunucu, belirli bir metne bağlı olmadan program sunduğu için sunucunun herhangi bir ön hazırlık yapması gerekmez.

B) Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

6. Haber spikerinin sunacağı ve önceden hazırlanan metne ..... denir.

7. Televizyonda en çok izlenen zaman dilimi ..... olarak adlandırılır.

8. Televizyon yayınlarındaki programların içeriği ve hedef kitlesi ile ilgili bilgi veren koruyucu sembollere ..... denir.

9. Belirli bir konuyla ilgili tüm ayrıntıların konuşulduğu ve genellikle bir program içinde verilen röportajlara ..... denir.

10. Haberle ilgili olarak olay yerinden kaydedilen ve spikerin sesinin arka planında verilen seslere ..... denir.

C) Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

11. Bir muhabir tarafından habere ilişkin olarak yazılan metnin spiker tarafından seslendirilerek görüntünün üzerine kaydedildiği haber türüne ne ad verilir?

A) Anonslu haber
B) Doğal ses fonda
C) Röportajlı haber
D) Seslendirmeli-anonslu haber
E) Seslendirmeli haber

12. Bir haberde baskın olmayan ve dip ses olarak da adlandırılan seslere ne ad verilir?

A) Doğal ses B) Efekt C) İkincil ses D) Mikrofon sesi E) Perfore

13. Aşağıdakilerden hangisi bir televizyon programına spiker ya da sunucu seçilirken dikkat edilecek hususlardan değildir?

A) Dış görünüşünün programa uygunluğuna
B) Diksiyon ve konuşma üslubuna
C) Jenerik hazırlama becerisine
D) Program türü ile ilgili bilgi ve becerisine
E) Ses renginin programa uygun olmasına

14. Stüdyo veya dış mekânda çekilen programların kurgusu yapıldıktan sonra kaydedilmesi ve bu kaydın televizyonda yayımlanmasına ne ad verilir?

A) Anonslu yayın
B) Bant yayın
C) Canlı yayın
D) Gündüz kuşağı
E) Naklen yayın

15. Bir televizyon kanalının ana haber bültenini kendi yorumlarını da katarak sunan kişiye ne ad verilir?

A) Anchorperson B) KJ Operatörü C) Spiker D) Sunucu E) Yönetmen

D) Aşağıda verilen soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

16. Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarının prime timeda en çok yayımladığı programlar hangileridir?

.....
.....
.....
.....

17. Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarında anchorperson olarak görev yapan kişiler kimlerdir?

.....
.....
.....
.....

18. TRT EBA TV'nin kuruluş tarihi ve amacı nedir. TRT EBA TV'de yer alan eğitim programları nelerdir?

.....
.....
.....
.....

19. Spor haber bültenlerini sunan spikerlerin özellikleri nelerdir?

.....
.....
.....
.....

20. Banttan yayın ve canlı yayın arasındaki farklar nelerdir?

.....
.....
.....
.....

CEVAP ANAHTARLARI

1. Öğrenme Birimi	
A	
1.	Y
2.	D
3.	D
4.	Y
5.	D
B	
6.	İstanbul
7.	röportaj (mülakat)
8.	anons (devamlılık)
9.	propaganda
10.	hitabet
C	
11.	C
12.	D
13.	A
14.	C
15.	C

2. Öğrenme Birimi	
A	
1.	Y
2.	Y
3.	D
4.	Y
5.	D
B	
6.	ana haber bülteni
7.	stüdyo
8.	geri konuşma ünitesi
9.	moderatörlük
10.	cıngıl
C	
11.	D
12.	B
13.	E
14.	D
15.	C

3. Öğrenme Birimi	
A	
1.	D
2.	Y
3.	D
4.	Y
5.	Y
B	
6.	kam spiker
7.	prime time
8.	akıllı işaretler
9.	feature röportajlar
10.	doğal ses fonda (DSF)
C	
11.	C
12.	D
13.	C
14.	B
15.	A

KAYNAKÇA

AKER, H. (2010). *Televizyon Haberciliğinde Anchor'ların Kullandıkları Beden Dilinin İzleyicinin Kanal Tercihi Üzerine Etkisi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ALÇIN, S. (1999) *Türk Televizyonlarında Haber Spikerlerinin Niteliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ARIK, E. (2016) Radyo ve Televizyon Haberciliği Tarihçesi. Vural, İ. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Haberciliği* (Ünite 1). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ARVAS, İ. S. (2018). Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 406-428.

ASLAN, K. (2005). *Soru Nasıl Sorulur?*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

ATAMAN, E.Ö. (2013). Radyo Program Türleri ve Özellikleri. Demir, Y. ve Özgür, A.Z. (Ed.). *Radyo ve Televizyonda Program Yapımı İçinde* (Ünite 3). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

ATAMAN, E.Ö. (2013). Radyo Program Yaratım ve Yapım Süreci, Yapım Yaklaşımları ve Unsurları. Demir, Y. ve Özgür, A.Z. (Ed.). *Radyo ve Televizyonda Program Yapımı İçinde* (Ünite 2). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

AYGÜN, R. (1997). Redaktör Spiker. *TRT RTV Aylık Haber Yayın Dergisi*. Sayı 103.

AZİZ, A. (1981). *Radyo ve Televizyona Giriş* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

BİRSEN, Ö. ve KIYIK KIRCIR, G. (2013). *Radyo Stüdyosu ve Radyo Programı Yapım Aşamaları. Radyo ve Televizyon Stüdyoları.* (1. Baskı) İçinde (S118-136). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 303, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1987.

CAN, A. (2016). Radyo Stüdyoları. Kiray, H.E. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Stüdyoları İçinde* (Ünite 2). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

CANKURTARAN, D. E. (2001). *Radyo Televizyon Haberciliği*. Ankara: MEB Yayınevi.

CERECİ, S. (2001). *Televizyonda program yapımı*. İstanbul: Metropol.

ÇETINKAYA, E. (2012). 1930'lardan 1970'lere Türkiye'nin Gündelik Hayatında Yeni Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Radyo. *Kültür ve İletişim Dergisi,* 15 (1) (29), 37-72.

DEMİR, Y., ÖZGÜR, A. Z., AKYÜREK, F., ÖZKANAL, B. ve ATAMAN, E. Ö. (2013) *Radyo-Televizyonda Program Yapımı.* T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2166, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1199.

ERDAMAR, B. (2006). *Spiker olabilir miyim?.* İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.

ERSİN, N. (2023). Dilin Yenileşme Sürecinde Radyo ve Televizyon Spikerleri: 1927-1990. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*, 2 (8), 55-72.

ERTUĞRUL, Ü. (1998) *Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Gelişim Süreci.* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GİRAY, Ü. (2005) Radyo İçin Sunuculuk ve Spikerlik. Alankuş, S. (Ed.). *Radyo ve Radyoculuk İçinde.* İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

GÖKÇE, G. (1997). *Televizyon Program Yapımcılığı ve Yönetmenliği*. İstanbul: Der Yayınları.

ISPALARLI, A. (1987). *Televizyon Sunuculuğu.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

IŞIKLAR, H. C. (2011). *Haber televizyonlarında haber yapım ve yayın süreçleri: Ntv, Habertürk ve CNN Türk televizyonlarının karşılaştırmalı çözümlemeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

KAN, M. *Radyo ve Televizyon Haberciliğinin Tarihçesi*. [PDF belgesi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ders Notu.

KAPAKLI, K. (2000). *Televizyonda Program Yapımı ve Senaryo*. Şanlıurfa: Üniversite Basımevi, Harran Üniversitesi Eyyübiye Kampüsü.

KAPTAN, A. (1999). *Radyo Televizyon Haberciliği ve Metin Yazma-Röportaj Teknikleri*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

KARADAĞ, G. H. (2019). Kam spiker türleri açısından genel kanallar ile haber kanalları karşılaştırması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21 (3), 787-804.

KARAKOÇ, E. *TV'de Program Türleri. Radyo-Televizyonda Program Yapım ve Yönetim*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

KARS, N. (2012). Televizyon Haberciliğinde Kişiler ve Görevleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15). https://doi.org/10.17064/iüifhd.07279

KARS, N. (2013). *Radyo televizyon haberciliği*. İstanbul: Derin Yayınları.

KASIM, M. (2008). Radyo Televizyonda Röportajın Sistematiği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5 (3), 184-195.

KASIM, M. (2009). Spiker Olmak O Kadar Kolay mı?. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 209-228.

KASIM, M. (2016). Radyo Haberciliği. Vural, İ. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Haberciliği İçinde* (Ünite 4). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

KAYADOR, V. (1993) *Radyo-Televizyon Spikerliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

KESKİN VURAL, İ. (2003). *Televizyon Haberciliğinde Bir Mesleki Kişilik Olarak "Anchor" Kaynak Kişi Özellikleri Boyutunda Değerlendirilmesi ve Türkiye'deki Uygulama Biçimine Yönelik Durum Saptaması*, (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

MUTLU, E. (1995). İletişim Sözlüğü. Ankara: Ark Yayınevi.

MUTLU, E. (1995). *Televizyonda Program Yapımı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

OYA, K. (2002). *Radyo-TV Haberciliği*. Ankara: MEB Yayınevi.

ÖZKANAL, B., ÖZGÜR, A. Z., DEMİR, Y. ve ATAMAN, E. Ö., (2013). Radyo ve Televizyonda İletişim Süreci, Televizyonun Anlatı Yapısı ve Yapım Unsurları. *Radyo ve Televizyonda Program Yapımı* (Pp.58-79), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

RTÜK, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2014). Yayınlarda program türleri, kod, tanım ve sınıflandırmaları. Ankara.

SARILAR, N. B. (2018). 1950'lerden Bugüne Haber Perspektifinde Dönüşen Haber Sunucusu Profili: Spiker-Anchor. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2 (2), 63-72.

SEZER, N. *Diksiyon ve Fonetik*. [PDF belgesi]. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Ders Notu.

ŞENBAY, N. (2020). *Güzel Konuşma Sanatı*. Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.

TAYFUR, G. (2023). *Televizyonda Program Yapımı ve Program Türleri.* Konya: Eğitim Yayınevi

TOKGÖZ, O. (2006). *Temel Gazetecilik.* İmge Yayıncılık, Ankara.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). *Gazatecilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı.* Ankara: MEB.

TDK Güncel Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TDK Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TEMİZTÜRK, H. *Televizyon Haberciliği.* [PDF belgesi]. Atatürk Üniversitesi, Ders Notu.

TÜRKMEN, İ. (1994). *Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Gelişimi.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

UĞURLU, E. G. (2012). Televizyon yayıncılığında program türlerinin sınıflandırılması. E.G. Uğurlu (Der.), *Radyo ve televizyon programcılığının temel kavramları* (ss. 44-71). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

UĞURLU, F. ve ÖZTÜRK, Ş. (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberciliği: Özel Tv Kanallarının Getirdikleri.* İstanbul: Tablet Kitabevi Yayınları.

ÜNSAL, F. ve ŞAHİN, H. (2008). *Spikerin El Kitabı, 80 Yılın Sesi:1927'den 2007'ye Spikerlik*. Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.

ÜNSAL, F., ve ŞAHİN, H. (2014). *Spikerlik ve Türkçenin Kullanımı.* Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.

VURAL, A. M. (2016). Radyo ve Televizyon Haberciliğinde Mesleki İlkeler ve Etik. Vural, İ. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Haberciliği İçinde* (Ünite 8). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

VURAL, İ. K. (2013). Radyo ve Televizyon Haberciliği (2. Baskı). E. Yüksel (Ed.) *Haber Yazma Teknikleri* (ss. 144-163). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

VURAL, İ.E. (2016). Televizyon ve Radyo Haberciliğinde Haber Program Türleri. Vural, İ. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Haberciliği İçinde* (Ünite 3). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

VURAL, İ.E. (2016). Televizyon ve Radyo Haberciliğinde Mesleki Kişilikler. Vural, İ. (Ed.). *Radyo ve Televizyon Haberciliği İçinde* (Ünite 6). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

YAVUZ, Y. (2008). *Radyonun Abece'si*. Ankara: Ütopya Yayınları.

YAYLALI, H. (2018). 1927'den Çok Partili Döneme Kadar Türkiye'de Radyo Yayıncılığı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10 (1), 33-50.

YILMAZ, A. (2019). Radyo ve Televizyon Haberciliği. Yıldırım, B. (Ed.). *Haber Toplama ve Yazma Teknikleri içinde*. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

YURDİGÜL, A. (2019). Haber Programlarında Ses ve Görüntü Düzenleme Teknikleri. *Dijital Ses ve Görüntü Düzenleme Teknikleri* (ss.199-222), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

YÜKSEL, E. ve GÜRCAN, H. İ. (2005). *Haber Toplama ve Yaz*ma. Konya: Tablet Yayınevi.

YÜZER, T. V. (2002). Televizyonun Ortaya Çıkışını Etkileyen Gelişmeler. *Kurgu Dergisi*. 19, 85-98

** Kaynakça APA 6 referanslama sistemi kullanılarak oluşturulmuştur.*

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ ve görsel kaynakçasına karekod okutularak ya da karekodun altındaki bağlantı adresi kullanılarak ulaşılır.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2103

NOT

NOT